

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

Poslijediplomski specijalistički studij iz kaznenopravnih znanosti

Karmela Martinović-Grčić

KAZNENO DJELO TEŠKOG UBOJSTVA ŽENSKE OSOBE – JAČANJE
KAZNENOPRAVNE ZAŠTITE U PODRUČJU RODNO UTEMELJENOG NASILJA
završni rad

Mentor: izv.prof.dr.sc. Aleksandar Maršavelski

Zagreb, 2025.

SAŽETAK

Cilj rada je istraživanje zakonodavne i sudbene reakcije na rodno utemeljena ubojstva i teška ubojstva ženskih osoba u Hrvatskoj. Mali broj europskih država u svojim zakonodavstvima specificira pojmove rodno uvjetovanog nasilja i rodno uvjetovanih ubojstava ženskih osoba što izravno utječe na nemogućnost stvarnog uvida u opseg i rasprostranjenost femicida. Glavne poteškoće su nepostojanje standardne definicije rodno uvjetovanog nasilja i rodno uvjetovanih ubojstava ženskih osoba te poteškoće u prikupljanju usporedivih podataka o njihovoj pojavnosti. U radu se posebno analiziraju ključni parametri koji definiraju rodno utemeljeno nasilje s naglaskom na femicid i sudska politika u kažnjavanju počinitelja rodno uvjetovanih ubojstava ženskih osoba s ciljem uočavanja poteškoća u praksi i davanjem prijedloga za njihovo otklanjanje.

Izmjenama i dopunama Kaznenog zakona i Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji u travnju 2024. godine nastavljen je trend jačanja zakonodavnih aktivnosti u smjeru suzbijanja nasilja u obitelji i nasilja nad ženama. Ovo je posebno učinjeno uvođenjem samostalnog kaznenog djela teškog ubojstva ženske osobe u članku 111.a Kaznenog zakona a zakonodavne izmjene u javnosti su izazvale brojne pozitivne i negativne reakcije. U ovom radu pojašnjavaju se pojmovi na kojima one počivaju (rodno utemeljeno nasilje i femicid) i daje se pregled izmjena zakonskih opisa kaznenih djela ubojstva i teškog ubojstva u Hrvatskoj sa posebnim osvrtom na uvođenje kaznenog djela teškog ubojstva ženske osobe. Prikazani su statistički podaci kaznenih djela ubojstava i teških ubojstava počinjenih na štetu ženskih osoba u Hrvatskoj u posljednjih pet godina te su analizirane javno dostupne presude Visokog kaznenog suda i Vrhovnog suda donesene u razdoblju od 1. siječnja 2020. do 31. prosinca 2024. godine kojima su počinitelji bili proglašeni krivima za kazneno djelo ubojstva i teškog ubojstva i u kojima su žrtve bile ženske osobe te su kaznena djela po svojim obilježjima upućivala da se radi upravo o rodno uvjetovanim ubojstvima. Sudska praksa analizirana je s aspekta uzimanja u obzir kvalifikatornih okolnosti te izbora vrste i mjere kazne za počinitelje.

Ključne riječi: rodno utemeljeno nasilje, femicid, teško ubojstvo ženske osobe

SUMMARY

The aim of the paper is to investigate the legislative and judicial response to gender-based murders and homicides of women in Croatia. A small number of European countries specify the concepts of gender-based violence and gender-based murders of women in their legislation, which directly affects the inability to gain real insight into the scope and prevalence of femicide. The main difficulties are the lack of a standard definition for gender-based violence and gender-based murders of women, as well as challenges in collecting comparable data on their incidence. The paper specifically analyzes the key parameters that define gender-based violence, focusing on femicide and judicial policy in punishing perpetrators of gender-related murders of women, with the aim of identifying practical difficulties and providing proposals for their removal.

With the amendments to the Criminal Code and the Law on the Protection from Domestic Violence in April 2024, the trend of strengthening legislative activities aimed at combating domestic violence and violence against women has continued. This was particularly achieved by introducing a standalone criminal offense of the murder of a female person in Article 111.a of the Criminal Code, and the legislative changes have provoked numerous positive and negative reactions in the public. This paper explains the concepts on which they are based (gender-based violence and femicide) and provides an overview of the changes in the legal definitions of murder and aggravated murder in Croatia, with special focus on the introduction of the criminal offense of aggravated murder of a woman. Statistical data on murders and aggravated murders committed against women in Croatia in the last five years are presented, and publicly available judgments from the High Criminal Court and the Supreme Court issued in the period from January 1, 2020, to December 31, 2024, are analyzed, in which the offenders were found guilty of murder and aggravated murder, and where the victims were women, and these offenses exhibited characteristics indicating that they were indeed gender-motivated killings. The case law was analyzed from the perspective of considering qualifying circumstances and the choice of type and measure of punishment for the offenders.

Keywords: gender-based violence, femicide, aggravated murder of a woman

Sadržaj

1. UVOD	5
2. POJAM RODNO UTEMELJENOG NASILJA	8
3. POJAM FEMICIDA.....	10
4. FEMICID U ZAKONODAVSTVIMA ZEMALJA LATINSKE AMERIKE.....	13
4.1. ARGENTINA.....	13
4.2. KOLUMBIJA.....	13
4.3. BRAZIL.....	14
4.4. MEKSIKO	15
5. FEMICID U EUROPSKIM ZAKONODAVSTVIMA	16
5.1. MALTA	16
5.2. CIPAR	18
5.3. BELGIJA	18
5.4. SJEVERNA MAKEDONIJA.....	20
6. KAZNENOPРАВNA ZAŠTITA OD RODNO UTEMELJENOG NASILJA U HRVATSKOJ	21
6.1. KONVENCIJA ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA.....	21
6.2. KONVENCIJA VIJEĆA EUROPE O BORBI PROTIV NASILJA NAD ŽENAMA I NASILJA U OBITELJI ..	25
6.3. USTAV REPUBLIKE HRVATSKE.....	27
6.4. KAZNENI ZAKON	29
6.5. ZAKON O ZAŠTITI OD NASILJA U OBITELJI	31
6.6. ZAKON O RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA	33
6.7. ZAKON O SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE.....	34
7. KAZNENO DJELO TEŠKOG UBOJSTVA ŽENSKJE OSOBE I JAČANJE KAZNENOPRAVNE ZAŠTITE OD RODNO UTEMELJENOG NASILJA U HRVATSKOJ	35
8. FEMICID U HRVATSKOJ U BROJKAMA	41
9. ANALIZA PRAVOMOĆNIH PRESUDA ZA KAZNENA DJELO UBOJSTVA I TEŠKOG UBOJSTVA NA ŠTETU BLISKIH ŽENSKIH OSOBA	48
9.1. ODNOS POČINITELJA I ŽRTVE	49
9.2. IZREČENE KAZNE.....	54
10. ZAKLJUČAK.....	61
POPIS LITERATURE.....	65

1. UVOD

Republika Hrvatska potpisala je 22. siječnja 2013. godine Konvenciju Vijeća Europe o borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji a potom ju stupanjem na snagu Zakona o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji¹ i ratificirala 1. listopada 2018. godine. Rad na Konvenciji započeo je još 2008. godine a prihvaćena je u Istanbulu 2011. godine zbog čega je u javnosti poznatija pod nazivom Istanbulska konvencija. U čl. 1. istaknuta je svrha Konvencije i to prvenstveno u zaštiti žena od svih oblika nasilja, sprječavanja, progona i uklanjanja nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, suzbijanja svih oblika diskriminacije žena i promicanja ravnopravnosti žena i muškaraca izradom sveobuhvatnog okvira, politike i mjera za zaštitu i pomoć svim žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.² Prilikom polaganja isprave o ratifikaciji Republika Hrvatska također je priložila interpretativnu izjavu o cilju Konvencije i njenoj usklađenosti s odredbama Ustava Republike Hrvatske posebice s odredbama o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.³

Iako je potvrđivanje Istanbulske konvencije u Hrvatskoj izazvalo brojne rasprave (prisutne i danas) na znanstvenoj, zakonodavnoj, političkoj, medijskoj i općoj društvenoj razini zakonodavac je potvrđivanje Istanbulske konvencije dočekao spreman. Usklađenost s Ustavom RH vidljiva je u odredbama čl. 3. Ustava koji između ostalog utvrđuje poštivanje prava čovjeka, slobodu, jednakost i ravnopravnost spolova kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske.⁴ Ustavne odredbe dodatno su razrađene brojnim zakonskim i podzakonskim propisima od kojih u području zaštite žena od različitih oblika nasilja, uključujući obiteljsko nasilje i suzbijanje diskriminacije po osnovi spola i/ili rodni uloga, kao najvažnije treba istaknuti Kazneni zakon, Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Zakon o ravnopravnosti spolova, Zakon o suzbijanju diskriminacije te brojne prateće podzakonske propise kao što su primjerice

¹ Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Narodne novine, MU 3/18; dalje u tekstu: Istanbulska konvencija).

² „Svrha ove Konvencije je: a. zaštititi žene od svih oblika nasilja te spriječiti, progoniti i ukloniti nasilje nad ženama i nasilje u obitelji; b. pridonijeti suzbijanju svih oblika diskriminacije žena i promicati punu ravnopravnost žena i muškaraca, uključujući i osnaživanje žena; c. izraditi sveobuhvatni okvir, politike i mjere za zaštitu i pomoć svim žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.“, *Ibid.* str. 20, Članak 1.

³ „Republika Hrvatska smatra da je cilj Konvencije zaštita žena od svih oblika nasilja te sprečavanje, progon i eliminacija nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja. Republika Hrvatska smatra da odredbe Konvencije ne sadrže obvezu uvođenja rodne ideologije u hrvatski pravni i obrazovni sustav ni obvezu promjene ustavne definicije braka. Republika Hrvatska smatra da je Konvencija u skladu s odredbama Ustava Republike Hrvatske, posebno s odredbama o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda te će Konvenciju primjenjivati uzimajući u obzir navedene odredbe, načela i vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske.“, *Ibid.* str. 36, Članak 4.

⁴ Ustav Republike Hrvatske (pročišćeni tekst), Narodne novine, br. 85/10.

Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja i drugi kojima se detaljno razrađuju obveze, oblici, način i sadržaj suradnje nadležnih tijela i drugih relevantnih čimbenika u svrhu harmonizacije postupanja i postizanja sveobuhvatne zaštite žrtava kažnjivih radnji. Također zakonodavac je od ratifikacije Istanbulske konvencije do danas poduzeo niz aktivnosti u vidu izmjene postojećih ili donošenja novih zakonskih propisa usmjerenih jačanju kaznenopravne zaštite u području rodno utemeljenog nasilja. Tako je Zakonom o izmjeni Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji proširen zakonski opis pojma nasilja u obitelji uključujući primjenu fizičke sile uslijed koje nije nastupila tjelesna ozljeda te pooštrena zakonska kaznenopravna politika kažnjavanja propisivanjem viših kazni za počinitelje obiteljskog nasilja⁵ dok je Zakonom o dopuni Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji proširen krug osoba na koje se primjenjuju odredbe zakona na partnere u intimnoj vezi.⁶

Kazneni zakon iz 2011. godine također je poznavao niz odredbi usmjerenih zaštiti žena od različitih oblika nasilja kao i zaštiti od nasilja u obitelji te suzbijanja diskriminacije od kojih su svakako najvažnije bile one u čl. 111. st. 3. Kaznenog zakona kojim je kao kazneno djelo Teškog ubojstva bilo propisano ubojstvo na štetu bliske osobe koju je počinitelj već ranije zlostavljao dok je čl. 87. st. 9. Kaznenog zakona kao bliske osobe definirao članove obitelji, bivšeg bračnog ili izvanbračnog druga, bivšeg životnog partnera ili neformalnog životnog partnera kao i osobe koje imaju zajedničko dijete ili osobe koje žive u zajedničkom kućanstvu. Pri tome je u st. 10. istog članka pobliže određivao da su izvanbračni drugovi osobe koje živi u izvanbračnoj zajednici koja ima trajniji karakter ili je u njoj rođeno zajedničko dijete dok je st. 11. čl. 87. Kaznenog zakona neformalne životne partnere definirao kao osobe koje žive u istospolnoj zajednici koja ima trajniji karakter. Nakon prihvaćanja Istanbulske konvencije zakonodavac je tijekom 2021. godine dodatno proširio zaštitu uključivanjem sadašnjeg ili bivšeg partnera u intimnoj vezi u definiciju bliskih osoba u čl. 87. st. 9. Kaznenog zakona.⁷ Također teškim ubojstvom Kazneni zakon smatra i ono počinjeno na naročito okrutan i podmukao način (čl. 111. st. 1. Kaznenog zakona) ili ono počinjeno na štetu osobe posebno ranjive zbog njene dobi, teže tjelesne ili duševne smetnje ili trudnoće (čl. 111. st. 2. Kaznenog zakona) kao i iz koristoljublja, bezobzirne osvete, mržnje ili iz drugih osobito niskih pobuda

⁵ Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, Narodne novine 126/19.

⁶ Zakon o dopuni Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, Narodne novine 84/21.

⁷ Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine 84/21.

(čl. 111. st. 4. Kaznenog zakona) odnosno radi počinjenja ili prikrivanja drugog kaznenog djela čl. 111. st. 5. Kaznenog zakona).⁸

Činilo se da propisivanjem ovako širokog spektra kvalifikatornih okolnosti Kazneni zakon RH može kvalifikacijom kaznenog djela Teškog ubojstva obuhvatiti brojne načine izvršenja ovog najtežeg oblika nasilja nad ženama pa ipak Prijedlogom Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona⁹ upućenog Hrvatskom Saboru 11. siječnja 2024. godine Vlada RH predložila je daljnje zakonodavne aktivnosti usmjerene borbi protiv nasilja u obitelji i nasilja nad ženama te je Zakonom o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona¹⁰ koji je stupio na snagu 5. travnja 2024. godine u hrvatsko kazneno zakonodavstvo kao samostalno kazneno djelo u čl. 111.a uvedeno kazneno djelo Teškog ubojstva ženske osobe a u članku 87. stavak 32. Kaznenog zakona uvodi se pojam rodno utemeljenog nasilja nad ženama.

Predloženim izmjenama i dopunama Kaznenog zakona prethodila je burna rasprava na znanstvenoj, zakonodavnoj, političkoj, medijskoj i općoj društvenoj razini. Mišljenja su bila podijeljena između onih koji su u potpunosti podupirali uvođenje pojmova rodno uvjetovanog nasilja nad ženama i izdvajanja rodno uvjetovanog ubojstva ženske osobe u zasebno kazneno djelo i potpuno suprotno onih koji su navedeno smatrali nepotrebnim i štetnim pa čak i u pogledu narušavanja ustavnih načela ravnopravnosti građana. Međutim Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova i akademski pravni stručnjaci ukazivali su na brojne nedostatke u postojećem normativnom okviru za suzbijanje obiteljskih i intimnih ubojstava te nemogućnosti dobivanja uvida u stvarni opseg i pojavnost rodno uvjetovanog nasilja nad ženama u Hrvatskoj. Navedeno je za posljedicu imalo ne samo poteškoće u praćenju fenomena femicida nego i poteškoće u ujednačavanju sudske reakcije na rodno uvjetovano nasilje nad ženama i stvaranje učinkovitih politika prevencije i zaštite žena od rodno uvjetovanog nasilja.

Za bolje razumijevanje odluke zakonodavca za uvođenje Teškog ubojstva ženske osobe kao zasebnog kaznenog djela u Kazneni zakon potrebno je prvenstveno objasniti pojmove na kojima počivaju predložene zakonodavne izmjene, pojam „rodno utemeljenog nasilja“ i „femicida“ u njihovim povijesnim, društvenim i komparativnim zakonskim uređenjima.

⁸ „Teško ili kvalificirano ubojstvo postoji kada je namjerno ubojstvo počinjeno pod takvim otežavajućim okolnostima, da zakon zbog toga predviđa teže kažnjavanje. Ukoliko se pri počinjenju jednog kaznenog djela ubojstva stekne više kvalificiranih okolnosti, sud će utvrditi svaku od tih okolnosti, a zatim ih uzeti u obzir kao otežavajuće okolnosti kod odmjeravanja kazne, jer nije riječ o stjecaju kaznenih djela nego o stjecaju kvalificiranih okolnosti.“ Vidi: Garačić, A., Kazneni zakon u sudskoj praksi, Posebni dio (I.), Glave IX. do XXII., II. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Libertin naklada, Biblioteka pravo i zakoni, Rijeka, 2023., str. 77.

⁹ Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona od 11. siječnja 2024. godine.

¹⁰ Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine 36/24.

2. POJAM RODNO UTEMELJENOG NASILJA

Izmjenama i dopunama Kaznenog zakona uvedeno je samostalno kazneno djelo Teškog ubojstva ženske osobe u članku 111.a kao rodno utemeljeno ubojstvo ženske osobe. Također je u članku 87. dodan novi stavak 32. kojim se definira rodno utemeljeno nasilje nad ženama kao nasilje usmjereno na ženu zbog toga što je žena ili koje nerazmjerno pogađa žene. Definiciju rodno utemeljenog nasilja nad ženama zakonodavac je preuzeo izravno (i doslovno) iz Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji koja rodno utemeljenim nasiljem sukladno čl. 3.d označava „nasilje usmjereno na ženu zbog toga što je žena ili koje nerazmjerno pogađa žene“.¹¹ Wikipedia pojam rodno uvjetovanog nasilja objašnjava kao „nasilje koje pogađa osobu zbog njenog spola ili roda kao i nasilje koje nesrazmjerno pogađa osobe određenog spola i roda. Utemeljeno je u rodnoj neravnopravnosti, zlorabi moći i štetnim normama te predstavlja jedno od najučestalijih oblika kršenja ljudskih prava u svim društvima.“¹² Iako žrtve rodno utemeljenog nasilja mogu biti i žene i muškarci s obzirom na to da je najčešće usmjereno protiv žena i djevojčica i da je rodna utemeljenost nasilja prepoznata unutar borbe protiv nasilja nad ženama, rodno utemeljeno nasilje najčešće se uzima kao sinonim nasilja protiv žena jer kako ističe Vijeće Europe na svojim web stranicama „rodno uvjetovano nasilje i nasilje nad ženama dva su pojma koja se često koriste naizmjenično jer većinu nasilja nad ženama nanose (muškarci) iz rodno uvjetovanih razloga, a rodno uvjetovano nasilje nerazmjerno pogađa žene.“¹³

UN Deklaracija o uklanjanju nasilja nad ženama, usvojena na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 20. prosinca 1993. godine u članku 1. terminom «nasilje nad ženama» označava „bilo koji čin nasilja zasnovanog na spolnoj/rodnoj osnovi koje rezultira, ili može rezultirati, fizičkom, spolnom ili psihološkom povredom ili patnjom žene, uključujući i prijetnje takvim djelima, prisilu ili svojevrijedno oduzimanje slobode, bilo u javnom ili privatnom životu“.¹⁴

Svjetska zdravstvena organizacija (engl. World Health Organization) ističe nasilje prema ženama, posebice ono počinjeno od strane intimnog partnera kao vodeći javni zdravstveni

¹¹ Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, *op. cit.* u bilj. 1, str. 20.

¹² Wikipedia, https://hr.wikipedia.org/wiki/Rodno_uvjetovano_nasilje (11.3.2024.)

¹³ Council of Europe, <https://www.coe.int/en/web/gender-matters/what-is-gender-based-violence> (11.3.2024.)

¹⁴ Deklaracija o uklanjanju nasilja nad ženama usvojena je na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 20. prosinca 1993. godine; prijevod na hrvatski jezik dostupan je na web stranicama Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova RH, <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/preuzimanje/dokumenti/un/a-res-48-104.pdf> (11.3.2024.)

problem i kršenje ljudskih prava. U istraživanju koje su WHO i UN proveli 2018. godine u 161 zemlji ističe se da je gotovo 30% žena bilo žrtvom fizičkog i/ili spolnog nasilja od strane intimnih partnera kao i da 38% ubojstava ženskih osoba počine upravo njihovi intimni partneri. WHO u svom izvješću ističe potrebu prevencije, multisektorskog pristupa, donošenja zakonskih propisa koji promiču rodnu ravnopravnost i sankcioniraju sve oblike rodno utemeljenog nasilja uz jačanje prikupljanja, obrade i uporabe podataka o nasilju nad ženama te mijenjanja postojećih društvenih normi i stavova o rodno utemeljenom nasilju.¹⁵

Rodno utemeljeno nasilje nad ženama može biti spolno, fizičko, verbalno, emocionalno (psihičko) i ekonomsko. Može se pojavljivati u različitim oblicima od verbalnog nasilja i govora mržnje do spolnog zlostavljanja i ubojstva. Upravo ovaj posljednji najteži oblik rodno utemeljenog nasilja nad ženama zakonodavac namjerava posebno istaknuti uvođenjem kaznenog djela teškog ubojstva ženske osobe u Kazneni zakon kao zasebne inkriminacije. Povijesno se oduzimanje drugog ljudskog života uvijek smatralo najtežim zločinom, onim što talijanski pravnik i kriminolog Raffaele Garofalo naziva „mala in se“ ili prirodnim zločinom (za razliku od „mala prohibita“ ili zločina propisanih zakonom).¹⁶ U svim ljudskim zajednicama i stupnjevima razvitka čovječanstva oduzimanje ljudskog života smatralo se najtežim zločinom koji se strogo kažnjavao. Pri tome je postojanje niskih pobuda na strani počinitelja okolnost koja ubojstvo čini još težim, kvalificiranim oblikom kaznenog djela. Kazneni zakon RH u čl. 111. st. 4. ističe niske pobude - koristoljublje, bezobzirnu osvetu, mržnju i druge osobito niske pobude, kao kvalifikatorne okolnosti koje čine biće kaznenog djela Teškog ubojstva. Čl. 87. st. 21. Kaznenog zakona definira pojam zločina iz mržnje kao kazneno djelo počinjeno zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjeroispovijesti, nacionalnog ili etničkog podrijetla, invaliditeta, spola, spolnog opredjeljenja ili rodnog identiteta druge osobe. zakonodavac također propisuje da se takvo postupanje uvijek uzima kao otegotna okolnost ako nije izričito propisano teže kažnjavanje. Vidljivo je dakle da su pojmovi mržnje u odnosu na spol i rodni identitet obuhvaćeni kao kvalifikatorne okolnosti za kazneno djelo Teškog ubojstva opisano u čl. 111. st. 4. Kaznenog zakona. Postoji li i u čemu je točno razlika u odnosu na kazneno djelo Teškog ubojstva ženske osobe u članku 111.a Kaznenog zakona? Da bismo odgovorili na ovo pitanje potrebno je razjasniti pojam femicida.

¹⁵ World Health Organization, Violence against women, 9.3.2021. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women> (11.3.2024.)

¹⁶ Derenčinović Davor; Getoš Anna-Maria. Uvod u kriminologiju s osnovama kaznenog prava. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2008., str. 195.

3. POJAM FEMICIDA

Prema dostupnim izvorima prve dokumentirane uporabe izraza 'femicid' pronalazimo na početku 19. stoljeća kada ga je iskoristio irski novinar John Corry u svojoj publikaciji „A Satirical View of London“ izdanoj 1801. godine kako bi opisao „zavođenje mladih djevojaka od strane oženjenih muškaraca i njihov posljedični gubitak nevinosti“¹⁷ ali i britanski pravnik John Jane Smith Warthon koji ga u svom pravnom leksikonu koristi kako bi opisao „ubojstvo žene“.¹⁸ Međutim tek 1976. godine pojam „femicid“ javno je uveden u svom suvremenom značenju kako bi označio nasilje muškaraca nad ženama zato što su žene. Ovo je učinila prof. Diana E. H. Russell u svom govoru na Međunarodnom sudu za zločine protiv žena održanom u ožujku 1976. godine u Bruselu na kojem su teme uključivale medicinske, ekonomske, spolne, političke i obiteljske zločine protiv žena te ubojstva žena kao njihov najekstremniji oblik. Prof. Russell iskoristila je ovaj izraz kako bi skrenula pozornost na posebnosti u nasilju nad ženama koje je uvjetovano njihovim spolom i rodnim ulogama u društvenom životu. U predgovoru koji je napisala za svoju naknadno izdanu knjigu „Femicide – The politics of Women Killing“ prof. Russell pojašnjava važnost uvođenja pojma femicida u odnosu na rodno neutralni pojam ubojstva radi priznavanja njegovih specifičnosti označavajući ga „ultimativnim oblikom nasilja nad ženama“ te ističe „imenovanje nepravde“ osnovnim preduvjetom da se o njoj počne razmišljati i protiv nje djelovati.¹⁹

Američki psiholog Robert Brannon u svom radu "The Value and Scope of the Term Femicide" također ističe da tek kad nekoj pojavi damo ime ona postaje psihološki značajna u našem zapažanju i može biti predmetom rasprave i političkog djelovanja kao i da pojam femicida može povezati širok raspon okolnosti koje karakteriziraju ubojstva žena. Brannon femicid definira kao ubijanje žena od strane muškaraca koje je u bilo kojoj značajnoj mjeri, izravno ili neizravno, izraz muške nadmoći, mizogonije i patrijarhalnih normi.²⁰

Entitet Ujedinjenih naroda za ravnopravnost spolova i osnaživanje žena (UN Women) koji je započeo s radom u siječnju 2011. godine na svojim web stranicama definira femicid kao

¹⁷ Ritossa, D.; Škorić M., Abandoned and Forgotten? Violent Deaths of Previously Abused Female Victims in Croatia, Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, vol. 37, br. 3–4, str. 11.

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ Redford J., Russel D. E. H., Femicide The politics of Woman Killing, New York: Twayne Publishers, 1992., predgovor, str. 4.

²⁰ Brannon, R., The Value and Scope of the Term Femicide, Dignity: A Journal of Analysis of Exploitation and Violence: Vol. 6: Iss. 5, 2021., Article 7., dostupno na <https://digitalcommons.uri.edu/dignity/vol6/iss5/7/>

namjerno ubojstvo s motivacijom povezanom s rodom koje može biti potaknuto stereotipnim rodnim ulogama, diskriminacijom prema ženama i djevojčicama, nejednakim odnosima moći između žena i muškaraca ili štetnim društvenim normama. Kao ključne činjenice o femicidu ističe da će žene najčešće biti ubijene od strane bliskih osoba kao i da su određene skupine žena u povećanom riziku od viktimizacije te da je femicid univerzalni svjetski problem čija je pojavnost vjerojatno znatno viša od one zabilježene u službenim statistikama a koji se može i mora prevenirati.²¹ UN Women ističe da je za sprječavanje femicida ključno da nacionalna tijela bilježe sveobuhvatne podatke o žrtvama te je kako bi se izbjegla trenutna ograničenja u prikupljanju podataka razvio statistički okvir za mjerenje ubojstava žena i djevojčica povezanih s rodom ("femicid/feminicid"), koji je u ožujku 2022. odobrila Statistička komisija Ujedinjenih naroda.²² Ovim statističkim okvirom definirane su osnovne značajke načina izvršenja ubojstva žena koje predstavljaju rodno povezane motive (žrtva ubojstva je ženska osoba, postoji povijest prethodnog fizičkog, emocionalnog ili seksualnog nasilja od strane počinitelja ili nezakonitog iskorištavanja njenog rada, prostitucije, trgovine ljudima, ropstva, otmice ili protuzakonitog lišenja slobode, ubojstvo je počinjeno na naročito okrutan način ili je tijelo žrtve ostavljeno na javnom prostoru odnosno ubojstvo je rodno uvjetovani zločin počinjen iz mržnje prema ženama). Napominjući da su femicidi kao rodno uvjetovana ubojstva žena i djevojčica najrašireniji oblik kršenja ljudskih prava koja predstavljaju smrtonosnu krajnju točku kontinuuma rodno uvjetovanog nasilja i obično slijede prethodna iskustva fizičkog, seksualnog ili emocionalnog zlostavljanja, UN Women je 2023. godine izdao publikaciju „Gender-related killings of women and girls (femicide/feminicide): Global estimates of female intimate partner/family-related homicides in 2022“.²³

Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) u svojoj publikaciji „Femicid - razumijevanje i rješavanje nasilja nad ženama“ femicid u užem smislu definira kao „namjerno ubojstvo žene zato što je žena“ pri tome navodeći njegove najčešće pojavne oblike – intimni femicid (počinitelj je sadašnji ili bivši intimni partner žrtve), ubojstvo „u ime časti“ (počinitelj je muški ili ženski član obitelji a motiv je stvarno ili pretpostavljeno „društveno neprihvatljivo“ ponašanje žrtve primjerice preljub, spolni odnos ili trudnoća izvan braka i sl.), femicid povezan

²¹ UN Women, Five essential facts to know about femicide, 22.11.2023. <https://www.unwomen.org/en/news/stories/feature-story/2022/11/five-essential-facts-to-know-about-femicide> (11.3.2024.)

²² UN Women, Statistical framework for measuring the gender-related killings of women and girls (also referred to as “femicide/feminicide”), 6.7.2022. <https://data.unwomen.org/publications/statistical-framework-measuring-gender-related-killings-women-and-girls-also-referred> (11.3.2024.)

²³ United Nations, UN Women, 2023., https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/briefs/Femicide_brief_2023.pdf (11.3.2024.)

s (nedovoljnim) mirazom koji se pojavljuje prvenstveno u područjima indijskog potkontinenta te ne-intimni ili spolni femicid (počinitelj nije žrtvi bliska osoba i/ili je ubojstvu prethodilo spolno nasilje nad žrtvom).²⁴

Na europskoj razini pitanjem definicije femicida pozabavio se Europski institut za ravnopravnost spolova²⁵, tijelo koje pomaže institucijama Europske unije i državama članicama EU-a u integraciji načela ravnopravnosti spolova u njihove politike te u suzbijanju diskriminacije na temelju spola. Europski institut za ravnopravnost spolova na svojim web stranicama femicid definira kao „ubijanje žena i djevojčica zbog njihova spola, koje izvršavaju ili toleriraju i privatni i javni počinitelji“.²⁶ Ova proširena definicija femicida ukazuje na još jednu važnu stavku u raspravi i poteškoćama u definiranju pojma femicida a to je upućivanje na konkretnu odgovornost države, njene zakonodavne, izvršne i sudske vlasti, u prepoznavanju, priznavanju i suzbijanju najtežih rodno uvjetovanih oblika nasilja nad ženama. Institucionalna odgovornost odnosno odgovornost državnih vlasti²⁷ u neadekvatnoj reakciji na najteže oblike rodno uvjetovanog nasilja nad ženama prvotno je prepoznata u zemljama Latinske Amerike.²⁸ Zanimljivo je da su upravo zemlje Latinske Amerike također bile prve svjetske države koje su femicid uvele u svoja kaznena zakonodavstva.²⁹

²⁴ World Health Organization, Understanding and addressing violence against women: femicide, 29.9.2012. <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-RHR-12.38> (11.3.2024.)

²⁵ Više informacija o radu Europskog instituta za ravnopravnost spolova moguće je pronaći na <https://eurlex.europa.eu/legal-content/HR/AUTO/?uri=celex:32006R1922> (11.3.2024.)

²⁶ European Institute for Gender Equality, A-Z Indeks, 2016., https://eige.europa.eu/publications/resources/thesaurus/terms/1192?language_content_entity=hr (11.3.2024.)

²⁷ U izvješću američke organizacije za ljudska prava Madre upućenom 2012. godine Odboru za ljudska prava Ujedinjenih naroda o kršenju ženskih prava u Gvatemali ističe se neuspjeh države u provođenju zakona koji štite žene od femicida jer je provođenje zakona protiv ubojstava žena bio nizak prioritet državnih vlasti zbog patrijarhalnih uvjerenja i pretpostavki o ulozi žena u društvu. Vidi: United Nations Human Rights Committee, Report On Violations Of Women's Human Rights In Response To The Third Periodic Report Of Guatemala, 104th Session, New York, https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/ngos/RVWHR_Guatemala_HRC104_en.pdf 13.–30.3.2012., (11.3.2024.)

²⁸ U presudi Interameričkog suda za ljudska prava iz 2009. godine u predmetu González i ostali protiv Meksika utvrđeno je da je Meksiko odgovoran za kršenje zabrane diskriminacije kao i povrede niza zajamčenih ljudskih i građanskih prava (prava na život, čovječno postupanje, osobnu slobodu, pošteno suđenje i dr.) u odnosu na tri žene koje su bile žrtve silovanja i ubojstva. Vidi: Maršavelski A.; Moslavac B., Osvrt na Prijedlog Osme novele Kaznenog zakona, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 30, broj 2/2023, str. 311-312.

²⁹ *Ibid.*, str. 312.

4. FEMICID U ZAKONODAVSTVIMA ZEMALJA LATINSKE AMERIKE

4.1. ARGENTINA

Argentina je 14. studenog 2012. uvela femicid kroz izmjene Kaznenog zakona (Código Penal) dodavanjem kvalifikatornih okolnosti u postojeće odredbe čl. 80. tako da je u slučajevima kada je ubojstvo počinjeno iz rodne mržnje ili je rezultat rodnog nasilja odnosno počinjeno prema pretku, potomku, bračnom drugu, bivšem bračnom drugu ili osobi s kojom održava ili je održavao odnos, bez obzira na to žive li u zajedničkom kućanstvu za isto zapriječena kazna doživotnog zatvora bez mogućnosti smanjenja ili ukoliko nije bilo slučajeva prethodnog nasilja kazna zatvora u trajanju od 8 do 25 godina.³⁰ Dodatno, 2019. godine u Argentini je na snagu stupio Ley Micaela kojim je uvedena obveza edukacije svih osoba koje obavljaju javnu službu o problemima rodno utemeljenog nasilja i nasilja nad ženama. Ovaj zakon nastao je kao odgovor na snažnu reakciju javnosti na slučaj silovanja i ubojstva mlade djevojke Micaele Garcia u Gualeguayu koji je počinio recidivist i uvjetno otpušteni zatvorenik Sebastian Wagner.³¹ Obvezna edukacija svih javnih službenika ima za cilj prepoznavanje, sprječavanje i kažnjavanje svih oblika rodno utemeljenog nasilja i nasilja nad ženama.³²

4.2. KOLUMBIJA

Kolumbija je 6. srpnja 2015. donijela Ley 1761, poznat i kao “Ley Rosa Elvira Cely”³³ koji uvodi femicid kao samostalno kazneno djelo i koji u čl. 1. ističe kako je svrha zakona „klasificirati femicid kao autonomni zločin, jamčiti istragu i kažnjavanje rodno uvjetovanog nasilja nad ženama i diskriminacije, kao i spriječiti i iskorijeniti takvo nasilje i usvojiti strategije za podizanje svijesti u kolumbijskom društvu, kako bi se ženama zajamčio pristup životu bez

³⁰ Código Penal, <https://www.argentina.gob.ar/normativa/nacional/ley-26791-206018/texto> (10.6.2025.)

³¹ <https://latfem.org/femicidio-de-micaela-garcia-condenaron-prision-perpetua-wagner/> (10.6.2025.)

³² https://es.wikipedia.org/wiki/Ley_Micaela

³³ Rosa Elvira Cely bila je 35-godišnjakinja iz grada Bogote koju je 24. svibnja 2012. godine u Nacionalnom parku Enrique Olaya Herrera napao, silovao i mučio Javier Velasco koji je već bio osuđivan zbog seksualnih napada i ubojstva. Rosa Elvira Cely preminula je četiri dana kasnije od ozljeda zadobivenih tijekom napada. Njena obitelj naknadno je podnijela tužbu protiv policije, državnog odvjetništva i Vlade a u postupku koji je završen 2023. godine donošenjem presude u korist tužitelja ukazano je na brojne strukturne propuste u skrbi i zaštiti žrtava rodno uvjetovanog nasilja u Kolumbiji. Više o ovom slučaju može se pronaći na https://es.wikipedia.org/wiki/Feminicidio_de_Rosa_Elvira_Cely

nasilja koji pogoduje njihovom cjelovitom razvoju i dobrobiti u skladu s načelima jednakosti i nediskriminacije“.³⁴ Prema odredbama ovog zakona femicid čini „svatko tko prouzroči smrt žene, zbog njezina stanja žene ili iz razloga njezina rodnog identiteta“³⁵ ili ako je ubojstvu prethodio bliski odnos počinitelja i žrtve; psihičko, fizičko ili seksualno nasilje ili iskorištavanje odnosa moći nad žrtvom uključujući izolaciju i ograničenje slobode kretanja. Kvalifikatorne okolnosti uključuju položaj počinitelja (kada počinitelj ima položaj javnog službenika i sudjeluje u kažnjivom ponašanju iskorištavajući taj položaj), dob i osobna svojstva žrtve (kada je ubojstvo počinjeno nad ženom mlađom od osamnaest godina ili starijom od šezdeset godina ili trudnicom kao i invalidnost, etnička pripadnost ili spolna orijentacija žrtve), suizvršiteljstvo (kada je ubojstvo počinjeno uz pomoć druge osobe ili osoba) ili kada je počinjeno u prisutnosti drugih članova kućanstva žrtve odnosno tijekom ili nakon seksualnog napada ili bilo koje druge vrste fizičke ili psihičke agresije ili patnje za žrtvu.³⁶ Također ako je femicid počinjen na štetu djeteta - žrtve mlađe od 14 godina predviđena kazna se udvostručuje.³⁷ Ley 1761 također ističe obvezu učinkovite istrage femicida ali i obvezu uključivanja edukacije o rodno uvjetovanom nasilju u školske nastavne programe i programe edukacije javnih službenika te usvajanje nacionalnog sustava statistike o rodno uvjetovanom nasilju.

4.3. BRAZIL

Brazil je izmjenama i dopunama Kaznenog zakona od 9. ožujka 2015. godine (Lei nº 13.104/2015) u svoje zakonodavstvo uveo femicid kao jedan od oblika kaznenog djela „kvalificiranog ubojstva“ te ga zakonodavac pri tome definira kao ubojstvo žene zbog njenog spola navodeći da ovi razlozi posebno postoje kada zločin uključuje „nasilje u obitelji i prezir ili diskriminaciju žena“.³⁸ Također, slično kao u kolumbijskom “Ley Rosa Elvira Cely”, kazna za femicid povećava se ako je kazneno djelo počinjeno tijekom trudnoće ili u tri mjeseca nakon poroda žrtve, na štetu osobe mlađe od 14 godina, starije od 60 godina ili osobe s invaliditetom ili u nazočnosti potomka ili predaka žrtve.

³⁴ Ley 1761, https://www.cancilleria.gov.co/normograma/compilacion/docs/ley_1761_2015.htm (12.6.2025.)

³⁵ *Ibid.*

³⁶ *Ibid.*

³⁷ Za osnovni oblik femicida predviđena je zatvorska kazna od dvjesto pedeset do petsto mjeseci, odnosno 21 do 42 godine zatvora dok je za kvalificirani oblik predviđena kazna zatvora od 500 do 600 mjeseci, odnosno 42 do 50 godina zatvora. *Ibid.*

³⁸ Lei nº 13.104/2015, https://www.planalto.gov.br/ccivil_03/_ato2015-2018/2015/lei/l13104.htm (12.6.2025.)

4.4. MEKSIKO

Meksiko u izmjenama i dopunama Saveznog kaznenog zakona³⁹ od 14. lipnja 2012. godine u čl. 325. femicid definira kao ubojstvo žene iz rodni razloga. Sukladno zakonskim odredbama smatra se da rodni razlog postoji kada postoji bilo koja od sljedećih okolnosti: seksualno nasilje; teške ili ponižavajuće ozljede ili sakaćenja prije ili nakon oduzimanja života ili djela nekrofilije; prethodni događaji nasilja u obitelji, na poslu, u zajednici, političkom ili školskom okruženju zajedničkom počinitelju i žrtvi; bliski odnos počinitelja i žrtve uključujući krvno srodstvo, ljubavni odnos ali i povezanost žrtve i počinitelja na radnom mjestu ili mjestu obrazovanja te odnos povjerenja; prethodne izravne ili neizravne prijetnje povezane s počinjenim kaznenim djelom ili općenito prethodno uznemiravanje ili ozlijeđivanje žrtve od strane počinitelja; prethodna izolacija žrtve ili prisila i iskorištavanje žrtve radi obavljanja neke aktivnosti ili posla te ostavljanje tijela žrtve na javnom mjestu. Za kazneno djelo femicida predviđena je kazna zatvora u trajanju od 40 do 60 godina a kazna se povećava za najviše jednu trećinu ako je kazneno djelo počinjeno na štetu maloljetne, trudne, starije ili žene s invaliditetom kao i ako je počinitelj kazneno djelo femicida počinio u djelujući u svojstvu javnog službenika. Također čl. 325. Saveznog kaznenog zakona Meksika propisuje da počinitelj gubi sva prava u odnosu na žrtvu, uključujući i ona nasljedna a prema potrebi također gubi sva prava u odnosu na djecu žrtve ukoliko je to u njihovom najboljem interesu. Posebno je predviđeno kažnjavanje javnog službenika koji zlonamjerno ili iz nehaja odgađa ili ometa „provođenje pravde“ za što je predviđena kazna zatvora u trajanju od tri do osam godina kao i otpuštanje iz javne službe.⁴⁰

Osim prethodno navedenih i brojne druge zemlje Latinske Amerike uvele su kazneno djelo femicida u svoja zakonodavstva bilo izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (Argentina, Brazil, Čile, Dominikanska Republika, Ekvador, Honduras i Meksiko) bilo donošenjem posebnih zakonskih propisa o sprječavanju nasilja nad ženama (Bolivija, El Salvador, Gvatemala, Kolumbija, Kostarika, Nikaragva, Panama, Peru i Venezuela).⁴¹

³⁹ Savezni kazneni zakon primjenjuje se u cijeloj Meksičkoj Republici za savezne zločine. Tim se zakonom predviđaju neka savezna kaznena djela, opća pravila o kaznenim djelima i odgovornosti, sankcije i sigurnosne mjere te pravila o primjeni kaznenih sankcija. Dostupan je na <https://mexico.justia.com/federales/codigos/codigo-penal-federal/> (15.6.2025.)

⁴⁰ <https://mexico.justia.com/federales/codigos/codigo-penal-federal/> (15.6.2025.)

⁴¹ Carrigan M and Dawson M (2020) Problem representations of femicide/feminicide legislation in Latin America. *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy* 9(2): 1-19., dostupno na: <https://doi.org/10.5204/ijcjsd.v9i2.1354> (15.6.2025.)

5. FEMICID U EUROPSKIM ZAKONODAVSTVIMA

Iako sve do prije nekoliko godina femicid nije bio definiran kao zasebno kazneno djelo u zakonodavstvima država Europske unije⁴² brojne države članice u svojim su zakonodavstvima poznavale pojam rodnog nasilja odnosno mržnje ili neprijateljstva na temelju spola koje je u nacionalnim kaznenim zakonodavstvima bilo propisano kao otegotna okolnost za počinitelje kaznenih djela ili je ubojstvo sadašnjeg ili bivšeg intimnog partnera predstavljalo kvalificirani oblik tog kaznenog djela.⁴³ Tijekom 2022. godine Malta i Cipar su izmjenama i dopunama Kaznenih zakona u svoja zakonodavstva uveli zasebna kaznena djela ubojstva ženske osobe, u Belgiji je 2023. godine donesen Zakon o prevenciji i suzbijanju femicida, rodno uvjetovanih ubojstava i nasilja a ovim europskim zemljama pridružila se u travnju 2024. godine i Hrvatska koja je izmjenama i dopunama Kaznenog zakona kao samostalno kazneno djelo uvela kazneno djelo Teškog ubojstva ženske osobe. Osim spomenutih država članica Europske unije femicid je kao zasebno kazneno djelo u svom Kaznenom zakonu definirala još jedna europska država – Sjeverna Makedonija.

5.1. MALTA

Malta je prva država članica Europske unije koja je izmjenama i dopunama svog kaznenog zakona⁴⁴ u lipnju 2022. godine u čl. 211A definirala ubojstvo ženske osobe kao posebno kazneno djelo. Čl. 211A određuje da će sud prilikom izricanja presude osobi osuđenoj za namjerno ubojstvo (ili pokušaj namjernog ubojstva) osobe ženskog spola utvrđujući kaznu uzeti u obzir sve one događaje gdje je ubojstvo ili pokušaj ubojstva:

- a) rezultat nasilja koje je počinio intimni partner s kojim je žrtva bila još uvijek u vezi ili čiji je žrtva supružnik ili bivši bračni drug ili
- b) rezultat nasilja članova obitelji; ili

⁴² Europski institut za ravnopravnost spolova EIGE (European Institute for Gender Equality) objavio je 2021. godine istraživanje koje je uključivalo popis zakonskih definicija femicida u državama članicama Europske unije. U vrijeme provođenja istraživanja femicid nije bio definiran kao zasebno kazneno djelo u niti jednoj državi članici. EIGE, Measuring femicide in the EU and internationally: an assessment, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021. dostupan na: https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/measuring-femicide-eu-and-internationally-assessment?language_content_entity=en

⁴³ *Ibid.*, str. 29.

⁴⁴ X of 2022 – Criminal Code (Amendment No. 3) Act, 2022 Government Gazette of Malta No. 20,882–28.06.2022

- c) je počinjeno iz mizogonih motiva; ili
- d) je počinjeno zbog časti počinitelja, obiteljskog ugleda ili zbog proricanja povezanih s vjerskim ili kulturnim vjerovanjima; ili
- e) je počinjeno iz motiva koji se temelje na spolu, rodnom identitetu ili spolu ili seksualnoj orijentaciji žrtve; ili
- f) je počinjeno kao posljedica seksualnog nasilja ili djela seksualne prirode; ili
- g) je počinjeno zbog toga što je žrtva bila uključena u prostituciju, ili bila podvrgnuta seksualnom iskorištavanju ili bila žrtva trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja,

te će sud će smatrati postojanje bilo koje od navedenih okolnosti čimbenikom koji onemogućava blaže kažnjavanje počinitelja.⁴⁵ Dodatno u čl. 227 malteški zakonodavac predvidio je nemogućnost blažeg kažnjavanja počinitelja kaznenog djela opisanog u čl. 211A kada je ono počinjeno „uslijed iznenadne strasti ili uzbuđenja“ odnosno u slučajevima ubojstva na mah.⁴⁶ Ovo zakonodavno rješenje bilo je izloženo brojnim javnim kritikama prvenstveno zbog odredbi čl. 227 „zbog kojih će femicid biti podložan dosljedno duljim zatvorskim kaznama u cjelini od svih ostalih ubojstava“.⁴⁷

U studenom 2022. godine na Malti je medijski popraćeno prvo pokretanje kaznenog postupka protiv Rodericka Cassara zbog sumnje da je počinio kazneno djelo iz čl. 211A na štetu svoje bivše supruge Bernice Cassar. Bernice Cassar ubijena je vatrenim oružjem ispred svog radnog mjesta u studenom 2022. Prije ubojstva podnijela je više prijava protiv bivšeg muža Rodericka Cassara uključujući i one o kršenju zaštitnih mjera.⁴⁸ Cassar je izjavio da nije kriv a njegovi branitelji su Ustavnom sudu Malte podnijeli zahtjev za ocjenu ustavnosti čl. 211A tvrdeći da isti krši Cassarova ljudska prava, prvenstveno zabranu diskriminacije i pravo na pošteno suđenje. Posebno ističu upravo nemogućnost izjašnjavanja o „ubojstvu počinjenom uslijed iznenadne strasti“ kao privilegiranom obliku ubojstva čime se Rodericku Cassaru krši njegovo pravo na pošteno suđenje jer „ovaj koncept - prilika da se izjašnjava o iznenadnoj strasti kao olakotnom elementu u ubojstvima - u malteškom pravu postoji od 1854. godine i na njega se

⁴⁵ Legislation Malta, <https://legislation.mt/eli/act/2022/10/eng> (11.3.2024.)

⁴⁶ Legislation Malta, <https://legislation.mt/eli/cap/9/eng/pdf> (11.3.2024.)

⁴⁷ Borg, Victor Paul. Despite unanimity in parliament, Maltese femicide law is destined for a withering showdown in constitutional courts, JournalismPlus, 16.2.2022., <https://victorborg.com/malta-femicide-criminal-legalprovisions-discriminatory-unconstitutional> (11.3.2024.)

⁴⁸ Malta Independent, Magistrate refuses Roderick Cassar's request to suspend murder case pending femicide challenge, 21.2.2024., <https://www.independent.com.mt/articles/2024-02-21/local-news/Magistrate-refuses-Roderick-Cassar-request-to-suspend-murder-case-pending-femicide-challenge-6736258782> (11.3.2024.)

okrivljenici i danas pozivaju u ne-femicidima, uključujući sva ubojstva u kojima je žrtva muškarac“.⁴⁹ Također su zatražili prekid kaznenog postupka do donošenja odluke Ustavnog suda ali im je zahtjev odbijen u veljači ove godine uz obrazloženje da „sud za sada samo prikuplja dokaze i još ne odlučuje o meritumu slučaja“.⁵⁰

5.2. CIPAR

U Cipru je 2021. godine na snagu stupio Zakon o sprječavanju i borbi protiv rodnog nasilja i nasilja u obitelji i s njima povezanim pitanjima.⁵¹ Zakon je donesen temeljem obveza preuzetih ratifikacijom Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji 2017. godine te je iz čl. 3.d Konvencije preuzeta i definicija rodno utemeljenog nasilja kao nasilja usmjerenog na ženu zbog toga što je žena ili koje nerazmjerno pogađa žene. U srpnju 2022. godine ciparski Parlament je usvojio izmjene kaznenog zakona kojima je femicid uveden kao posebni oblik kaznenog djela ubojstva za koje se može izreći i kazna doživotnog zatvora. Pri izricanju kazne za kazneno djelo femicida, sud će kao otežavajuće okolnosti posebno uzeti u obzir činjenice da je smrt nastupila kao posljedica nasilja od strane intimnog partnera, mučenja ili rodno utemeljenog nasilja, nasilja u obitelji ili nasilja iz časti. Otežavajući čimbenici uključivat će i slučajeve kada je smrt nastupila kao posljedica nasilja motiviranog vjerskim uvjerenjima, seksualnom orijentacijom i/ili rodnim identitetom, kao i prilikom počinjenja kaznenog djela genitalnog sakaćenja žena, odnosno nasilja u svrhu ili u kontekstu seksualnog iskorištavanja i/ili trgovanja ljudima i/ili trgovinom drogom i/ili u svezi sa organiziranim kriminalitetom.⁵² Osim toga, zakon predviđa uspostavu nacionalne baze podataka za praćenje femicida i drugih oblika nasilja nad ženama.

5.3. BELGIJA

Od 1. listopada 2023. godine u Belgiji je u primjeni Zakon o prevenciji i suzbijanju femicida, rodno uvjetovanih ubojstava i nasilja (franc. Loi sur la prévention et la lutte contre les

⁴⁹ Borg, V., *op. cit.* u bilj. 47

⁵⁰ *Op. cit.* u bilj. 48

⁵¹ Zakon o sprječavanju i borbi protiv rodnog nasilja i nasilja u obitelji i s njima povezanim pitanjima, Cipar, zakon br. L 115(I)/2021, pročišćeni tekst od 7. srpnja 2022.; dostupan na web stranici <http://www.familyviolence.gov.cy/upload/20220303/1646318711-01559.pdf> (11.3.2024.)

⁵² Hazou, Elias. Femicide made a distinct crime under new law, CyprusMail, 7.7.2022., <https://cyprusmail.com/2022/07/07/femicide-made-a-distinct-crime-under-new-law/> (11.3.2024.)

fémicides, les homicides fondés sur le genre et les violences) koji u čl. 4. st. 2. definira femicid kao „namjerno ubojstvo žene zbog njezina spola ili smrt žene kao rezultat prakse koja nanosi štetu ženama, bez obzira na to je li namjerno ubojstvo ili štetne radnje počinio partner, član obitelji ili treća osoba“.⁵³ Pri tome razlikuje intimni, neintimni i neizravni femicid.

Intimni femicid definira kao „namjerno ubojstvo žene zbog njezina spola, koje je počinio partner ili član obitelji u ime kulture, običaja, vjere, tradicije ili takozvane "časti" ili iz drugih razloga“.

Neintimni femicid sukladno zakonskoj definiciji podrazumijeva „namjerno ubojstvo žene zbog njenog spola koji je počinila treća osoba“ kada je počinjen „prvenstveno u kontekstu seksualnog iskorištavanja; krijumčarenja ili trgovanja ljudima; seksualnog nasilja ili kao dio kontinuuma nasilja povezanog s nejednakim odnosom moći ili zlouporabom autoriteta od strane počinitelja, odnosno u drugom kontekstu, zbog spola žrtve“.

Neizravnim femicidom smatra se „nenamjerno ubojstvo žene zbog njezina spola kada je riječ o smrti žene kao rezultat praksi koje nanose štetu ženama ili samoubojstva žene koje proizlazi uglavnom iz nasilja među partnerima ili u obiteljskom kontekstu, genitalnog sakaćenja žena ili nasilja koje je počinila treća osoba“.⁵⁴

Belgijski Zakon o prevenciji i suzbijanju femicida, rodno uvjetovanih ubojstava i nasilja također definira značenje izraza kao što su rod, rodna perspektiva, partner, član obitelj, ranjiva osoba, rodno uvjetovano nasilje, nasilje u obitelji i nasilje intimnih partnera, psihičko, fizičko, spolno i ekonomsko nasilje odnosno nasilje povezano s čašću i dr. Zakon zasebno definira rodno uvjetovano nasilje (kao „nasilje usmjereno protiv osobe zbog njezina spola, rodnog identiteta ili izražavanja ili nasilje koje nerazmjerno pogađa osobe određenog spola“) i rodno uvjetovano nasilje nad ženama (kao „nasilje nad ženom zato što je žena ili koje nerazmjerno pogađa žene“). Također osim femicida u čl. 4. st. 3. definira rodno uvjetovano ubojstvo kao „ubojstvo osobe na temelju njezina spola ili smrt osobe kao rezultat praksi koje su štetne za te osobe“ čime je belgijski zakonodavac izjednačio rodno uvjetovana ubojstva počinjena na štetu osoba bilo kojeg roda koji pak definira „društveno izgrađenim ulogama, ponašanjem, aktivnostima i atribucijama koje određeno društvo smatra prikladnima za žene i muškarce“. Rodno uvjetovana ubojstva također mogu biti intimna, neintimna ili neizravna.

⁵³ Zakon o sprječavanju i suzbijanju femicida, rodno uvjetovanih ubojstava i nasilja od 13. srpnja 2023., Kraljevina Belgija, čl. 4. st. 2; tekst Zakona dostupan je web stranici <http://www.ejustice.just.fgov.be/loi/loi.htm> (11.3.2024.)

⁵⁴ *Ibid.*

Zakon o prevenciji i suzbijanju femicida, rodno uvjetovanih ubojstava i nasilja također propisuje pojačanu zaštitu žrtava rodno utemeljenog nasilja, statističko prikupljanje i obradu podataka o femicidu kao i potrebu specijalne edukacije policijskih službenika i pravosudnih djelatnika koji postupaju u predmetima rodno utemeljenog nasilja.

5.4. SJEVERNA MAKEDONIJA

Krivični zakonik Sjeverne Makedonije u članku 122. određuje značenje izraza kao što su obitelj, obiteljsko nasilje⁵⁵, zločin iz mržnje⁵⁶ i rodno utemeljeno nasilje nad ženama. Zakonski opis pojma rodno utemeljenog nasilja nad ženama obuhvaća „nasilje usmjereno protiv žena zbog njihovog pripadništva ženskom spolu, koje dovodi ili može dovesti do fizičke, seksualne, psihičke ili ekonomske ozljede ili patnje žena, uključujući izravne i neizravne prijetnje i zastrašivanje takvim djelima, prisilu ili samovoljno lišavanje slobode, bez obzira na to javljaju li se u javnom ili privatnom životu“.⁵⁷ Nadalje, u čl. 123. stavak 2. Krivičnog zakonika kvalificiranim oblicima kaznenog djela ubojstva smatraju se ubojstvo počinjeno u sklopu obiteljskog nasilja kao i rodno utemeljeno ubojstvo žene ili djevojke mlađe od 18 godina. (CT Ostale kvalifikatorne okolnosti navedene u čl. 123. st. 2. Krivičnog zakonika Sjeverne Makedonije slične su onima koje predviđa hrvatski Kazneni zakon i obuhvaćaju ubojstvo na okrutan ili podmukao način, ubojstvo ranjive žrtvu, iz koristoljublja, osvete, mržnje ili drugih niskih pobuda, radi prikrivanja drugog kaznenog djela kao i ubojstvo službene osobe.⁵⁸ (CT Krivični Za navedene kvalificirane oblike ubojstva Krivični zakonik predviđa kaznu od najmanje 10 godina zatvora ili kaznu doživotnog zatvora. Također u čl. 39. Krivični zakonik

⁵⁵ Obiteljskim nasiljem smatra se „uznemiravanje, uvreda, prijetnja, tjelesna ozljeda, seksualno ili drugo psihološko, fizičko ili ekonomsko nasilje koje uzrokuje osjećaj nesigurnosti, ugroženosti ili straha, uključujući prijetnje takvim djelovanjima protiv supruga, roditelja ili djece ili drugih osoba koje žive u braku ili zajedničkom domaćinstvu, kao i protiv trenutnog i bivšeg supruga, partnera s kojim se živi ili osoba koje imaju zajedničko dijete ili su u bliskom osobnom odnosu, bez obzira na to dijeli li počinitelj ili je dijelio prebivalište sa žrtvom ili ne“. Krivični zakonik (Službeni vjesnik Republike Makedonije br. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03, 19/04, 81/05, 60/06, 73/06, 7/08, 139/08, 114/09, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 14/14, 27/14, 28/14, 41/14, 115/14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15, 226/15, 97/17 i 248/18 i Službeni vjesnik Republike Makedonije br. 36/23), čl. 122. st. 1. toč. 21.

⁵⁶ Zločin iz mržnje je „kazneno djelo koje je počinjeno u cijelosti ili djelomično zbog stvarne ili pretpostavljene karakteristike ili povezanosti osobe koja se odnosi na rasu, boju, nacionalnost, etničko podrijetlo, religiju ili uvjerenje, mentalnu ili fizičku invalidnost, spol, rodni identitet, seksualnu orijentaciju i političko mišljenje“, *Ibid.*, čl. 122. st. 1. toč. 42.

⁵⁷ *Ibid.*, čl. 122. st. 1. toč. 43.

⁵⁸ *Ibid.*, čl. 123. st. 2.

rodno utemeljeno nasilje predviđa kao otegotnu okolnost koju sud mora uzeti u obzir kod izricanja kazne.^{59 60}

O prvoj presudi za rodno utemeljeno ubojstvo žene u Sjevernoj Makedoniji izvijestili su lokalni mediji u travnju 2024. godine. Osnovni sud u Kočanima osudio je na doživotni zatvor 60-godišnjeg muškarac koji je 25. rujna 2023. godine ubio 46-godišnju ženu višestrukim ubodima nožem ispred njene kuće a „ubistvo je počinjeno pri rodno zasnovanom nasilju i na svirep način“.⁶¹

6. KAZNENOPRAVNA ZAŠTITA OD RODNO UTEMELJENOG NASILJA U HRVATSKOJ – pregled najvažnijih međunarodnih, ustavnih, zakonskih i podzakonskih propisa koji u Hrvatskoj osiguravaju zaštitu osoba u području rodno utemeljenog nasilja

6.1. KONVENCIJA ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA

Zaštita ljudskih prava zajamčena je na kako na nacionalnoj tako i na međudržavnoj i međunarodnoj razini a u Europi jamče ju uz nacionalne ustave država članica prvenstveno propisi Europske unije i Vijeća Europe. Ciljevi Vijeća Europe su zaštita mira, demokracije i ljudskih prava, jedinstvo među članicama uz stvaranje zajedničkog pravnog prostora i traženje rješenja za probleme europskog društva među kojima se posebno ističe borba protiv bilo kakvih oblika diskriminacije i netolerancije. U okviru Vijeća Europe sastavljena je Konvencija o ljudskim pravima i slobodama⁶² (u daljnjem tekstu Konvencija) kao učinkoviti ugovor u ljudskim pravima kojim države članice Vijeća Europe jamče poštivanje i zaštitu temeljnih ljudskih prava svim osobama u svojoj nadležnosti uz postojanje nadzornog mehanizma - Europskog suda za ljudska prava. Prava i slobode zaštićene Konvencijom i pripadajućim

⁵⁹ *Ibid.*, čl. 39. st. 5.

⁶⁰ AIRE (Advice on Individual Rights in Europe) Centar, specijalizirana nevladina organizacija osnovana 1993. godine s ciljem promicanja provedbe europskog i međunarodnog prava, izdala je 2022. godine publikaciju pod naslovom „Femicid u Republici Sjevernoj Makedoniji: stanje stvari, pravni okvir i pravosudna praksa“ u kojoj je, na temelju istraživanja provedenog u periodu od 2018. do 2022. godine u Sjevernoj Makedoniji, prezentiran normativni okvir i pojavnost femicida u Sjevernoj Makedoniji. Publikaciju je moguće preuzeti na <https://gcjnetwork.org/wp-content/uploads/PUBLIKACIJE/femicide-report-nmk-2023-eng.pdf>

⁶¹ <https://rtnk.me/region/dozivotni-zatvor-za-muskarca-u-sjevernoj-makedoniji-za-ubistvo-zene/> (24.6.2025.)

⁶² Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe dostupna je na <https://www.usud.hr/hr/europska-konvencija-o-ljudskim-pravima> (2.8.2025.)

Protokolima upravo su one koje u svojim odredbama ističe i Ustav RH kao najviše vrednote ustavnog poretka (pravo na život, slobodu i sigurnost, pravični postupak u građanskim i kaznenim predmetima, poštivanje osobnog i obiteljskog života, sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi, sloboda izražavanja, okupljanja i udruživanja, sloboda sklapanja braka, pravo na učinkovito pravno sredstvo, pravo vlasništva, pravo na obrazovanje, pasivno i aktivno pravo glasanja na izborima, pravo kretanja, pravo na žalbu u kaznenim predmetima i pravo na odštetu zbog pogrešne osude) uz zabrane mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, smrtne kazne, diskriminacije u uživanju konvencijskih prava i sloboda, protjerivanja vlastitih državljanina, ropstva i prisilnog rada, kazne bez zakona, dužničkog zatvora, općenitu zabranu diskriminacije, zabranu ograničenja političkih aktivnosti stranaca te zabranu zloupotrebe prava propisanih konvencijskim odredbama. Republika Hrvatska ratificirala je Konvenciju 5. studenog 1997. godine, pa stoga Konvencija, sukladno članku 141. Ustava Republike Hrvatske predstavlja dio njenog unutarnjeg pravnog poretka. Osim obveze suzdržavanja od uplitanja u ljudska prava i slobode (tzv. negativne obveze) država ima dužnost poduzimanja potrebnih mjera radi osiguranja poštivanja ljudskih prava (tzv. pozitivne obveza). Europski sud za ljudska prava osnovan je 1959. godine na temelju Konvencije, ima sjedište u Strasbourgu i donosi odluke temeljem pojedinačnih zahtjeva ili međudržavnih sporova u području poštivanja i zaštite temeljnih ljudskih prava svih osoba na području država članica Vijeća Europe. Presude Europskog suda za ljudska prava obvezujuće su za države - ugovorne stranke Konvencije i u njihovom izvršenju države su dužne poduzeti opće mjere izvršenja (primjerice izmjenu normativnog okvira ili prakse postupanja ili pak provesti odgovarajuću edukaciju nadležnih tijela) kao i individualne mjere izvršenja (primjerice obnovu postupka ili njegovo okončanje pred nacionalnim tijelima, puštanje na slobodu, ukidanje neke privremene mjere ili pak ispravak kaznene evidencije odnosno uništenje određenih podataka) te platiti pravednu novčanu naknadu ako je dosuđena. Upravo obveza poduzimanja općih mjera izvršenja može u velikoj mjeri utjecati na nacionalnu legislativu te oblike i način postupanja nadležnih tijela u cilju unaprijeđenja mehanizama namijenjenih osiguranju poštivanja i zaštite temeljnih ljudskih prava uključujući i područje suzbijanja rodno utemeljenog nasilja na nacionalnim razinama.

Europski suda za ljudska prava je do sada utvrdio znatan broj povreda odredbi Konvencije a prema posljednjem izvješću Europskog suda za ljudska prava za Hrvatsku tijekom 2024. godine sud je donio 22 presude od čega je u 21 presudi utvrđena najmanje jedna povreda Konvencije.⁶³

Sud se u brojnim predmetima koje je razmatrao bavio situacijama povezanim s pozitivnom obvezom države da zaštiti pravo na život iz članka 2. Konvencije⁶⁴ od kažnjivih čina treće osobe a u tom smislu i u kontekstu rodno utemeljenog nasilja donio je i važnu presudu za Hrvatsku u predmetu Branko Tomašić.

Postupak u predmetu *Branko Tomašić i drugi protiv Hrvatske*⁶⁵ pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 46598/06 od 30. listopada 2006. godine) pet hrvatskih državljana – Branka Tomašića, njegove supruge i njihove djece – roditelja odnosno braće i sestre pok. M.T. koju je kao i njihovo zajedničko jednogodišnje dijete V.T. 15. kolovoza 2006. godine automatskom puškom ubio izvanbračni suprug i otac djeteta M.M. nakon čega je izvršio samoubojstvo. Ubojstvu je prethodilo niz sukoba s ukućanima te često upućivanje verbalnih prijetnji pok. M.T. Dana 5. siječnja 2006. M.T. je Državnom odvjetništvu u Čakovcu podnijela kaznenu prijavu protiv M.M.-a. Navela je da je u razdoblju od srpnja 2005. M.M. u više navrata dolazio u dom njezinih roditelja gdje je živjela s kćeri i da je prijetio da će nju i njihovu zajedničku kćer ubiti bombom ako ne pristane vratiti mu se. Uz to ju je često zvao telefonom i mobitelom joj slao SMS poruke ponavljajući iste prijetnje. Dana 3. veljače 2006. M.M.-u je određen pritvor nakon što je 27. siječnja 2006. protiv njega pokrenut kazneni postupak pred Općinskim sudom u Čakovcu. Dana 15. ožujka 2006. Općinski sud je M.M.-a proglasio krivim zbog toga što je u nekoliko navrata u razdoblju od srpnja do 30. prosinca 2005. prijetio M.T. pred njenom obiteljskom kućom i na parkiralištu u blizini gradskoga groblja kad bi M.T. bila sama. Izvikivao je prijetnje da će bombom ubiti nju, sebe i njihovo dijete. Dana 2. siječnja 2006. u Centru za socijalnu skrb izjavio je da je kad je prijetio mislio ozbiljno, da uistinu ima bombu i da će na djetetov prvi rođendan 1. ožujka 2006. ubiti sebe i dijete. Osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od pet mjeseci i određena mu je sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja tijekom boravka

⁶³ https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/CP_Croatia_ENG (15.7.2025.)

⁶⁴ Pravo na život je temeljno i nederogabilno ljudsko pravo a čl. 2. EKLJP smatra se jednom od temeljnih odredbi Konvencije. Europski sud za ljudska prava u presudi *Pretty protiv UK* od 29. travnja 2002. godine ističe kako je pravo na život “navedeno prvo jer se radi o najosnovnijem ljudskom pravu od svih; ako se može proizvoljno oduzeti nečije pravo na život, sva ostala prava postaju iluzorna”. *Case of Pretty v. The United Kingdom (Application no. 2346/02) Judgment Strasbourg 29 april 2002* dostupna je na <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60448> (2.8.2025.)

⁶⁵ Presuda u predmetu *Branko Tomašić i drugi protiv Hrvatske* (zahtjev br. 46598/06) donesena u Strasbourgu 15. siječnja 2009. godine i dostupna je u prijevodu na hrvatski jezik na <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-146589> (2.8.2025.)

u zatvoru, a po potrebi i nakon toga. Dana 28. travnja 2006. Županijski sud u Čakovcu skratio je sigurnosnu mjeru na trajanje M.M.-ove zatvorske kazne i potvrdio ostatak presude. M.M. je kaznu zatvora služio u Zatvoru u Varaždinu iz kojeg je pušten 3. srpnja 2006. a 15. kolovoza 2006. ustrijelio je M.T., njihovu kćer V.T. i sebe. Kao središnje pitanje u ovome predmetu ESLJP izdvojio je „manjkavosti domaćeg sustava zaštite života ljudi od postupaka opasnih kriminalaca koji su kao takvi utvrđeni od strane mjerodavnih vlasti i postupanja prema takvim pojedincima, uključujući i pravni okvir u kojemu nadležne vlasti trebaju djelovati i predviđene mehanizme“.⁶⁶ Naime utvrđeno je da su domaće vlasti znale da su prijetnje oduzimanjem života M.T. i V.T. ozbiljne i da se trebaju poduzeti sve razumne mjere kako bi ih se zaštitilo od tih prijetnji. Međutim iako je M.M. u nekoliko navrata spomenuo da ima bombu, a mogao je isto tako imati i drugo oružje, tijekom kaznenog postupka protiv njega nije naložena niti izvršena pretraga njegovog stana i vozila. Nadalje, iako su zaključci psihijatrijskoga vještačenja naglašavali potrebu za njegovim kontinuiranim psihijatrijskim liječenjem prema hrvatskom pravu tada nije postojala mogućnost produženja obveznog psihijatrijskog liječenja nakon odsluženja kazne zatvora za one kojima je takvo liječenje potrebno. S obzirom da je odluka o određivanju obveznog psihijatrijskog liječenja postala pravomoćna i izvršna odlukom žalbenog suda do kada je M.M. u pritvoru proveo već dva mjeseca i dvadeset i pet dana sigurnosna mjera prema M.M. mogla se provoditi u trajanju od svega dva mjeseca i pet dana što prema mišljenju Suda obzirom na težinu psihičkih problema utvrđenih psihijatrijskim vještačenjem M.M. nije bilo dovoljno za učinkoviti tretman i liječenje. Dodatno Vlada RH nije dokazala da je obvezatno psihijatrijsko vještačenje uistinu pravilno provedeno tijekom njegovog boravka u Zatvoru u Varaždinu budući ga nije proveo liječnik specijalist – psihijatar a za M.M. nije bio donesen niti pojedinačni program o izvršavanju kazne zatvora sukladno Zakonu o izvršavanju kazne zatvora⁶⁷. Slijedom navedenog Sud je smatrao da nisu poduzete odgovarajuće mjere kako bi se smanjila vjerojatnost da M.M. ostvari svoje prijetnje nakon puštanja iz te je na temelju utvrđenih činjenica utvrdio „povredu materijalnopravnog aspekta članka 2. Konvencije zbog propusta mjerodavnih domaćih vlasti da poduzmu sve potrebne i razumne mjere u okolnostima ovoga predmeta da zaštite živote M.T. i V.T.“⁶⁸ Presuda ESLJP u predmetu *Branko Tomašić i drugi protiv RH* posebno je značajna i iz razloga što je uočila mogućnost sustavne povrede

⁶⁶ *Ibid.*, str. 11.

⁶⁷ Čl. 69. tadašnjeg Zakona o izvršavanju kazne zatvora (Narodne novine 190/03) predviđao je obvezu donošenja pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora odnosno pedagoških, radnih, zdravstvenih, psiholoških i drugih radnji i mjera kojima se planira izvršavanje kazne zatvora primjereno osobinama i potrebama pojedinog zatvorenika te vrsti i mogućnostima zatvora.

⁶⁸ Op.cit. u bilj. 65, str. 14.

odredbi EKLJP zbog u to vrijeme nedovoljne zakonodavne preciznosti u izricanju i primjeni sigurnosne mjere obveznog psihijatrijskog liječenja.⁶⁹

6.2. KONVENCIJA VIJEĆA EUROPE O BORBI PROTIV NASILJA NAD ŽENAMA I NASILJA U OBITELJI

U području suzbijanja rodno utemeljenog nasilja iznimno je važan još jedan međunarodni dokument - Konvencija Vijeća Europe o borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (u daljnjem tekstu Istanbulska konvencija) koja je u Hrvatskoj ratificirana 1. listopada 2018. godine. Istanbulska konvencija je prvi međunarodni ugovor koji se specifično bavi prevencijom i zaštitom žena od nasilja i zlostavljanja. Obzirom da nasilje nad ženama spada u rodno utemeljeno nasilje Istanbulska konvencija posebno definira razlikovanje pojmova „rod“ i „spol“ pri čemu se spolovi (muški i ženski) definiraju kao biološke kategorije, dok je „rod“ definiran kao „društveno oblikovane uloge, ponašanja, aktivnosti i osobine koje određeno društvo smatra prikladnima za žene i muškarce“⁷⁰ a upravo na ovaj način oblikovane rodne uloge predstavljaju bitan čimbenik u opravdavanju ili poticanju na nasilje nad ženama. Istanbulska konvencija sadrži definiciju nasilja u obitelji koje se označava kao „sva djela tjelesnog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja koja se događaju u obitelji, kućanstvu, između bivših ili sadašnjih bračnih drugova ili partnera, neovisno o tome dijeli li počinitelj ili je dijelio isto prebivalište sa žrtvom“.⁷¹ Također Istanbulska konvencija opisuje različite pojavne oblike nasilja nad ženama uključujući psihičko nasilje, uhođenje, tjelesno nasilje, spolno nasilje, prisilni brak, sakaćenje ženskih spolnih organa, prisilni pobačaj ili sterilizaciju te spolno uznemiravanje. Za države koje su ratificirale Istanbulsku konvenciju uvedene su obveze poduzimanja konkretnih i učinkovitih mjera u cilju prevencije nasilja u obitelji i nasilja prema ženama te posebnih mjera zaštite žrtve i progona počinitelja. Istanbulska konvencija također predviđa parlamentarni nadzor njene provedbe na razini Vijeća Europe i nacionalnih parlamenata temeljem izvješća stručne skupine za djelovanje protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji GREVIO (Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic

⁶⁹Više u Batistić Kos, V., Zaštita prava na život s posebnim osvrtom na preventivnu dimenziju zaštite - slučaj Branko Tomašić i drugi protiv Hrvatske, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Vol. 16 No. 1, 2009.

⁷⁰ Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Narodne novine 3/18.

⁷¹ *Ibid.*

Violence). Aktivnosti i rezultati nadzora stručne skupine GREVIO u velikoj mjeri doprinose osiguranju provedivosti i učinkovitosti Istanbulske konvencije na nacionalnim razinama.

GREVIO je 6. rujna 2023. godine objavio Osnovno evaluacijsko izvješće o zakonodavnim i drugim mjerama kojima se provode odredbe Istanbulske konvencije za Hrvatsku. Izvješće procjenjuje razinu usklađenosti zakonodavstva države i primjene u praksi u svim područjima obuhvaćenim Istanbulsom konvencijom a posebice je usredotočeno na mjere poduzete u vezi sa svim oblicima nasilja nad ženama uključujući i nasilje u obitelji. Nakon evaluacije⁷² i procjene provedbenih mjera koje su poduzele hrvatske vlasti, u izvješću se predlažu mjere za poboljšanje provedbe Konvencije.

Tako GREVIO u svom izvješću primjećuje pozitivne pomake u pogledu ključnih reformi hrvatskog Kaznenog zakona u području kaznenih djela protiv spolne slobode (u Kazneni zakon uvedena je definicija silovanja temeljena na pristanku, inkriminirana je zlouporaba snimke spolno eksplicitnog sadržaja i uveden je kazneni progon po službenoj dužnosti za kaznena djela seksualnog nasilja koja su prije toga bila procesuirana na zahtjev žrtve) i obiteljskog nasilja (definicija obitelji u Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji proširena je kako bi obuhvatila partnere u intimnoj vezi koji nemaju zajedničko prebivalište ili zajedničko dijete). Međutim ističe kako je “pravni okvir politika u Hrvatskoj i dalje u velikoj mjeri rodno neutralan što utječe na pružanje usluga i ulaganje napora u prevenciju”⁷³ te primjećuje „niz pitanja u kojima je potrebno poboljšanje kako bi se postigla viša razina usklađenosti sa zahtjevima Istanbulske konvencije...primjerice nedostatak sustavnog i obveznog usavršavanja stručnjaka”.⁷⁴ Izvješće GREVIO-a posebno pojašnjava da „bez dubinskog razumijevanja rodne uvjetovanosti svih oblika nasilja nad ženama, pitanja moći i kontrole koji su u pozadini, i njihovog utjecaja na

⁷²Osnovno evaluacijsko izvješće GREVIO-a za Republiku Hrvatsku od 6. rujna 2023. godine navodi da se „prvi (temeljni) postupak evaluacije sastoji od nekoliko koraka, od kojih svaki omogućuje GREVIO-u dobivanje ključnih informacija na kojima se temelji njegovo izvješće. Provodi se kao proces povjerljivog dijaloga s ciljem davanja prijedloga prilagođenih pojedinoj zemlji i sugestija za poboljšanje razvijenih u nacionalnom kontekstu stranke za koju se provodi evaluacija. Uključuje sljedeće:

- podnošenje izvješća stranke sastavljenog na osnovu temeljnog upitnika GREVIO-a (državno izvješće);
- evaluacijski posjet stranci za koju se provodi evaluacija u svrhu sastanka s predstavnicima Vlade i nevladinih tijela koji rade u tom području;
- primjedbe stranke na nacrt izvješća GREVIO-a;
- objavljivanje izvješća GREVIO-a nakon njegova usvajanja, zajedno sa svim komentarima koje je stranka zaprimila.“ Osnovno evaluacijsko izvješće GREVIO-a za Republiku Hrvatsku od 6. rujna 2023. godine dostupno je na web stranicama Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike na poveznici <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Obitelj%20i%20djeca/GREVIO/GREVI%20O%20IZVJE%C5%A0%C4%86E%20O%20PROVEDBI%20KONVENCije%20VE%20O%20SPRE%C4%8C%20AVANJU%20I%20BORBI%20PROTIV%20NASILJA%20NAD%20C5%BDENAMA%20I%20NASILJA%20U%20OBITELJI%20ZA%20REPUBLIKU%20HRVATSKU.pdf> (2.8.2025.)

⁷³ *Ibid.*, str. 5

⁷⁴ *Ibid.*

žrtve, istrage i razumijevanje predmeta nisu dovoljno kvalitetni te se čini da predrasude i patrijarhalni stavovi još uvijek prevladavaju među akterima kaznenopravnog sustava⁷⁵. Što se tiče kaznenog prava GREVIO između ostalog „snažno potiče“⁷⁶ hrvatske vlasti da pojačaju napore kako bi se ispitali slučajevi nasilja u obitelji koji su doveli do smrti žrtve, s ciljem utvrđivanja mogućih nedostataka u odgovoru institucija/pravosuđa na nasilje i uklanjanja takvih nedostataka u budućnosti⁷⁷. Ovu uputu daje na temelju uočenog nepostojanja podataka o eventualnim nedostacima u odgovoru institucija na nasilje a također „primjećuje kako u brojnim slučajevima nije donesena nijedna osuđujuća presuda unatoč godinama nasilničkog ponašanja i prijavama nasilja...koji rezultati uzrokuju ozbiljnu zabrinutost u pogledu učinkovitosti pravosudnog sustava“⁷⁸. U svom odgovoru na izvješće GREVIO-a⁷⁹ hrvatska Vlada ističe aktivnosti Radne skupina za unaprjeđenje zakonodavnog okvira zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji pri Ministarstvu pravosuđa, uprave i digitalne transformacije koja ima za cilj analizirati cjelokupni zakonodavni okvir u ovoj oblasti i predložiti moguće promjene propisa a u kojoj sudjeluju stručnjaci iz pravosudnih tijela, akademske zajednice i organizacija civilnog društva. Na tom tragu već je 11. siječnja 2024. godine Vlada RH Prijedlogom Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona upućenog Hrvatskom Saboru predložila „nastavak zakonodavnih aktivnosti u smjeru suzbijanja nasilja u obitelji i nasilja nad ženama“⁸⁰ te uvođenje definicije rodno utemeljenog nasilja nad ženama u kazneno zakonodavstvo.

6.3. USTAV REPUBLIKE HRVATSKE

Zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda posebno je istaknuta ustavna vrijednost u Glavi III. Ustava RH. Poštivanje ovih vrijednosti zajamčeno je svakome i svi su pred zakonom jednaki a sukladno čl. 16. Ustava slobode i prava „mogu se ograničiti samo zakonom da bi se zaštitila

⁷⁵ *Ibid.*

⁷⁶ „Prilikom predlaganja takvih mjera, GREVIO je usvojio uporabu različitih glagola koji odgovaraju različitim razinama urgentnosti, ističući da je svaki od njih važan. To su, prema redoslijedu prioriteta, „urgira“, „snažno potiče“, „potiče“ i „poziva“. GREVIO koristi glagol „urgira“ kada smatra kako je potrebno hitno djelovanje kako bi se zakonodavstvo ili politika stranke uskladila s Istanbulskom konvencijom ili kako bi se osigurala njezina provedba. „Snažno potiče“ koristi se tamo gdje je GREVIO uočio nedostatke koje je potrebno otkloniti u bliskoj budućnosti kako bi se osigurala sveobuhvatna provedba Konvencije. Treća razina urgentnosti označena je upotrebom glagola „potiče“, koji se koristi za nedostatke koji zahtijevaju pažnju, ali možda tek u kasnijoj fazi. Naposljetku, glagol „poziva“ ukazuje na male nedostatke u provedbi te se od stranke traži da razmotri njihovo uklanjanje, ili na prijedloge za pružanje smjernica u procesu provedbe.“, *Ibid.*, str. 3

⁷⁷ *Ibid.*, str. 55

⁷⁸ *Ibid.*

⁷⁹ <https://rm.coe.int/grevio-inf-2023-17-croatia-s-comments-on-grevio-s-baseline-report/1680ac6fa4> (2.8.2025.)

⁸⁰ *Op. cit.* u bilj. 9, str. 2

sloboda i prava drugih ljudi te pravni poredak, javni moral i zdravlje“ te „svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju“. ⁸¹ Posebno se ističe da „opseg ograničenja...za posljedicu ne može imati nejednakost osoba s obzirom na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, nacionalno ili socijalno podrijetlo“ te da se „niti u slučaju neposredne opasnosti za opstanak države ne može ograničiti primjena odredbi Ustava o pravu na život, zabrani mučenja, surovog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, o pravnoj određenosti kažnjivih djela i kazni, te o slobodi misli, savjesti i vjeroispovijedi“. ⁸² Ova bitna odredba Ustava RH također predstavlja sukus usklađenosti hrvatske pravne tradicije sa pravnom tradicijom i vrijednostima Europske unije u području poštivanja i zaštite ljudskih prava i sloboda kao najviših vrijednosti suvremenog društva. Naime ustavne odredbe posebno ističu zaštitu osobnih i političkih sloboda i prava - prvenstveno prava na život, nepovredivost slobode i osobnosti, slobodu kretanja i biranja boravišta, nepovredivost doma, pošteno suđenje, zaštitu osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti, slobode i tajnosti dopisivanja i komuniciranja, slobode mišljenja i izražavanja misli, slobode savjesti i vjeroispovijedi, javnog okupljanja i mirnog prosvjeda, slobodnog udruživanja te zabrane poticanja na uporabu nasilja, mržnju i nesnošljivost, cenzure, zlostavljanja, prisilnog i obvezatnog rada kao i smrtne kazne. Nadalje Ustav RH ističe gospodarska, socijalna i kulturna prava kao što su pravo vlasništva, poduzetnička i tržišna sloboda, pravo na rad i slobodu izbora poziva i zaposlenja, pravo na socijalnu sigurnost i zdravstvenu zaštitu, pravo na obrazovanje, zaštitu obitelji i djece kao i pravo na zdrav okoliš.

Međunarodne i ustavne odredbe dodatno su u Hrvatskoj razrađene brojnim zakonskim i podzakonskim propisima a u cilju unaprjeđenja zakonodavnog okvira zaštite od nasilja u obitelji i nasilja nad ženama i provedbe mjera iz Istanbulske konvencije zakonodavac je od njene ratifikacije do danas poduzeo niz aktivnosti u vidu izmjene postojećih ili donošenja novih zakonskih propisa usmjerenih jačanju kaznenopravne zaštite u području rodno utemeljenog nasilja. U nastavku slijedi pregled izmjena u hrvatskom zakonodavstvu usmjerenih jačanju kaznenopravne zaštite u području rodno utemeljenog nasilja nad ženama.

⁸¹ *Op. cit.* u bilj. 4.

⁸² *Ibid.*

6.4. KAZNENI ZAKON

Kazneni zakon iz 2011. godine poznao je niz odredbi usmjerenih zaštiti žena od različitih oblika nasilja kao i zaštiti od nasilja u obitelji te suzbijanja diskriminacije od kojih su svakako najvažnije bile one u čl. 111. st. 3. Kaznenog zakona kojim je kao kazneno djelo Teškog ubojstva bilo propisano ubojstvo na štetu člana obitelji kojeg je počinitelj već ranije zlostavljao dok je čl. 87. st. 8. definirao članove obitelji sa posebnim naglaskom na proširenu definiciju obitelji u slučajevima nasilja u obitelji.⁸³ Također u brojnim kaznenim djelima otežavajuća okolnost bila je ako su počinjena na štetu člana obitelji te je za isto bila predviđena stroža sankcija (primjerice kaznena djela tjelesne ozljede, teške ili osobito teške tjelesne ozljede, nametljivog ponašanja, spolnog odnošaja bez pristanka i silovanja) dok je kod nekih činjenica da su počinjena na štetu člana obitelji zahtijevala progon po službenoj dužnosti a ne temeljem privatne tužbe ili prijedloga oštećenika (primjerice kaznena djela prisile i prijetnje).

Kazneni zakon iz 2011. godine nije međutim zasebnom inkriminacijom zapriječavao nasilje u obitelji kao što je to bio slučaj u prethodnom Kaznenom zakonu⁸⁴ u kojem je izmjenama i dopunama 2000. godine⁸⁵ u čl. 215.a kao samostalno kazneno djelo bilo zapriječeno Nasilničko ponašanje u obitelji.⁸⁶ Naime, od 2000. godine pa do stupanja na snagu novog Kaznenog zakona 1. siječnja 2013. godine, nasilje u obitelji bilo je normirano dvostruko, kao kazneno djelo i kao prekršaj (prvo čl. 118. Obiteljskog zakona a od 2003. godine Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji). Prilikom donošenja novog Kaznenog zakona zakonodavac je želio otkloniti dotadašnje preklapanje prekršaja i kaznenih djela obiteljskog nasilja (koje je prvenstveno bilo rezultat neodređenosti zakonskih opisa) te istovremeno omogućiti da se slučajevi nasilja u obitelji i dalje tretiraju kao kaznena djela. Međutim već tri godine kasnije izmjenama i dopunama KZ/11

⁸³ Tako je čl. 87. st. 8. Kaznenog zakona određivao da su članovi obitelji „sadašnji bračni ili izvanbračni drug, njihova zajednička djeca te djeca svakog od njih, srodnici po krvi u ravnoj lozi, srodnici po krvi u pobočnoj lozi zaključno do trećeg stupnja, srodnici po tazbini do zaključno drugog stupnja u bračnoj i izvanbračnoj zajednici, posvojitelj i posvojenik, srodnici posvojitelja po krvi u ravnoj lozi, srodnici posvojitelja po krvi u pobočnoj lozi zaključno do trećeg stupnja, srodnici posvojitelja po tazbini do zaključno drugog stupnja. Kad se radi o kaznenim djelima nasilja u obitelji članovima obitelji po ovom Zakonu smatraju se i bivši bračni ili izvanbračni drug, djeca svakog od njih i njihova zajednička djeca, ukoliko su nakon prekida bračne ili izvanbračne zajednice povod sukoba bili bivši bračni ili izvanbračni odnosi, osobe koje imaju zajedničku djecu, skrbnik i štitićenik, udomitelj, korisnik smještaja u udomiteljskoj obitelji i članovi njihove obitelji dok takav odnos traje, dijete i osoba kojoj je dijete povjereno na čuvanje i odgoj. Pod istim uvjetima kao i članovima obitelji odnosno osobama koje se smatraju članovima obitelji prema ovom Zakonu zaštita se pruža i istospolnom partneru te djeci svakog od njih odnosno bivšem istospolnom partneru te djeci svakog od njih.“, Kazneni zakon, Narodne novine 125/11.

⁸⁴ Kazneni zakon, Narodne novine 110/97.

⁸⁵ Zakon o izmjenama i dopunama kaznenog zakona, Narodne novine 129/00.

⁸⁶ Odredba čl. 215.a glasila je: „Član obitelji koji nasiljem, zlostavljanjem ili osobito drskim ponašanjem dovede drugog člana obitelji u ponižavajući položaj, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.“

nasilje u obitelji opet je propisano kao samostalno kazneno djelo u čl. 179.a Kaznenog zakona ali uz izričitu zakonsku klauzulu supsidijarnosti koja omogućava njegovu primjenu samo u slučajevima kada nisu ostvarena obilježja nekog težeg kaznenog djela.⁸⁷

U međuvremenu izmjenama i dopunama Kaznenog zakona 2012. godine kao i onima 2015. godine pojačana kaznenopravna zaštita proširena je na sve bliske osobe koje Kazneni zakon definira kao članove obitelji, bivšeg bračnog ili izvanbračnog druga, bivšeg životnog partnera ili neformalnog životnog partnera kao i osobe koje imaju zajedničko dijete ili osobe koje žive u zajedničkom kućanstvu. Pri tome je u st. 10. istog članka pobliže odredio da su izvanbračni drugovi osobe koje živi u izvanbračnoj zajednici koja ima trajniji karakter ili je u njoj rođeno zajedničko dijete dok je st. 11. čl. 87. Kaznenog zakona neformalne životne partnere definirao kao osobe koje žive u istospolnoj zajednici koja ima trajniji karakter. Tako je u brojnim kaznenim djelima otežavajuća okolnost ako su počinjena na štetu bliske osobe te je za njihove počinitelje predviđena stroža sankcija a ujedno je katalog takvih kaznenih djela dodatno proširen (primjerice na kaznena djela protupravnog oduzimanja slobode i otmice).

Nakon prihvaćanja Istanbulske konvencije Zakoni o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona 2018. i 2019. godine uvode daljnje pooštrenje kaznenopravne politike u slučajevima spolnog zlostavljanja djece propisivanjem strožih sankcija za njihove počinitelje kao i obvezom progona po službenoj dužnosti te strožih sankcija za kaznena djela počinjena prema bliskim osobama. Nadalje zakonodavac je tijekom 2021. godine dodatno proširio zaštitu u području rodno utemeljenog nasilja uključivanjem sadašnjeg ili bivšeg partnera u intimnoj vezi u definiciju bliskih osoba u čl. 87. st. 9. Kaznenog zakona. Također kao samostalno kazneno djelo uvodi se Zloupotrebavanje snimke spolno eksplicitnog sadržaja u čl. 144.a Kaznenog zakona.⁸⁸

⁸⁷ Odredba čl. 179.a glasila je „Tko teško krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod člana obitelji ili bliske osobe izazove strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba ili je dovede u ponižavajući položaj, a time nije počinjeno teže kazneno djelo, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.“, Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine 56/15.

⁸⁸ Sukladno čl. 144.a Kaznenog zakona kazneno djelo Zloupotrebavanje snimke spolno eksplicitnog sadržaja čini tko „zloupotrebava odnos povjerenja i bez pristanka snimanje osobe učini dostupnim trećoj osobi snimku spolno eksplicitnog sadržaja koja je snimljena uz pristanak te osobe za osobnu uporabu i na taj način povrijedi privatnost te osobe“ kao i „tko uporabom računalnog sustava ili na drugi način izradi novu ili preinači postojeću snimku spolno eksplicitnog sadržaja i tu snimku uporabi kao pravu te time povrijedi privatnost osobe na toj snimci“ a u slučaju da je kazneno djelo počinjeno počinio putem računalnog sustava ili mreže ili je snimka postala dostupna većem broju osoba radi se o kvalificiranom obliku ovog kaznenog djela. Kazneno djelo progoni se po prijedlogu a zapriječena kazna za osnovni oblik djela je do jedne godine zatvora dok je za onaj kvalificirani zapriječena kazna do tri godine zatvora. *Op. cit.* u bilj. 7.

6.5. ZAKON O ZAŠTITI OD NASILJA U OBITELJI

Osim Kaznenog zakona zaštitu od rodno utemeljenog nasilja u Hrvatskoj osiguravaju i drugi zakonski i podzakonski propisi od kojih je posebno potrebno istaknuti Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji. Zaštita od obiteljskog nasilja u hrvatsku legislativu prvi put je uvedena kroz odredbe čl. 118. Obiteljskog zakona⁸⁹ kojim je u obitelji zabranjeno nasilničko ponašanje bračnog druga ili bilo kojeg punoljetnog člana obitelji te je čl. 362. istog zakona bilo predviđeno njegovo kažnjavanje za prekršaj kaznom zatvora u trajanju od 30 dana. Uslijedilo je donošenje Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji⁹⁰ kojim je kao posebnim zakonskim aktom određen pojam nasilja u obitelji i krug osoba koje se smatraju članovima obitelji, propisan način njihove zaštite kao i vrste i svrha prekršajnopравnih sankcija. U smislu ovog Zakona obitelj su činili muž i žena u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici, srodnici po krvi u ravnoj lozi bez ograničenja, srodnici po krvi u pobočnoj lozi zaključno s četvrtim stupnjem, srodnici po tazbini zaključno s drugim stupnjem, osobe koje su živjele zajedno u obiteljskoj ili izvanbračnoj zajednici i njihova djeca, te osobe koje imaju zajedničku djecu, posvojitelj i posvojenik, skrbnik i štićenik. Krug osoba obuhvaćenih zaštitom od obiteljskog nasilja s vremenom se izmjenama i dopunama odnosno donošenjem novog Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji povećao tako da po trenutno važećim odredbama⁹¹ osim gore navedenih osoba one uključuju životnog partnera i neformalnog životnog partnera, njihovu zajedničku djecu i djecu svakoga od njih kao i bivše životne i neformalne životne partnere, sadašnje ili bivše partnere u intimnoj vezi te osobe koje žive u zajedničkom kućanstvu. Nasilje u obitelji prvotno je definirano kao „svaka primjena fizičke sile ili psihičke prisile na integritet osobe, svako drugo postupanje jednog člana obitelji koje može prouzročiti ili izazvati opasnost da će prouzročiti fizičku i psihičku bol, prouzročenje osjećaja straha ili osobne ugroženosti ili povrede dostojanstva, fizički napad bez obzira da li je nastupila tjelesna ozljeda ili ne, verbalni napadi, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrđnim nazivima i drugi načini grubog uznemiravanja, spolno uznemiravanje, uhođenje i svi drugi načini uznemiravanja, protupravna izolacija ili ograničavanje slobode kretanja ili komuniciranja s trećim osobama, oštećenje ili uništenje imovine ili pokušaj da se to učini“⁹² dok ga danas Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji definira kao „primjenu fizičke sile uslijed koje nije nastupila tjelesna ozljeda, tjelesno kažnjavanje ili drugi načini ponižavajućeg postupanja

⁸⁹ Obiteljski zakon, Narodne novine 162/98.

⁹⁰ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Narodne novine 116/03.

⁹¹ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Narodne novine 70/17., pročišćeni tekst dostupan na <https://www.zakon.hr/z/81/zakon-o-zastiti-od-nasilja-u-obitelji>

⁹² *Op. cit.* u bilj. 90.

prema djeci, psihičko nasilje koje je kod žrtve prouzročilo povredu dostojanstva ili uznemirenost, ekonomsko nasilje kao zabrana ili onemogućavanje korištenja zajedničke ili osobne imovine, raspolaganja osobnim prihodima ili imovine stečene osobnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanje zapošljavanja, uskraćivanje sredstava za održavanje zajedničkog kućanstva i za skrb o djeci te zanemarivanje potreba osobe s invaliditetom ili osobe starije životne dobi koje dovodi do njezine uznemirenosti ili vrijeđa njezino dostojanstvo i time joj nanosi tjelesne ili duševne patnje“.⁹³ Izmjene u opisima načina izvršenja nasilničkog ponašanja u obitelji posljedica su izmjena u Kaznenom zakonu budući su s vremenom određeni pojavni oblici obiteljskog nasilja koji su do tada bili propisani kao prekršajna djela prepoznati kao ponašanja kojima se u tolikoj mjeri povređuju ili ugrožavaju slobode i prava čovjeka da njihovu zaštitu nije moguće ostvariti bez kaznenopravne prisile. Tako će primjerice svaka primjena fizičke sile u obitelji uslijed koje je nastupila tjelesna ozljeda ili spolno uznemiravanje člana obitelji ispunjavati obilježja kaznenih djela te će se protiv njihovih počinitelja nakon provedenih istraživanja poduzeti kazneni a ne prekršajni progon.

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji definira i prava žrtve⁹⁴ koja po svojoj naravi u velikoj mjeri korespondiraju s pravima žrtvi kaznenih djela određenih Zakonom o kaznenom postupku te je

⁹³ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Narodne novine 70/17, pročišćeni tekst dostupan na <https://www.zakon.hr/z/81/zakon-o-zastiti-od-nasilja-u-obiljli>

⁹⁴ „Žrtva nasilja u obitelji ima sljedeća prava:

1. pravo na lako dostupan, povjerljiv i besplatan pristup službama za potporu žrtvama nasilja u obitelji odmah nakon počinjenja prekršaja i onoliko dugo koliko je potrebno
2. pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama nasilja u obitelji
3. pravo na zaštitu od zastrašivanja i odmazde
4. pravo na zaštitu dostojanstva tijekom ispitivanja žrtve kao svjedoka
5. pravo na pratnju osobe od povjerenja po njezinu izboru pri poduzimanju svih radnji u kojima sudjeluje od prijave prekršaja do pravomoćnog okončanja prekršajnog postupka
6. pravo da bez nepotrebne odgode bude obaviještena o puštanju uhićenika na slobodu, ukidanju zadržavanja ili bijegu okrivljenika te stavljanju izvan snage odluke o izricanju zaštitnih mjera i ukidanju mjera opreza koje su određene radi njezine zaštite ili otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne zatvora, osim u slučaju odricanja od navedenog prava
7. pravo na tajnost podataka čijim bi se otkrivanjem mogla ugroziti njezina sigurnost ili sigurnost osoba iz članka 8. stavaka 1. i 2. ovoga Zakona te pravo zahtijevati isključenje javnosti u postupku pred sudom
8. pravo na opunomoćenika u postupku
9. pravo biti obaviještena o poduzetim radnjama povodom prijave i o ishodu postupka, osim u slučaju odricanja od navedenog prava
10. pravo biti ispitana bez neopravdane odgode nakon podnošenja prijave, pravo zahtijevati da bude ispitana u postupku pred sudom te pravo da se daljnja ispitivanja provode samo u mjeri u kojoj je to nužno za potrebe prekršajnog postupka
11. pravo biti ispitana na policiji od strane osobe istog spola
12. pravo na izbjegavanje kontakta s počiniteljem prije i tijekom postupka, osim u onoj mjeri koliko je to nužno za potrebe prekršajnog postupka
13. pravo na smještaj u odgovarajuću ustanovu sukladno posebnom zakonu
14. pravo na policijsku zaštitu i osiguranje, po nalogu suda, u svrhu neometanog uzimanja osobnih stvari prilikom napuštanja zajedničkog kućanstva
15. pravo predložiti da bude ispitana putem audio-video uređaja

propisana dužnost tijela koja postupaju povodom nasilja u obitelji da već pri poduzimanju prve radnje u kojoj žrtva sudjeluje obavijeste žrtvu na njoj razumljiv način o njenim pravima koja ima sukladno odredbama Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji kao i Zakona o kaznenom postupku te se uvjere da je žrtva danu obavijest o pravima razumjela.

Prekršajne odredbe Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji prvotno su predviđale mogućnost izricanja novačanih ili zatvorskih kazni počiniteljima nasilja u obitelji a također im je bilo moguće izreći jednu ili više zaštitnih mjera kao što su mjera obveznog psihosocijalnog tretmana, zabrane približavanja žrtvi nasilja, zabrane uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju, udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora, osiguranje zaštite osobe izložene nasilju, obveznog liječenja od ovisnosti te oduzimanja predmeta koji je namijenjen ili uporabljen u počinjenju prekršaja. Danas Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji također kao prekršajnopravne sankcije za počinitelje predviđa novčanu kaznu, kaznu zatvora i zaštitne mjera (obveznog psihosocijalnog tretmana, zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji, udaljenje iz zajedničkog kućanstva i obveznog liječenja od ovisnosti) kao i druge prekršajnopravne sankcije (uključujući i druge zaštitne mjere) propisane Prekršajnim zakonom. Zaštitne mjere mogu se izreći samostalno i bez izricanja kazne a njihova svrha je „spriječiti nasilje u obitelji, osigurati zaštitu zdravlja i sigurnosti žrtve nasilja u obitelji te otkloniti okolnosti koje pogoduju ili poticajno djeluju na počinjenje novog prekršaja, a izriču se radi otklanjanja ugroženosti žrtve nasilja u obitelji“.⁹⁵

Osim Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji zaštitu u slučajevima rodno utemeljenog nasilja pružaju i Zakon o ravnopravnosti spolova, Zakon o suzbijanju diskriminacije te brojni prateći podzakonski propise kao što su primjerice Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji i Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja.

6.6. ZAKON O RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA

Zakon o ravnopravnosti spolova zabranjuje diskriminaciju na temelju spola, ali i onu na temelju bračnog ili obiteljskog statusa ili spolne orijentacije. Zakon razlikuje izravnu i neizravnu spolnu

16. druga prava propisana zakonom kojim se uređuje kazneni postupak, osim onih prava koja po naravi stvari može imati samo žrtva kaznenog djela.“, *op. cit.* u bilj. 93.

⁹⁵ *Ibid.*

diskriminaciju⁹⁶ a čl. 8. definira pojmove spolnog uznemiravanja i zlostavljanja koji u smislu ovog Zakona predstavljaju diskriminaciju.⁹⁷ Zakon o ravnopravnosti spolova posebno definira tzv. posebne mjere kao „specifične pogodnosti kojima se osobama određenog spola omogućuje ravnopravno sudjelovanje u javnom životu, otklanjaju postojeće nejednakosti ili im se osiguravaju prava u kojima su ranije bili uskraćeni“⁹⁸ a koje se uvode „privremeno radi ostvarivanja stvarne ravnopravnosti žena i muškaraca i ne smatraju se diskriminacijom“⁹⁹ te se utvrđuju zakonima i drugim propisima. Zabranjuje se diskriminacija u područjima obrazovanja i rada te se posebno ističe obveza medija u promicanju ravnopravnosti spolova. U Vladi RH djeluje Ured za ravnopravnost spolova te kao neovisno tijelo za suzbijanje diskriminacije u području ravnopravnosti spolova Pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova. Zakonom je osigurana i sudska zaštita u slučajevima diskriminacije te je prekršajnim odredbama iz čl. 31. do čl. 38. zapriječena kazna za svako stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja na temelju razlike u spolu, bračnom ili obiteljskom statusu ili spolnoj orijentaciji.¹⁰⁰

6.7. ZAKON O SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE

Zakonom o suzbijanju diskriminacije također se „osigurava zaštita i promicanje jednakosti kao najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske“¹⁰¹, definira izravna i neizravna diskriminacija kao i uznemiravanje i spolno uznemiravanje. Zakon posebno ističe teže pojavne oblike diskriminacije kao što su višestruka diskriminacija, ponovljena diskriminacija, produljena diskriminacija ili pak ona koja posljedicama posebno teško pogađa žrtvu.¹⁰²

⁹⁶ Članak 7. Zakona o ravnopravnosti spolova definira izravnu diskriminaciju kao „svako postupanje uvjetovano spolom kojim se osoba stavlja ili je bila stavljena ili bi mogla biti stavljena u nepovoljniji položaj od druge osobe u usporedivoj situaciji.“ Neizravna diskriminacija postoji kada „neutralna pravna norma, kriteriji ili praksa stavljaju osobe jednoga spola u nepovoljniji položaj u odnosu na osobe suprotnog spola, osim ako je ta pravna norma, kriterij ili praksa objektivno opravdana legitimnim ciljem, a sredstva usmjerena postizanju tog cilja su primjerena i nužna.“, Narodne novine 80/08.

⁹⁷ Tako čl. 8. Zakona o ravnopravnosti spolova uznemiravanje definira kao „svako neželjeno ponašanje uvjetovano spolom osobe, koje ima za cilj ili koje stvarno predstavlja povredu osobnog dostojanstva i koje stvara neugodno, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje“ dok je spolno uznemiravanje „svako neželjeno verbalno, neverbalno ili fizičko ponašanje spolne naravi, koje ima za cilj ili predstavlja povredu osobnog dostojanstva, a posebice ako stvara neugodno, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.“, *Ibid.*

⁹⁸ *Ibid.*

⁹⁹ *Ibid.*

¹⁰⁰ *Ibid.*

¹⁰¹ Zakon o suzbijanju diskriminacije, Narodne novine 85/08.

¹⁰² Tako Zakon o suzbijanju diskriminacije u čl. 6. težim oblikom diskriminacije smatra diskriminaciju počinjenu prema određenoj osobi po više osnova (višestruka diskriminacija), diskriminaciju počinjenu više puta (ponovljena diskriminacija), koja je počinjena kroz dulje vrijeme (produljena diskriminacija) ili koja posljedicama posebno teško pogađa žrtvu diskriminacije.

Diskriminacija je zakonom zabranjena u svim pojavnim oblicima a žrtva diskriminacije ima pravo na naknadu štete. Središnje tijelo nadležno za suzbijanje diskriminacije je pučki pravobranitelj, zakonom je osigurana sudska zaštita a prekršajnim odredbama iz čl. 25. do čl. 29. zapriječene su kazne za povredu dostojanstva, prouzročenje straha ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja utemeljenog na bilo kojoj diskriminacijskoj osnovi.

7. KAZNENO DJELO TEŠKOG UBOJSTVA ŽENSKE OSOBE I JAČANJE KAZNENOPRAVNE ZAŠTITE OD RODNO UTEMELJENOG NASILJA U HRVATSKOJ

Prethodno je istaknuto kako je Kazneni zakon iz 2011. godine poznavao niz odredbi usmjerenih zaštiti žena od različitih oblika nasilja kao i zaštiti od nasilja u obitelji te suzbijanja diskriminacije od kojih su svakako najvažnije bile one u čl. 111. st. 3. Kaznenog zakona kojim je kao kazneno djelo Teškog ubojstva bilo propisano ubojstvo na štetu bliske osobe koju je počinitelj već ranije zlostavljao dok je čl. 87. st. 9. Kaznenog zakona kao bliske osobe definirao članove obitelji, bivšeg bračnog ili izvanbračnog druga, bivšeg životnog partnera ili neformalnog životnog partnera kao i osobe koje imaju zajedničko dijete ili osobe koje žive u zajedničkom kućanstvu. Pri tome je u st. 10. istog članka pobliže određivao da su izvanbračni drugovi osobe koje živi u izvanbračnoj zajednici koja ima trajniji karakter ili je u njoj rođeno zajedničko dijete dok je st. 11. čl. 87. Kaznenog zakona neformalne životne partnere definirao kao osobe koje žive u istospolnoj zajednici koja ima trajniji karakter. Nakon prihvaćanja Istanbulske konvencije zakonodavac je tijekom 2021. godine dodatno proširio zaštitu uključivanjem sadašnjeg ili bivšeg partnera u intimnoj vezi u definiciju bliskih osoba u čl. 87. st. 9. Kaznenog zakona.¹⁰³ Osim spomenute kvalifikatorne okolnosti propisane u st. 3. čl. 111. Kaznenog zakona, teškim ubojstvom Kazneni zakon smatra i ono počinjeno na naročito okrutan i podmukao način (čl. 111. st. 1. Kaznenog zakona) ili ono počinjeno na štetu osobe posebno ranjive zbog njene dobi, teže tjelesne ili duševne smetnje ili trudnoće (čl. 111. st. 2. Kaznenog zakona) kao i iz koristoljublja, bezobzirne osvete, mržnje ili iz drugih osobito niskih pobuda

¹⁰³ *Op. cit.* u bilj. 7.

(čl. 111. st. 4. Kaznenog zakona) odnosno radi počinjenja ili prikrivanja drugog kaznenog djela čl. 111. st. 5. Kaznenog zakona).

Činilo se da propisivanjem ovako širokog spektra kvalifikatornih okonosti Kazneni zakon RH može kvalifikacijom kaznenog djela Teškog ubojstva obuhvatiti brojne načine izvršenja ovog najtežeg oblika nasilja nad ženama pa ipak Prijedlogom Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona upućenog Hrvatskom Saboru 11. siječnja 2024. godine Vlada RH predložila je „nastavak zakonodavnih aktivnosti u smjeru suzbijanja nasilja u obitelji i nasilja nad ženama te jačanja zaštite žrtava predmetnih kaznenih djela, posebice kroz uvođenje definicije rodno utemeljenog nasilja nad ženama u članku 87. stavku 32. Kaznenog zakona, samostalnog kaznenog djela teškog ubojstva ženske osobe u članku 111.a Kaznenog zakona, redefinirane kvalifikatorne okolnosti iz članka 111. točke 3. Kaznenog zakona (teškog ubojstva) i pooštavanje zakonske kaznenopravne politike kažnjavanja kod kaznenog djela silovanja iz članka 153. stavka 1. i 2. Kaznenog zakona, teškog kaznenog djela protiv spolne slobode iz članka 154. stavka 1. Kaznenog zakona, kaznenog djela spolne zlouporabe djeteta mlađeg od 15 godina iz članka 158. stavka 5. Kaznenog zakona i kaznenog djela spolne zlouporabe djeteta starijeg od 15 godina iz članka 159. stavka 1. Kaznenog zakona“.¹⁰⁴ Ovaj prijedlog predlagatelj označio je kao „potvrdu i daljnji iskorak politike nulte tolerancije na nasilje koja je se ogleda u usporednim, sadržajno i vremenski međusobno neraskidivo povezanim, izmjenama Kaznenog zakona i Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, počevši od 2019. na dalje, u cilju unaprjeđenja zakonodavnog okvira zaštite od nasilja u obitelji i nasilja nad ženama“.¹⁰⁵ Također je izmjenama i dopunama predloženo proširenje kataloga kaznenih djela za koja kazneni progon i izvršenje kazne ne zastarijevaju tako da isti uključuje i kazneno djelo Teškog ubojstva ženske osobe iz članka 111.a Kaznenog zakona.

U javnosti su se mogle vidjeti različite, pa čak i dijametralno suprotne reakcije, od onih koje s jedne strane u cijelosti zagovaraju predložene izmjene do komentara o njihovoj apsolutnoj nepotrebnosti pa čak i štetnosti jer izravno narušavaju ustavna načela. Tako se u medijima mogu pročitati naslovi poput „Definiciju novog kaznenog djela kritiziraju svi - od ženskih udruga do odvjetnika i sudaca“¹⁰⁶ (Jutarnji list, 27. listopada 2023. godine), „Lome se koplja oko definicije

¹⁰⁴ *Op. cit.* u bilj. 9, str. 2.

¹⁰⁵ *Ibid.*

¹⁰⁶ Turčin, Kristina. Femicid na doradi. Definiciju novog kaznenog djela kritiziraju svi - od ženskih udruga do odvjetnika i sudaca, Jutarnji list, 27. listopada 2023., <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/definiciju-novog-kaznenog-djela-kritiziraju-svi-od-zenskih-udruga-do-odvjetnika-i-sudaca-15388472> (11.3.2024.)

femicida; kritike pljušte od pravobranitelja do profesora“¹⁰⁷ (Tportal, 27. listopada 2023. godine), „Pobuna zbog kaznenog djela femicida“¹⁰⁸ (Nacional, 27. listopada 2023. godine), „Plenkoviću se koketiranje s feministicama obilo o glavu?! Pogledajte kako su suci Vrhovnog suda i HOK ‘pokopali’ femicid“¹⁰⁹ (Narod, 21. listopada 2023. godine). Novi List u svom članku od 27. listopada 2023. godine piše „Dok se u primjedbama udruga i institucija koje se bave ljudskim pravima snažno pozdravlja namjera zakonodavca da definira rodno utemeljeno nasilje te se kritizira isključivo nepreciznost i preopćenitost definicije, odvjetnički i sudački krugovi smatraju da nema potrebe da se femicid uvodi, negiraju postojanje rodno uvjetovanog nasilja te predložene zakonske izmjene smatraju narušavanjem ustavnog načela ravnopravnosti spolova“.¹¹⁰ I nakon što je Vlada RH 11. siječnja 2024. godine Hrvatskom saboru uputila Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona ne stišavaju se javne rasprave o ovoj temi. Tako HRT u članku pod naslovom „Odvjetnici o femicidu: Teško je predvidjeti bilo koje ubojstvo“ piše „Hrvatska je femicid odnosno ubojstvo žena - implementirala u kazneni zakon i uvela drastično kažnjavanje muškaraca, partnera koji su na bilo koji način povezani s ubojstvom žena u užoj ili široj obiteljskoj zajednici. Ni jedna članica EU-a nije priznala femicid kao posebnu kategoriju zločina, za razliku od latinoameričkih država na čelu s Meksikom. Nažalost uvođenje femicida nije smanjilo stopu ubojstava žena u toj državi.“¹¹¹ (HRT, 14. siječnja 2024. godine) Posljednje ipak nije u cijelosti točno jer su prije Hrvatske kazneno djelo teškog ubojstva ženske osobe kao zasebnu inkriminaciju u svoja kaznena zakonodavstva uvele tri države članice Europske Unije i to Cipar, Malta i Belgija. Prije njih učinile su to države Latinske Amerike (Brazil, Meksiko, Argentina, Kolumbija, Peru i druge) a tijekom 2023. godine još je jedna europska država, Sjeverna Makedonija, u svom kaznenom zakonodavstvu predvidjela kvalificirani oblik ubojstva žene koji uključuje rodno utemeljeno nasilje.

¹⁰⁷ HINA, Lome se koplja oko definicije femicida; kritike pljušte od pravobranitelja do profesora, T portal, 27.10.2023., https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/lome-se-koplja-oko-definicije-femicida-kritike-pljuste-od-pravobranitelja-do-profesora-20231027?meta_refresh=1 (11.3.2024.)

¹⁰⁸ HINA, Pobuna zbog kaznenog djela femicida. Ide na doradu, evo kako glasi konačna definicija, Nacional.hr, 27.10.2023., <https://www.nacional.hr/pobuna-zbog-kaznenog-djela-femicida-ide-na-doradu-evo-kako-glasi-konacna-definicija/> (11.3.2024.)

¹⁰⁹ Polšak Palatinuš, Vlatka. Plenkoviću se koketiranje s feministicama obilo o glavu?! Pogledajte kako su suci Vrhovnog suda i HOK ‘pokopali’ femicid, Narod.hr, 20.10.2023. <https://narod.hr/hrvatska/plenkovicu-se-koketiranje-s-feministicama-obilo-o-glavu-pogledajte-kako-su-suci-vrhovnog-suda-i-hok-pokopali-femicid> (11.3.2024.)

¹¹⁰ HINA, Femicid definitivno ide na doradu u Kaznenom zakonu. Ovako će glasiti izmjena ključne rečenice, Novi List, 27.10.2023., https://www.novilist.hr/novosti/hrvatska/femicid-definitivno-ide-na-doradu-u-kaznenom-zakonu-ovako-ce-glasiti-izmjena-kljucne-recenice/?meta_refresh=true (11.3.2024.)

¹¹¹ HRT, Odvjetnici o femicidu: Teško je predvidjeti bilo koje ubojstvo, HRT vijesti, 14.1.2024. <https://vijesti.hrt.hr/hrvatska/odvjetnici-o-femicidu-tesko-je-predvidjeti-bilo-koje-ubojstvo-nitko-nikada-nije-najavio-da-ce-nekoga-ubiti--11291163> (11.3.2024.)

Uvođenje kaznenog djela Teškog ubojstva ženske osobe kao samostalnog kaznenog djela u Kazneni zakon bilo je predmet rasprave i u brojnim znanstvenim i stručnim publikacijama te javnim izjavama sudaca, odvjetnika i drugih pravnih stručnjaka. Kao u općoj populaciji i ovdje su mišljenja bila podijeljena – od onih koji su u cijelosti podupirali potrebu definiranja pravnog okvira za pojmove rodno utemeljenog nasilja i rodno utemeljenog ubojstva ženske osobe do onih koji su ukazivali na nepotrebnost donošenja nove norme uz argumente da se rodni motiv kod ovih kaznenih djela već može uključiti u motiv zločina iz mržnje, neravnopravan tretman žrtava različitog spola i kršenje načela jednakosti¹¹² te ocjenjivanje inicijative za ovim zakonskim izmjenama više političkim¹¹³ nego stručnim potezom za koji su argumenti nedovoljno utemeljeni na stvarnim potrebama.

S druge strane brojni akademski pravni stručnjaci u svojim su stručnim i znanstvenim radovima ukazivali na poteškoće u postojećem normativnom okviru za suzbijanje obiteljskih i intimnih ubojstava. Tako Škorić i Rittossa¹¹⁴ ističu problem subjektivnosti zakonske definicije pojma bliske osobe kod partnera u intimnoj vezi kao i zahtjeva ostvarenja ranijeg zlostavljanja žrtve. Na temelju istraživanja sudske prakse i primjene pravila o izboru vrste i mjere kazne počiniteljima kaznih djela teškog ubojstva ženske osobe koju je počinitelj već ranije zlostavljao zaključuju kako „žene nose pojačani rizik gubitka života od bračnog ili izvanbračnog partnera i kako ubojstvo često predstavlja kulminaciju prethodnih različitih oblika zlostavljanja“¹¹⁵ a što „sudovi ponekad propuštaju te ne vrednuju otegotnim ranije zlostavljanje koje je po svom intenzitetu i trajanju nadmašilo ono potrebno za ostvarenje kvalificiranog oblika kaznenog djela“¹¹⁶ te često posežu za institutom ublažavanja kazne posebice u slučajevima kada kazneno djelo nije dovršeno. Potrebu izmjena postojećih zakonskih propisa u svom Osvrtu na prijedlog Osme novele Kaznenog zakona također ističu Maršavelski i Moslavac koji ističu kako „uvođenje femicida kao kvalifikatornog oblika ubojstva nije nužno, ali bi poslalo snažnu generalnopreventivnu poruku za taj najteži oblik nasilja nad ženama te olakšalo njegovo

¹¹² <https://www.index.hr/vijesti/clanak/suci-vrhovnog-suda-protiv-uvodjenja-femicida-daje-se-manja-vrijednost-zivotu-muskarca/2505764.aspx> (10.7.2025.)

¹¹³ <https://direktno.hr/domovina/hrvatska-odvjetnicka-komora-i-suci-kaznenog-odjela-vrhovnog-suda-protiv-uvodjenja-kaznenog-djela-femi-329160/> (10.7.2025.)

¹¹⁴ Škorić M., Rittossa, D. Teško ubojstvo ranije zlostavljane bliske osobe – izbor vrste i mjere kazne u sudskoj praksi, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, Zagreb, vol. 29, broj 2/2022., str. 177-209.

¹¹⁵ *Ibid.*

¹¹⁶ *Ibid.*

statističko praćenje.“¹¹⁷ Također smatraju „važnim definirati rodno utemeljeno nasilje kao kvalifikatornu, odnosno podredno otegotnu okolnost kod svih kaznenih djela“.¹¹⁸

Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona koji je Hrvatski sabor donio na sjednici 14. ožujka 2024. godine stupio je na snagu 5. travnja 2024. godine¹¹⁹ i njime je u hrvatsko kazneno zakonodavstvo kao samostalno kazneno djelo u čl. 111.a uvedeno kazneno djelo Teškog ubojstva ženske osobe. U stavku 1. zakonodavac navodi da ovo kazneno djelo čini onaj „tko počinu rodno utemeljeno ubojstvo ženske osobe“¹²⁰ dok u stavku 2. pobliže određuje okolnosti koje će se uzeti u obzir pri utvrđivanju kaznenog djela iz stavka 1. tako da će se „uzeti u obzir da je djelo počinjeno prema bliskoj osobi, osobi koju je počinitelj već ranije zlostavljao, ranjivoj osobi, osobi koja se nalazi u odnosu podređenosti ili zavisnosti, ili je djelo počinjeno u okolnostima spolnog nasilja ili zbog odnosa koji žene stavlja u neravnopravan položaj ili da postoje druge okolnosti koje upućuju da se radi o rodno utemeljenom nasilju“.¹²¹

Također u članku 87. dodaje stavak 32. kojim daje značenje pojma rodno utemeljenog nasilja nad ženama kao „nasilja usmjerenog na ženu zbog toga što je žena ili koje nerazmjerno pogađa žene“¹²² te dodatno predviđa da će se „takvo postupanje uzeti kao otegotna okolnost ako ovim Zakonom nije izričito propisano teže kažnjavanje“.¹²³ Na ovaj način zakonodavac je u slučajevima kada rodno utemeljeno nasilje nad ženama nije izričito propisano kao kvalifikatorna okolnost određenog kaznenog djela isto podredno predvidio kao otegotnu okolnost kod svih drugih kaznenih djela na sličan način kao što je definiran zločin iz mržnje u članku 87. stavku 21. Kaznenog zakona.¹²⁴

Kada je riječ o kaznenim djelima koja su počinjena iz mržnje kvalificirani oblik kaznenog djela posebno je propisan kod kaznenih djela Teško ubojstvo iz čl. 111. toč. 4.; Sakaćenje ženskih spolnih organa iz čl. 116. st. 3.; Tjelesna ozljeda iz čl. 117. st. 2.; Teška tjelesna ozljeda iz čl. 118. st. 2.; Sudjelovanje u tučnjavi iz čl. 122. st. 2.; Prisila iz čl. 138. st. 2.; Prijetnja iz čl. 139. st. 3.; Teško kazneno djelo protiv spolne slobode iz čl. 154. st. 1. toč. 4. i čl. 155. st. 3.;

¹¹⁷ Maršavelski, A.; Moslavac, B., *op.cit.* u bilj. 28

¹¹⁸ *Ibid.*

¹¹⁹ *Op. cit.* u bilj. 10.

¹²⁰ *Ibid.*

¹²¹ *Ibid.*

¹²² *Ibid.*

¹²³ *Ibid.*

¹²⁴ Kazneni zakon zločin iz mržnje definira kao „kazneno djelo počinjeno zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjeroispovijesti, nacionalnog ili etničkog podrijetla, invaliditeta, spola, spolnog opredjeljenja ili rodnog identiteta druge osobe“ te ga podredno predviđa kao otegotnu okolnost u svim slučajevima kada nije izričito propisano kao kvalifikatorna okolnost određenog kaznenog djela.,, *Ibid.*

Nasilničko ponašanje iz čl. 323.a st. 2. i Izazivanje nereda iz čl. 324. st. 2. dok je rodno utemeljeno nasilje nad ženama izričito propisano kao kvalifikatorna okolnost samo kod kaznenog djela Teško ubojstvo ženske osobe iz čl. 111.a.¹²⁵

Nadalje, čl. 81. st. 2. i čl. 83. st. 2. Kaznenog zakona proširen je katalog kaznenih djela za koja kazneni progon i izvršenje kazne ne zastarijevaju tako da isti sada uključuje i kazneno djelo Teško ubojstvo ženske osobe iz članka 111.a Kaznenog zakona.

Izmijenjen je i opis kaznenog djela Teško ubojstvo iz čl. 111. st. 3. Kaznenog zakona tako da isti sada glasi „tko ubije blisku osobu ili osobu koju je već ranije zlostavljao“¹²⁶ u odnosu na prethodnu formulaciju uvedenu izmjenama i dopunama Kaznenog zakona 2012. godine koja je glasila „tko ubije blisku osobu koju je već ranije zlostavljao“¹²⁷ te više nije potrebno kumulativo ispunjenje uvjeta (da se radi o bliskoj osobi i da je tu blisku osobu počinitelj već ranije zlostavljao) već je za ostvarenje bića kaznenog djela dovoljan samo jedan od navedenih uvjeta.

Također je pooštrena zakonska kaznenopravna politika kažnjavanja kod kaznenog djela Teške tjelesne ozljede s posljedicom smrti tako da je za isto ukoliko je počinjeno na štetu bliske osobe propisana kazna zatvora u trajanju od 5 do 15 godina. U kaznenim djelima Sudjelovanje u tučnjavi iz čl. 122. i Nasilničko ponašanje iz čl. 323.a Kaznenog zakona uvedeni su novi kvalifikatorni oblici kada su ova kaznena djela počinjena iz mržnje ili prema bliskoj osobi ili osobi posebno ranjivoj zbog njezine dobi, teže tjelesne ili duševne smetnje ili trudnoće. Izmjene je zakonodavac napravio i kod kaznenog djela Nametljivog ponašanja iz čl. 140. na način da su riječi »ustrajno i kroz dulje vrijeme« brisane iz zakonskog opisa kaznenog djela a koja formulacija je zbog nedovoljne zakonske preciznosti izazivala probleme u praktičnoj primjeni. U opisu kaznenog djela Spolno uznemiravanje također su učinjene izmjene u st. 1. na način da je postojeća formulacija „tko spolno uznemirava,“ proširena na „tko spolno uznemirava ili grubo uznemiri“ čime je za ostvarenje bića ovog kaznenog djela dovoljan i jednokratni čin počinitelja u smislu grubog spolnog uznemiravanja. Također je kao kvalificirani oblik ovog djela propisano spolno uznemiravanje bliske osobe ili osobe koja je posebno ranjiva zbog dobi, bolesti, invaliditeta, ovisnosti, trudnoće, teške tjelesne ili duševne smetnje. Povišene su propisane kazne za kaznena djela protiv spolne slobode te je izmijenjen opis kaznenog djela Nasilje u obitelji iz čl. 179.a na način da je preciznije definirano da kazneno djelo čini onaj „tko grubo, učestalo ili na drugi način teško krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod člana

¹²⁵ Garačić, A., *op. cit.* u bilj. 8., str. 964

¹²⁶ *Op. cit.* u bilj. 10

¹²⁷ Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine 144/12.

obitelji ili druge bliske osobe izazove strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba ili je dovede u ponižavajući položaj, a time nije počinjeno teže kazneno djelo“.¹²⁸

Ovim posljednjim izmjenama i dopunama Kaznenog zakona nastavljene su zakonodavne aktivnosti u smjeru suzbijanja nasilja u obitelji i nasilja nad ženama. Posljedično također je učinjen značajan iskorak u mogućnostima prikupljanja i analize podataka o događajima rodno uvjetovanog nasilja nad ženama uključujući događaje rodno uvjetovanih ubojstava ženskih osoba kao njihov najteži javni oblik.

8. FEMICID U HRVATSKOJ U BROJKAMA

Europski institut za ravnopravnost spolova (engl. European Institute for Gender Equality, u daljnjem tekstu EIGE)¹²⁹ proveo je tijekom 2021. godine istraživanje „Unaprijeđivanje prikupljanja administrativnih podataka o nasilju među intimnim partnerima i rodno uvjetovanim ubojstvima žena” rezultati kojeg su dostupni na njihovim web stranicama za sve države članice Europske unije. Rezultati ovog istraživanja jasno ukazuju na problem prikupljanja podataka što ističe i EIGE u svom izvješću navodeći da „standardna usuglašena definicija femicida ne postoji ni u državama članicama niti u svijetu. Nepostojanje jedinstvene definicije otežava mjerenje femicida, koji postaje nevidljiv među općim podacima o ubojstvima.“¹³⁰

EIGE je radi rješavanja nedostatka usporedivih podataka o nasilju nad ženama razvio sustav pokazatelja s jedinstvenim definicijama više vrsta rodno utemeljenog nasilja te je objavljeno izvješće o metodologiji prikupljanja, dostavljanja i potvrđivanja podataka po državama

¹²⁸ *Op. cit.* u bilj. 10

¹²⁹ Europski institut za ravnopravnost spolova osnovan je Uredbom EZ br. 1922/2006 Europskog parlamenta i vijeća od 20. prosinca 2006. godine s ciljem „doprinosi i jačanja promicanja ravnopravnosti spolova, uključujući rodnu osviještenost u svim politikama Zajednice i posljedičnim nacionalnim politikama, te radi borbe protiv diskriminacije na temelju spola, kao i podizanja svijesti građana EU-a o ravnopravnosti spolova pružanjem tehničke pomoći institucijama Zajednice, posebno Komisiji, te tijelima država članica“. Njegove zadaće prvenstveno su prikupljanje, analiza i diseminacija podataka koji se odnose na ravnopravnost spolova te razvoj metodoloških alata i provođenje istraživanja u ovom području. Vidi: Službeni list Europske Unije, L 403/9, Uredba (EZ) br. 1922/2006 Europskog Parlamenta i Vijeća od 20. prosinca 2006. o osnivanju Europskog instituta za ravnopravnost spolova, 30.12.2006. content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1922 (11.3.2024.) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1922> (11.3.2024.)

¹³⁰ European Institute for Gender Equality, Measuring femicide in Croatia, 22.11.2021., https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1192?language_content_entity=hr (11.3.2024.)

članicama uključujući podatke o femicidu počinjenom od strane intimnih partnera žrtava.¹³¹ U svojim preporukama za Hrvatsku ističe potrebu utvrđivanja definicije femicida radi prikupljanja statističkih podataka, kontinuiranog prikupljanja podataka uz utvrđivanje varijabli važnih za utvrđivanje ključnih aspekata femicida, kao što su varijable koje opisuju kontekst i okolnosti ubojstva, rodno uvjetovani motiv i osobine žrtve i počinitelja u cilju sistematizacije i usklađivanja prikupljanja podataka u statističke svrhe te osiguranja vidljivost rodne dimenzije podataka o ubojstvima.¹³²

Preporuke Europskog instituta za ravnopravnost spolova slične su i u odnosu na ostale države članice Europske unije u kojima kao i u Hrvatskoj nema dostupnih podataka o pojedinim bitnim čimbenicima rodno utemeljenih ubojstava žena kao što su podaci o žrtvi i počinitelju te podaci o motivima femicida odnosno u najvećem broju država nije niti utvrđena njegova definicija.

Posljednje izvješće Europskog instituta za ravnopravnost spolova (EIGE) o institucionalnim mehanizmima za ravnopravnost spolova temeljeno na podacima iz 2024. godine sadrži podatke o napretku institucionalnih mehanizama u odnosu na podatke iz 2021. godine. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova navodi da je prema podacima EIGE „u odnosu na izvješće iz 2021. godine, Republika Hrvatska ostvarila značajniji napredak na području promicanja ravnopravnosti spolova, dok po pitanju osiguravanja odgovarajućih sredstava za djelovanje institucionalnih mehanizama te razvoja sustava prikupljanja statističkih podataka stagnira.“¹³³

U Hrvatskoj je radi praćenja femicida na nacionalnoj razini putem dijeljenja informacija i međusektorske suradnje 2017. godine osnovano promatračko tijelo „Femicide Watch“. Osnovala ga je Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova koja u okviru svojih godišnjih izvješća o radu izvještava i o femicidu.¹³⁴

U posljednjem dostupnom izvješću Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, onom za 2024. godinu, navodi se da je „prekinut pozitivan trend pada ukupnog broja ubojstava u RH te pada broja ubojstava žena koji bilježimo od 2020. godine“.¹³⁵

¹³¹ European Institute for Gender Equality, Providing justice to victims of femicide: country factsheets, 2.11.2021., https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1192?language_content_entity=hr (11.3.2024.)

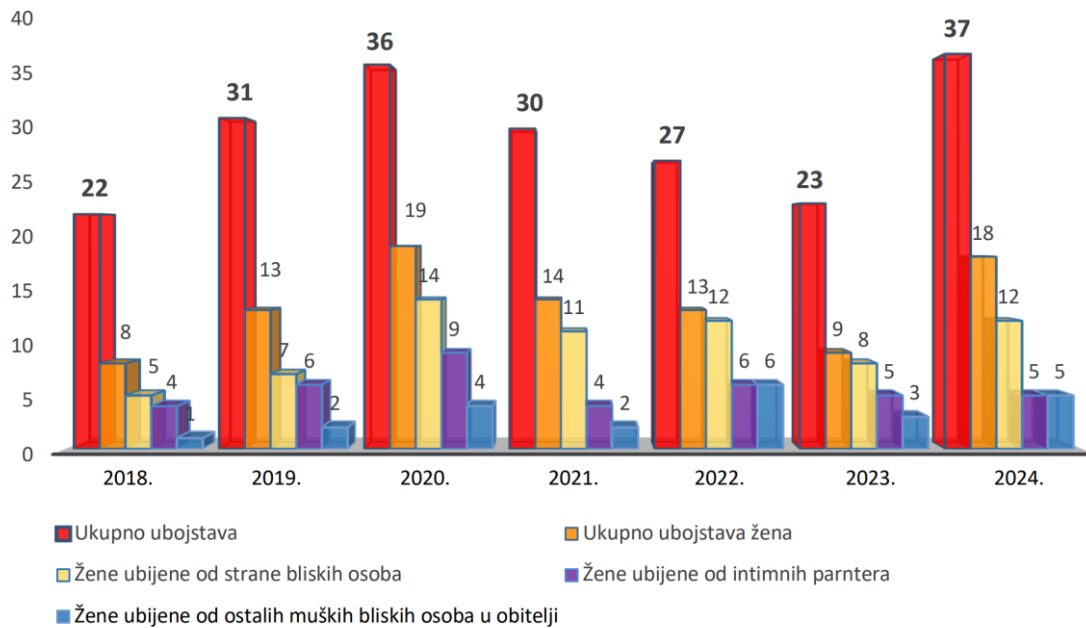
¹³² European Institute for Gender Equality, Measuring femicide in Croatia, 22.11.2021., https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1192?language_content_entity=hr (11.3.2024.)

¹³³ <https://www.prs.hr/cms/post/1536> (5.6.2025.)

¹³⁴ Godišnja izvješća o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova dostupna su na poveznici: https://www.prs.hr/cms/posts_all/1/36 (11.3.2024.)

¹³⁵ Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2024. godinu dostupno je na web stranici Hrvatskog sabora <https://www.sabor.hr/hr/sjednice-sabora/izvjesce-o-radu-pravobraniteljice-za-ravnopravnost-spolova-za-2024-godinu> (2.8.2025.)

Grafikon: Ubojstva žena u razdoblju 2018. - 2024.

136

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova tijekom 2024. godine zabilježeno je ukupno 37 ubojstava (23 ubojstva u istom razdoblju 2023.) od čega je 18 počinjeno na štetu osoba ženskog spola (9 u istom razdoblju 2023.). Od navedenog broja ukupno 12 ženskih osoba ubijeno je među bliskim osobama (8 u istom razdoblju 2023.) od čega ih je 5 ubijeno od strane intimnih partnera (kao i 2023.).

Žrtve kaznenog djela ubojstva prema spolu i odnosu između žrtve i počinitelja

Žrtve ubojstva	Broj žrtava ubojstva prema spolu					
	2023.		2024.		2024./2023. + -%	
	muški	ženski	muški	ženski	muški	ženski
Supružnici	1	3		3		0,0
Izvanbračni supružnici	1			1		
Bivši partneri		1		1		0,0
Životni partneri			1			
Roditelji	3	2	3	4	0,0	100,0
Sinovi/kćeri	1		1	1	0,0	
Braća/sestre			1	1		
Punica/Svekar				1		
Ostale žrtve	8	3	13	6	62,5	100,0
UKUPNO	14	9	19	18	35,7	100,0

137

¹³⁶ Grafikon je preuzet iz Izvješća Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2024. godinu, *Ibid.*, str. 98.

¹³⁷ Tablica je preuzeta sa web stranica Ministarstva unutarnjih poslova. Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2024. godini Ministarstva unutarnjih poslova

Nadalje, prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova od ukupno 18 ubijenih žena 9 ubojstava je prijavljeno kao kazneno djelo iz čl. 111.a Kaznenog zakona „Teško ubojstvo ženske osobe“.¹³⁸

Vidljivo je dakle da je znatno povećan ukupan broj ubojstava u RH, kao i da je došlo do povećanja broja ubojstava žena ali broj ubojstva žena od strane intimnih partnera je ostao isti kao i u prethodnoj 2023. godini.

U svom Izvješću za 2024. godinu Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova navodi da je tijekom 2024. godine prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova evidentirano 115 kaznenih djela ubojstava i teških ubojstva u pokušaju u odnosu na 111 takvih kaznenih djela u 2023. godini. Od toga među bliskim osobama i članovima obitelji evidentirano ukupno 35 kaznenih djela pokušaja ubojstava i pokušaja teških ubojstava (30 u 2023. godini) ili udio od 27% u ukupnoj brojci pokušaja ubojstava u RH (40 u 2022.). Žrtve kaznenih djela pokušaja ubojstva među bliskim osobama i članovima obitelji podjednako su bili muškarci (18 žrtava tijekom 2024. godine u odnosu na 16 žrtava u 2023. godini) i žene (17 žrtava tijekom 2024. godine u odnosu na 14 žrtava u 2023. godini). Od 18 žrtava muškaraca 6 muškaraca je bilo žrtvom kaznenih djela pokušaja ubojstva od strane svojih intimnih partnerica (31%) a od 17 žrtava žena 13 ih je bilo žrtvama kaznenih djela pokušaja ubojstava od strane svojih intimnih partnera (76%). Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova od ukupno 17 pokušaja ubojstava žena 10 ih je prijavljeno kao pokušaj kaznenog djela iz čl. 111.a Kaznenog zakona „Teško ubojstvo ženske osobe“ od čega je 9 počinjeno među bliskim osobama.¹³⁹

U kontekstu rodno utemeljenog nasilja značajni su i podaci Ministarstva unutarnjih poslova koje u svom godišnjem izvješću posebno statistički obrađuje sva kaznena djela počinjena na štetu bliskih osoba i u kojima je uočljiva znatna razlika u broju oštećenih muškaraca i žena. Tako je tijekom 2024. godine čak 59,1% ukupnog broja zabilježenih kaznenih djela iz Glave X. Kaznenog zakona – Kaznena djela protiv života i tijela, počinjeno na štetu bliskih osoba a žrtve su pretežito bile žene (583 žrtve bili su muškarci a 1332 žene). Također 31,2% ukupnog broja zabilježenih kaznenih djela iz Glave XVI. Kaznenog zakona - Kaznena djela protiv spolne slobode, počinjeno je na štetu bliskih osoba a žrtve su u najvećem broju slučajeva bile žene (5

https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2025/statistika%20za%202024%20hrv%20i%20eng/Statisticki_pregled_2024_web.pdf (2.8.2025.)

¹³⁸ Kaznene kvalifikacije Ministarstva unutarnjih poslova ne moraju biti prihvaćene od strane državnih odvjetništava i sudova tako da će konačni broj počinjenih kaznenih djela Teškog ubojstva ženske osobe biti poznat tek nakon pravomoćno završenih sudskih postupaka.

¹³⁹ *Op. cit.* u bilj. 135, str. 100.

žrtava bili su muškarci a 183 žene). Ovaj trend uočljiv je i kod kaznenih djela protiv osobne slobode kojih je 54,6% počinjeno na štetu bliskih osoba, uglavnom žena (1143 oštećenika su muškarci a čak 3582 žene) a najuočljiviji je kod kaznenih djela prijetnje (54,5% ukupnog broja evidentiranih kaznenih djela počinjeno je na štetu bliskih osoba; 1.091 oštećenik bio je muškarac a čak 3.209 oštećenih je ženskog spola) i nametljivog ponašanja (54,7% ukupnog broja evidentiranih kaznenih djela počinjeno je na štetu bliskih osoba; 48 oštećenika bili su muškarci u odnosu na 328 oštećenih žena). Kod kaznenog djela Nasilje u obitelji iz čl. 179.a KZ-a također su velike razlike u broju oštećenih muškaraca (366) i žena (2.235).¹⁴⁰ Obzirom da je u ukupnom broju oštećenih osoba spolna struktura relativno ravnomjerna (prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova tijekom 2024. godine svim zabilježenim kaznenim djelima oštećeno je ukupno 22346 muških i 21486 ženskih osoba) vidljivo je da se u kaznenim djelima počinjenim na štetu bliskih osoba, posebice onima koja uključuju napad na osobnu ili spolnu slobodu te život i tijelo osobe, kao žrtve u znatno većem broju slučajeva pojavljuju žene. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova u svom Izvješću ističe i to da se tijekom 2024. godine „nastavio negativan trend brutalizacije nasilja koji se očituje u većim brojkama evidentiranih kaznenih djela (9.167) od brojki evidentiranih počinitelja prekršajnih djela (6.949) nasilja u obitelji i među bliskim osobama“.¹⁴¹

Budući je rodno utemeljeno ubojstvo najteži oblik rodno utemeljenog nasilja nad ženama te femicidu među bliskim osobama ili intimnim partnerima gotovo uvijek prethodi povijest različitih oblika nasilničkog ponašanja počinitelja prema žrtvi¹⁴² izuzetno je važno uspostaviti sustav praćenja svih javnih oblika rodno utemeljenog nasilja nad ženama u svrhu razvijanja učinkovitih modela procjene rizika od femicida i zaštite žrtava rodno utemeljenog nasilja.

Za rješavanje prethodno opisanih problema dobivanja stvarnog uvida u opseg i rasprostranjenost femicida u Hrvatskoj kao što su nepostojanje standardne usuglašene definicije te nedostatak i poteškoće u prikupljanju usporedivih podataka o rodno utemeljenom nasilju i

¹⁴⁰ *Op. cit.* u bilj. 137., str. 74.

¹⁴¹ *Op. cit.* u bilj. 135, str. 101.

¹⁴² „U zaključcima sa sastanaka Promatračkog tijela za sveobuhvatno nadgledanje, prikupljanje podataka, analizu slučajeva ubojstava žena i izvještavanje „Femicide Watch“, u kojem Pravobraniteljica od 2017., u suradnji s drugim nadležnim tijelima, uključujući posebno policiju i resorno Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, prati i analizira slučajeve nasilja prema ženama, a osobito sve slučajeve ubojstava žena koja su počinili (njima bliski i/ili intimni) muškarci, navodi se kako su svi oblici ovisnosti (alkoholizam, droga, kocka...), prisilna kontrola, posesivnost, ljubomora, odluka žene da napusti (nasilnog) muškarca, psihičke smetnje, posjedovanje oružja, prijetnje ubojstvom i/ili samoubojstvom rizični čimbenici najvišeg stupnja koji posebice u kombinaciji (dva ili više njih), ukazuju na značajnu opasnost od počinjenja (ili pokušaja počinjenja) teškog ubojstva ženske osobe, odnosno femicida.“, Izvješće Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2024. godinu, str. 100.

rodno utemeljenim ubojstvima ženskih osoba, hrvatski je zakonodavac postavio čvrste temelje izmjenama i dopunama Kaznenog zakona od 5. travnja 2024. godine kada je u hrvatsko kazneno zakonodavstvo u članku 87. st. 32. Kaznenog zakona uveo pojam rodno utemeljenog nasilja nad ženama te kao samostalno kazneno djelo u čl. 111.a previdio kazneno djelo Teško ubojstvo ženske osobe.

Međutim poseban problem, koji su u istraživanju teških ubojstava ranije zlostavljanih ženskih bliskih osoba uočili hrvatski kaznenopravni stručnjaci, vezan je za primjenu propisa od strane sudova. Tako su Škorić i Rittossa¹⁴³ provedenim istraživanjem i pregledom podataka o dužini trajanja zatvorske kazne uočile kako su sudovi u čak polovici slučajeva počiniteljima kaznenog djela teškog ubojstva bliske osobe koju su već ranije zlostavljali izrekli kaznu zatvora ispod zakonskog minimuma od deset godina. U slučaju dovršenog djela sudovi su izricali kazne unutar kaznenog okvira propisanog za to kazneno djelo no kada je riječ o pokušaju tog istog djela sudovi su odmjeravali kazne ispod zakonom propisanog minimuma iako je za pokušaj kaznenog djela predviđena tek mogućnost fakultativnog ublažavanja kazne a ne i obveza suda da kaznu ublaži. Zaključno Škorić i Rittossa navode da se „stoga ne može prihvatiti da je svako ublažavanje kazne utemeljeno na izričitoj zakonskoj ovlasti propisanoj u čl. 34. st. 2. prihvatljivo. Mora se uzeti u obzir mogućnost da mogu postojati i da postoje slučajevi kada, unatoč tome što je djelo ostalo nedovršeno, počinitelj ne zaslužuje ublažavanje kazne. Ako pak kod djela koje je ostalo u pokušaju sud dodatno na strani počinitelja utvrdi postojanje naročito olakotnih okolnosti, i njih mora vrednovati zajedno s ostalim utvrđenim okolnostima (posebice onim otegotnim) jer ni one ne trebaju niti smiju uvijek dovesti do ublažavanja kazne. Kao ni pokušaj, ni one nisu obligatorna, već samo fakultativna osnova za ublažavanje kazne.“¹⁴⁴ Autorice su u spomenutom istraživanju također utvrdile da je drugostupanjski sud postupajući temeljem žalbi državnog odvjetništva u gotovo polovici slučajeva povisio kaznu u odnosu na prvostupanjsku presudu.

Preblagu sudsku politiku kada se radi o primjeni fakultativnog ublažavanja kazne (najčešće zbog bitno smanjene ubrojivosti i pokušaja) i utvrđivanja pojedinih olakotnih okolnosti (dugogodišnjih poremećenih odnosa između žrtve i počinitelja, prethodnu neosuđivanost počinitelja pored prekršajnih osuda za nasilje u obitelji kao i sudjelovanje u Domovinskom ratu) također su uočili u svom istraživanju Maršavelski i Moslavac.¹⁴⁵ Autori posebno ističu

¹⁴³ Škorić M., Rittossa, D., *op. cit.* u bilj. 114.

¹⁴⁴ *Ibid.*

¹⁴⁵ Maršavelski, A.; Moslavac, B., *op.cit.* u bilj. 28.

blagost kažnjavanja kada se radi o kaznenim djelima počinjenim u pokušaju kada je „prosječna izrečena kazna 4,2 godine, dok je za dovršeno ubojstvo ona 21 godinu“¹⁴⁶, neizricanje sigurnosnih mjera (posebice psihosocijalnog tretmana) kao i činjenicu da ni u jednoj od istraživanih presuda sudovi nisu uzeli kao otegotnu okolnost činjenicu da se radi o rodno utemeljenom nasilju.

Obzirom na prethodno opisane poteškoće s kojima se u praćenju i reakciji na pojavu femicida susreću državna ali i nevladina tijela i organizacije u Hrvatskoj razumljiva je odluka zakonodavca da izmjenama i dopunama zakonskih propisa napravi odlučni korak u imenovanju, razumijevanju, praćenju i suzbijanju ovog najtežeg oblika rodno utemeljenog nasilja.

Također u cilju stvaranja preduvjeta za uklanjanje rodno uvjetovanog nasilja Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 9. ožujka 2023. donijela Odluku o donošenju Nacionalnog plana za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine i Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za razdoblje do 2024. godine. U Akcijskom planu kao posebne mjere ističu se upravo uspostava sustava statističkog praćenja podataka o sudskim predmetima u kojima su žene žrtve rodno uvjetovanog nasilja, unaprijeđenje kompetencija stručnjaka koji rade u području zaštite od nasilja sa posebnim naglaskom na podizanje razine stručnosti i svijesti policijskih službenika te dionika u pravosudnom sustavu o rodno uvjetovanom nasilju, seksizmu i stereotipima uz opće podizanje razine svijesti javnosti i žrtava o razlozima i načinima suzbijanja svih vrsta rodno uvjetovanog nasilja.¹⁴⁷

¹⁴⁶ *Ibid.*

¹⁴⁷ Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine, Izdavač: Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, Biblioteka ONA, Zagreb, 2023. godine, dostupan na <https://ravnopravnost.gov.hr>

9. ANALIZA PRAVOMOĆNIH PRESUDA ZA KAZNENA DJELO UBOJSTVA I TEŠKOG UBOJSTVA NA ŠTETU BLISKIH ŽENSKIH OSOBA

Za potrebe pisanja ovog rada i u svrhu dobivanja boljeg uvida u sudsku reakciju na događaje rodno uvjetovanih ubojstava ženskih osoba u Hrvatskoj izvršena je analiza javno dostupnih presuda Visokog kaznenog suda i Vrhovnog suda. Pretraživanjem informacijskog sustava Sudska praksa¹⁴⁸, koje je obuhvatilo razdoblje od 1. siječnja 2020. do 31. prosinca 2024. godine, izdvojene su sve objavljene pravomoćne osuđujuće presude u kojima su počinitelji bili proglašeni krivima za kazneno djelo ubojstva i teškog ubojstva u kojima su žrtve bile ženske osobe a kaznena djela su po svojim obilježjima upućivala da se radi upravo o rodno uvjetovanim ubojstvima (počinitelj i žrtva su bliske osobe i/ili je žrtvu počinitelj već ranije zlostavljao i/ili je žrtva ranjiva osoba i/ili se nalazi u odnosu podređenosti ili zavisnosti prema počinitelju i/ili je kazneno djelo počinjeno u okolnostima spolnog nasilja i/ili zbog odnosa koji žene stavlja u neravnotežan položaj odnosno postojale su druge okolnosti koje upućuju da se radi o rodno utemeljenom nasilju). U uzorak su uključene i sve dostupne prvostupanjske presude Županijskih sudova te presude Visokog kaznenog suda i Vrhovnog suda, koji su odlučivali povodom žalbi kao drugostupanjski sudovi, kao i presude Vrhovnog suda, koji je povodom žalbe u pojedinim slučajevima odlučivao kao trećestupanjski sud. Na ovaj način sačinjen je uzorak za analizu koji je obuhvatio 13 pravomoćnih presuda Vrhovnog suda i Visokog kaznenog suda u slučajevima u kojima su isti odlučivali povodom žalbi kao drugostupanjski sudovi (6 pravomoćnih presuda Vrhovnog suda u slučajevima u kojima je isti odlučivao povodom žalbi kao drugostupanjski sud te 7 pravomoćnih presuda Visokog kaznenog suda u kojima je isti odlučivao povodom žalbi kao drugostupanjski sud) i 12 pravomoćnih presuda Vrhovnog suda u slučajevima u kojima je isti odlučivao povodom žalbi kao trećestupanjski sud. Uzorkom je obuhvaćen jednak broj počinitelja i žrtava (25 muških počinitelja i 25 ženskih žrtava) a presude su donesene za 18 kaznenih djela Teškog ubojstva iz čl. 111. Kaznenog zakona (od čega 15 presuda za teško ubojstvo bliske osobe koju je počinitelj već ranije zlostavljao opisano u čl. 111. toč. 3. Kaznenog zakona) i 7 kaznenih djela Ubojstva iz čl. 110. Kaznenog zakona. Od ukupnog broja analiziranih ubojstva i teških ubojstava 14 je ostalo u pokušaju dok je 11 dovršeno.

¹⁴⁸ <https://odluke.sudovi.hr/> (2.7.2025.)

9.1. ODNOS POČINITELJA I ŽRTVE

Odnos počinitelja i žrtve prikazan je u slijedećoj tabeli.

Odnos počinitelja i žrtve

Supruga	5
Bivša supruga	6
Izvanbračna supruga	6
Bivša izvanbračna supruga	1
Intimna partnerica	2
Bivša intimna partnerica	1
Majka	3
Sestra	1
Ukupno	25

Vidljivo je da je u svim analiziranim presudama žrtva bila počinitelju bliska osoba. U najvećem broju slučajeva radi se o osobi s kojom je počinitelj (ili je prethodno bio) u formalnoj ili neformalnoj bračnoj zajednici ili intimnoj vezi (21 ili 84% od ukupnog broja žrtava) dok su u preostalim slučajevima žrtve bile počiniteljeva majka ili sestra s kojima je živio u zajedničkom domaćinstvu.

Što se tiče činjenice prethodnog zlostavljanja žrtve od strane istog počinitelja iz analiziranih presuda dobiveni su slijedeći podaci:

Prethodno zlostavljanje žrtve od strane istog počinitelja

Počinitelj je prethodno počinio kazneno djelo na štetu žrtve	4
Počinitelj je prethodno počinio prekršaj na štetu žrtve	5
Počinitelju su bile izrečene zaštitne mjere u odnosu na žrtvu	1
Činjenica prethodnog zlostavljanja žrtve utvrđena je tijekom kaznenog postupka	8
Nije utvrđeno prethodno zlostavljanje žrtve od strane počinitelja	7
Ukupno	25

Vidljivo je da je u 10 analiziranih presuda počinitelj već bio prekršajno ili kazneno kažnjavan zbog nasilja prema istoj žrtvi dok je u 8 slučajeva ova činjenica utvrđena tijekom dokaznog postupka pred sudom zbog promatranog kaznenog djela ubojstva ili teškog ubojstva. Tako Vrhovni sud u presudi III KŽ 6/2023-9 od 21. rujna 2023. godine kojom je odbijena žalba optuženog na presudu drugostupanjskog Visokog kaznenog suda kojom mu je zbog kaznenog djela Teškog ubojstva iz čl. 111. toč. 1. i 3. Kaznenog zakona izrečena kazna dugotrajnog zatvora u trajanju od 35 godina posebno ističe da je „optuženik dugi niz godina ponižavao žrtvu, novčano je iskorištavao zbog svojih kockarskih dugova, vrijeđao, svađao se i upućivao prijetnje smrću, nasrtao nožem te spočitavao da krade na radnom mjestu i ima ljubavnika“¹⁵⁰ te da „zlostavljanje nije samo tjelesno nasilje, već i sustavno psihičko zlostavljanje, šikaniranje, te osobito drsko ponašanje kojim se druga osoba dovodi u ponižavajući i podređeni položaj“.¹⁵¹ Također Vrhovni sud konstatira „kako je konzervativna i patrijarhalna sredina sklonija kriviti ženu, žrtvina samozatajnost nije čudna ni neuobičajena“.¹⁵²

Može se zaključiti da je 18 ili čak 72% žrtava bilo izloženo nekom obliku prethodnog zlostavljanja od strane istog počinitelja. Oblici ovog zlostavljanja su različiti a kao najčešći pojavljuju se verbalno i fizičko nasilje prema žrtvi, ekonomsko nasilje u smislu oduzimanja zarade i zabrane raspolaganja imovinom te prijetnje nasiljem ili ubojstvom. U presudi I KŽ-269/2022-10 od 13. prosinca 2022. godine Visoki kazneni sud odlučujući povodom žalbe optuženika u pogledu kvalifikatornog elementa u počinjenju kaznenog djela Teškog ubojstva iz čl. 111. toč. 3. Kaznenog zakona navodi da je „neprihvatljiv prigovor optuženika koji se odnosi na pitanje kvalifikatornog elementa u počinjenju kaznenog djela...oštećena je vrlo iscrpno opisala višegodišnje fizičko i psihičko zlostavljanje u braku od strane bivšeg supruga...pa i po razvodu bračne zajednice, jer ju je isti učestalo ponižavao, vrijeđao riječima da je kurva, drolja, prljava Židovka, itd., prijetio joj smrću, učestalo je udarao otvorenim dlanom ruke po licu, čupao za kosu, gurao o zid, udarao je šakom u glavu, jednom prilikom joj slomio dva rebra, te da je bila izložena i ekonomskom zlostavljanju, jer nije imala niti punomoć za

¹⁴⁹ U slučajevima kada je počinitelj prethodno bio i kazneno i prekršajno osuđivan zbog nasilnih djela prema istoj žrtvi isto je zabilježeno samo kao prethodna kaznena prijavljivanost odnosno teži oblik ugrožavanja. Također u slučajevima kada je počinitelj bio prekršajno kažnjen uz izricanje zaštitnih mjera u odnosu na žrtvu isto je prikazano samo u sklopu izrečenih zaštitnih mjera.

¹⁵⁰ Presuda Vrhovnog suda RH broj III KŽ 6/2023-9 od 21. rujna 2023. godine, dostupna na <https://odluke.sudovi.hr/> (2.7.2025.), str. 3.

¹⁵¹ *Ibid.*, str. 4.

¹⁵² *Ibid.*, str. 4.

račun optuženika koju punomoć su imale njegova majka i kćerka pa je...bila prinuđena pitati optuženika novac za troškove režija, hranu, razne kućne potrepštine i ostalo...kako je optuženik često u alkoholiziranom stanju postajao nasilan i agresivan, zbog čega je tražila pomoć i često zvala policiju, a u jednom navratu potražila pomoć i smještaj u sigurnoj kući gdje je otišla sa mlt. A...a što potvrđuju iskazi svjedoka, podaci centra i policijska izvješća“.¹⁵³ Isto tako u svojoj presudi I Kž-287/2022-6 od 1. ožujka 2023. godine Visoki kazneni sud odlučujući povodom žalbe optuženika u pogledu kvalifikatornog elementa u počinjenju kaznenog djela Teškog ubojstva iz čl. 111. toč. 3. u svezi čl. 34. Kaznenog zakona konstatira da je „ispravno prvostupanjski sud iz izvedenih dokaza zaključio da je optuženik prethodno inkriminiranom pokušaju ubojstva zlostavljao oštećenicu... po prijedlogu stranaka u svrhu dokazivanja ove odlučne činjenice izveo veći broj dokaza, te njihovom analizom i ocjenom došao do ispravnog zaključka o postojanju ranijeg zlostavljanja oštećenice... (što) potvrđuju optuženikov fizički napad na oštećenicu pokušajem njezinog gušenja, te fizički nadzor nad njezinim kretanjem i kontrola njezinog telefonskog komuniciranja. Stoga je po ocjeni ovog drugostupanjskog suda navedena kvalifikatorna okolnost terećenog kaznenog djela koja se odnosi na ranije zlostavljanje, protivno žalbenim navodima optuženika, potpuno i točno utvrđena.“¹⁵⁴

Također, u presudama u kojima nije izričito utvrđeno prethodno zlostavljanje žrtve od strane istog počinitelja ipak se pronalaze obrasci koji upućuju na rodno nasilno ponašanje počinitelja prema žrtvi. Pa tako Visoki kazneni sud u presudi I Kž-88/2021-6 od 15. lipnja 2021. godine odlučujući o žalbi optuženika podnesenoj protiv presude Županijskog suda u Zagrebu zbog kaznenog djela Ubojstva iz čl. 110. u vezi čl. 34. Kaznenog zakona kojom odbija žalbu optuženika i potvrđuje prvostupanjsku presudu između ostaloga konstatira da je „ispravno prvostupanjski sud prihvatio da se radilo o ubrojivoj osobi, koja je mogla počinuti iz ljubomore odnosno zbog žaljenja jer je prekinut zajednički život s bivšom suprugom, kazneno djelo pokušaja ubojstva“¹⁵⁵ Ili pak Županijski sud u Osijeku u presudi 1 K-2/2023-14 od 17. veljače 2023. godine (potvrđenoj presudom Visokog kaznenog suda broj I Kž-115/2023-4 od 4. travnja 2023. godine) zbog kaznenog djela Teškog ubojstva iz čl. 111. toč. 1. i 4. Kaznenog zakona proglašava optuženog krivim navodeći da „nakon što je nekoliko dana ranije odlučio i isplanirao da će iz osвете usmrtiti svoju bivšu djevojku...jer je s njim prekinula ljubavnu vezu,

¹⁵³ Presuda Visokog kaznenog suda RH broj I Kž-269/2022-10 od 13. prosinca 2022. godine, dostupna na <https://odluke.sudovi.hr/> (2.7.2025.), str. 6.

¹⁵⁴ Presuda Visokog kaznenog suda RH broj I Kž-287/2022-6 od 1. ožujka 2023. godine, dostupna na <https://odluke.sudovi.hr/> (2.7.2025.), str. 4.

¹⁵⁵ Presuda Visokog kaznenog suda RH broj I Kž-88/2021-6 od 15. lipnja 2021. godine, dostupna na <https://odluke.sudovi.hr/> (2.7.2025.), str. 6.

odbila se pomiriti s njim i počela se družiti s drugom muškom osobom... pozvao ju na razgovor u park, a kada je...došla u spomenuti park, u cilju da ju usmrti, uhvatio ju rukama i odvuкао s pješačke staze u šumarak parka te ju unaprijed pripremljenim nožem, unatoč njezinu opiranju i znajući da će joj ozljeđivanjem nožem nanijeti vrlo jake boli, veliki broj puta ubo u prsa, trbuh i vrat... koje ozljede su osobito teške naravi i od kojih je žrtva...trpjela snažne bolove, a potom ju nožem dva puta ubo u vrat i zarezao po vratu nanijevši joj ubodno rezu ranu vrata s presijecanjem velikih krvnih žila vrata, grkljana i ždrijela i zasijecanjem trupa trećega kralješka, koja ozljeda je također osobito teške naravi, od kojih osobito teških ozljeda je...ubrzo preminula“¹⁵⁶

Što se tiče utvrđenog motiva izvršenja kaznenog djela u analiziranim presudama on se kreće od općenito konfliktnih odnosa između počinitelja i žrtve, problema oko imovine, prekida ljubavne veze i osvete, do vrlo specifičnih poput onoga „kako bi je kaznio zbog trudnoće i veze s drugim muškarcem“¹⁵⁷ ili da je „zanemarivala njega i kućanske poslove pa ga izazvala i došla mu je žuta minuta“¹⁵⁸ ili pak jednostavno „da ju ušutka“.¹⁵⁹

Zanimljivo je i da se veliki broj počinitelja ubojstava koja su počinili na štetu njima bliskih ženskih osoba nije smatrao krivim za izvršenje kaznenog djela pa se tako prilikom očitovanja o krivnji čak 7 optuženika izričito očitovalo da se ne smatraju krivima za počinjena kaznena djela a njih 2 su se očitovali krivima ali ne na način kako je to činjenično opisano u optužnici. Tako primjerice u presudi Vrhovnog suda I Kž 543/2020-4 od 16. studenog 202. godine kojom se odbija žalba optuženika i potvrđuje prvostupanjska presuda za kazneno djelo Teškog ubojstva iz čl. 111. toč. 3. optuženik u svojoj žalbi između ostaloga navodi „da se radilo o nesretnom slučaju te da intervencije policije u njegovoj kući prije inkriminiranog događaja zbog narušavanja javnog reda i mira nisu dokaz ranijeg nasilničkog ponašanja prema njegovoj majci...ističe da...nije imao bilo kakav motiv da ubije svoju majku...ustraje u tvrdnji da je pala, uslijed čega je zadobila primarnu povredu te da je do dodatnih povreda došlo zbog ponovnog padanja oštećene kod pokušaja njenog dizanja te uslijed toga što je optuženik nenamjerno stao na glavu oštećene, a možda uslijed spoticanja i pao na nju.“¹⁶⁰ Slično, u presudi

¹⁵⁶ Presuda Županijskog suda u Osijeku broj I K-2/2023-14 od 17. veljače 2023. godine, str. 1 i 2.

¹⁵⁷ Presuda Županijskog suda u Splitu broj K-10/2020 od 22. studenog 2022. godine, dostupna na <https://odluke.sudovi.hr/> (2.7.2025.), str. 1.

¹⁵⁸ Presuda Visokog kaznenog suda RH broj I Kž-423/2022-11 od 14. ožujka 2023. godine, dostupna na <https://odluke.sudovi.hr/> (2.7.2025.), str. 4 i 5.

¹⁵⁹ Presuda Županijskog suda u Sisku broj K-10/2021-28 od 12. listopada 2021. godine, dostupna na <https://odluke.sudovi.hr/> (2.7.2025.), str. 4.

¹⁶⁰ Presuda Vrhovnog suda RH broj I Kž 543/2020-4 od 16. studenog 2020. godine, dostupna na <https://odluke.sudovi.hr/> (2.7.2025.), str. 3.

Vrhovnog suda I KŽ 306/2019-8 od 5. prosinca 2019. godine kojom se odlučivalo o žalbi optuženika zbog kaznenog djela Teškog ubojstva iz čl. 111. toč. 3. optuženik u svojoj žalbi na prvostupanjsku presudu između ostaloga navodi da „ne osporava da je kritične prilike ubio svoju pok. suprugu, ošt. S. M., ali smatra da nema dokaza da bi ju on ranije verbalno, fizički i psihički zlostavljao pa se, prema tome, ne radi o kvalificiranom, već osnovnom obliku kaznenog djela ubojstva“¹⁶¹ unatoč tome što „u spisu postoje brojni dokazi koji sa sigurnošću ukazuju da je optuženik, kao kronični alkoholičar kod kojeg poduzeto liječenje nije dalo rezultata, kroz dulji niz godina verbalno, fizički i psihički zlostavljao svoju suprugu...pri tome...optuženik je pravomoćno osuđen presudom Prekršajnog suda...na 30 dana zatvora zbog prekršaja iz čl. 4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji“¹⁶² počinjenog na štetu žrtve. Samo 2 optuženika iz promatranog uzorka presuda očitovali su se krivima dok za preostalih 14 nema podataka o očitovanju krivnje u analiziranim presudama. Uz osjećaj krivnje kao komponentu subjektivnog odnosa počinitelja prema počinjenom djelu nadležni sudovi su se u svojim presudama posebno osvrtni i na osjećaj žaljenja i kajanja počinitelja zbog svojih postupaka (koji su bez iznimke utvrđivali kao olakotnu okolnost) ali u promatranom uzorku presuda svega 6 optuženika izrazilo je kajanje zbog svoga djela.

Prethodno je istaknuto da je analizom obuhvaćeno ukupno 25 pravomoćnih presuda koje su donesene za 18 kaznenih djela Teškog ubojstva iz čl. 111. Kaznenog zakona i 7 kaznenih djela Ubojstva iz čl. 110. Kaznenog zakona u kojima su žrtve bile ženske osobe a kaznena djela su po svojim obilježjima upućivala da se radi upravo o rodno uvjetovanim ubojstvima. Stoga je posebno analizirano jesu li pri optuživanju na odgovarajući način uzete u obzir kvalifikatorne okolnosti koje imaju primarnu funkciju zaštite žena kao žrtava ovih kaznenih djela. Kada su u pitanju kaznena djela Teškog ubojstva 15 presuda doneseno je za teško ubojstvo bliske osobe koju je počinitelj već ranije zlostavljao opisano u čl. 111. toč. 3. Kaznenog zakona dok je u preostale tri presude iz uzorka vidljivo da sud nije utvrdio prethodno zlostavljanje bliske osobe od strane počinitelja. Međutim kada su u pitanju presude zbog kaznenih djela Ubojstva situacija je znatno drugačija. Naime u čak 5 od ukupno 7 analiziranih presuda sud je tijekom postupka utvrdio činjenicu prethodnog zlostavljanja žrtve od strane počinitelja od čega je u jednom slučaju počinitelj već bio prekršajno osuđen zbog počinjenog prekršaja iz čl. 4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji te su mu bile izrečene zaštitne mjere u odnosu na žrtvu. Upravo u ovom posljednjem slučaju nejasna je odluka državnog odvjetnika da počinitelja optuži zbog kaznenog

¹⁶¹ Presuda Vrhovnog suda RH broj I KŽ 306/2019-8 od 5. prosinca 2019. godine, dostupna na <https://odluke.sudovi.hr/> (2.7.2025.), str. 3.

¹⁶² *Ibid.*, str. 4

djela Ubojstva iz čl. 110. u sv. čl. 34. KZ-a i kaznenog djela Teška kaznena djela protiv spolne slobode iz čl. 154. st. 2. KZ-a za koja je u konačnici pravomoćno osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 8 godina (nakon što je u drugostupanjskom postupku pred Vrhovnim sudom izmijenjena odluka o kazni prvostupanjskog suda izrečena u ukupnom trajanju od 5 godina i 6 mjeseci) kad Vrhovni sud u svojoj presudi broj I KŽ 25/2020-4 od 10. veljače 2021. godine CT str. 3 „Naime, žrtva je na potpuno jasan, precizan i nedvosmislen način, opisujući predmetni događaj, iskazala da su u jednom trenutku optuženik i ona ostali sami u vozilu kojim je upravljao optuženik, nakon čega se isti zaustavio na jednom sporednom prtenom putu. Tada je uzeo molitvenik, rekavši da je prethodno bio u crkvi i da se zakleo Bogu da će prvo ubiti nju, a onda i sebe jer ne može živjeti bez nje te je potom iz vrata s vozačeve strane izvadio nekoliko noževa različitih veličina i rekao joj kako će jedan od tih noževa "napraviti posao", pri čemu je istovremeno vikao, udarao šakama po unutrašnjosti automobila i spominjao neke davne događaje. Pokušala ga je smiriti zagrljajem, ali joj je on rekao da to ništa ne vrijedi, da je on odlučio i tada je uzeo jedan od tih noževa i s njime zamahnuo u pravcu njezinog trbuha. U tom trenutku uspjela ga je uhvatiti za ruku tako da ju nije ubo u trbuh, a istovremeno ga je nogama odgurivala o njegova prsa i u tom naguravanju zadobila je ubod nožem u predjelu desne potkoljenice. Nakon toga počela je vrištati, optuženik joj je rekao da što se dere kada joj nije ništa napravio...po dolasku u kuću, nakon događaja...optuženik rekao da ju voli i da želi s njom voditi ljubav, nakon čega mu je ona odgovorila riječima: „Malo prije si me htio ubiti, a sada želiš da vodimo ljubav.“ Potom je skinuo s nje odjeću, a ona mu se ni na koji način nije protivila jer ga se bojala, s obzirom da je u tom trenutku stavio jedan nož pod jastuk. Potom je cijelu noć, sve do jutra, optuženik s njom imao spolne odnose, bez njezinog pristanka, dok je ona plakala i trpjela bol u nozi od zadobivene rane, a dok joj je on nešto pričao ona mu je sve to potvrđivala iz straha.“¹⁶³

9.2. IZREČENE KAZNE

Budući su promatranim uzorkom obuhvaćena dva kaznena djela za koja Kazneni zakon predviđa različitu vrstu i mjeru kazne (za kazneno djelo Ubojstva iz čl. 110. Kaznenog zakona zapriječena je kazna zatvora od najmanje 5 godina dok je za kazneno djelo Teškog ubojstva iz čl. 111. Kaznenog zakona zapriječena kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna

¹⁶³ Presuda Vrhovnog suda RH broj I KŽ 25/2020-4 od 10. veljače 2021. godine, dostupna na <https://odluke.sudovi.hr/> (2.7.2025.), str. 3.

dugotrajnog zatvora¹⁶⁴ potrebno je odvojeno pristupiti analizi izrečenih kazni za svako od njih. Također, radi boljeg uvida u sudsku politiku kažnjavanja počinitelja ovih kaznenih djela, zasebno će se prikazati dovršena kaznena djela i ona koja su ostala u pokušaju.

Presude za kazneno djelo Ubojstvo iz čl. 110. Kaznenog zakona (dovršeno)

Visina izrečene kazne	Broj izrečenih kazni prvostupanjskom presudom	Broj izrečenih kazni pravomoćnom presudom
do 5 godina		
5-10 godina		
10-15 godina	2	2
15-20 godina	1	1

Presude za kazneno djelo Ubojstvo iz čl. 110. Kaznenog zakona (u pokušaju)

Visina izrečene kazne	Broj izrečenih kazni prvostupanjskom presudom	Broj izrečenih kazni pravomoćnom presudom
do 5 godina	4	2
5-10 godina		2
10-15 godina		
15-20 godina		

Presude za kazneno djelo Teško ubojstvo iz čl. 111. Kaznenog zakona (dovršeno)

Visina izrečene kazne	Broj izrečenih kazni prvostupanjskom presudom	Broj izrečenih kazni pravomoćnom presudom
do 10 godina		
10-15 godina	2	1
15-20 godina	1	
dugotrajni zatvor	5	7

¹⁶⁴ Kazneni zakon u čl. 26. propisuje da kazna dugotrajnog zatvora ne može biti kraća od dvadeset i jedne niti dulja od četrdeset godina. a iznimno, za kaznena djela počinjena u stjecaju jedinstvena kazna dugotrajnog zatvora može se izreći u trajanju pedeset godina. Kazna dugotrajnog zatvora ne može se izreći počinitelju koji je kazneno djelo počinio u vrijeme kad nije navršio osamnaest godina

Presude za kazneno djelo Teško ubojstvo iz čl. 111. Kaznenog zakona (u pokušaju)

Visina izrečene kazne	Broj izrečenih kazni prvostupanjskom presudom	Broj izrečenih kazni pravomoćnom presudom
do 10 godina	10	9
10-15 godina		1
15-20 godina		
dugotrajni zatvor		

Iz provedene analize posebno je potrebno izdvojiti uočljiv podatak o prvostupanjskim presudama donesenim u predmetima nedovršenih ubojstava bliskih ženskih osoba kada su hrvatski sudovi bez iznimke činjenicu da je kazneno djelo ostalo u pokušaju uzimali kao osnovu za ublažavanje kazne ispod zakonskog minimuma.¹⁶⁵

Dodatnom analizom izrečenih prvostupanjskih presuda za kaznena djela teškog ubojstva koja su ostala u pokušaju vidljivo je da su u 5 od 10 promatranih predmeta sudovi znatno ublažili kaznu na način da su izrekli kaznu u trajanju kraćem od 5 godina od čega su u 2 predmeta izrekli minimalnu propisanu kaznu zatvora od 3 godine.

Promatranjem pravomoćnih presuda donesenih u drugostupanjskom postupku vidljivo je da su viši sudovi u velikom broju slučajeva izmijenili ovakve odluke o kazni te kazne povisili. Tako je od ukupno 25 promatranih presuda za kaznena djela ubojstva bliskih ženskih osoba u 14 predmeta viši sud potvrdio odluke o kazni dok je u 8 predmeta kaznu povisio a u samo 3 predmeta kaznu je smanjio (od čega se u dva predmeta radilo o smanjivanju kazne dugotrajnog zatvora unutar zakonom propisanih granica). Od ovih 8 predmeta u kojima je kazna počiniteljima ubojstva povišena od strane drugostupanjskog suda u 5 slučajeva radilo se o kaznenim djelima ubojstva i teškog ubojstva u pokušaju dok je u tri slučaja viši sud povisio prvostupanjsku kaznu izrečenu za dovršeno kazneno djelo teškog ubojstva (od čega je u dva

¹⁶⁵ Članak 34. Kaznenog zakona definira pokušaj u st. 1. navodeći da „tko s namjerom da počini kazneno djelo poduzme radnju koja prostorno i vremenski neposredno prethodi ostvarenju bića kaznenog djela, kaznit će se za pokušaj ako se za kazneno djelo može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna ili zakon izričito propisuje kažnjavanje i za pokušaj“ te dodatno u st. 2. navodi da se počinitelj pokušaja kaznenog djela može blaže kazniti. Također sukladno čl. 48. Kaznenog zakona sud može izreći kaznu blažu od propisane za određeno kazneno djelo kad to zakon izričito propisuje ali i kad postoje naročite olakotne okolnosti, osobito ako se počinitelj pomirio sa žrtvom, ako joj je u potpunosti ili većim dijelom naknadio štetu prouzročenu kaznenim djelom ili se ozbiljno trudio naknaditi tu štetu, a svrha kažnjavanja može se postići i takvom blažom kaznom. Granice ublažavanja kazne propisane su čl. 49. Kaznenog zakona pa ako je za kazneno djelo propisana kao najmanja mjera kazna zatvora u trajanju od deset godina sud može kaznu ublažiti do tri godine.

slučaja kaznu zatvora preinačio u kaznu dugotrajnog zatvora). Tako Visoki kazneni sud u presudi I KŽ-269/2022-10 od 13. prosinca 2022. godine odlučujući o žalbi državnog odvjetnika zbog odluke o kazni podnesenoj protiv presude Županijskog suda u Šibeniku zbog kaznenog djela Teškog ubojstva iz čl. 111. toč. 1. i 3. u vezi čl. 34. Kaznenog zakona kojom prihvaća žalbu i preinačuje odluku o kazni zaključuje „u pravu je državni odvjetnik kada u žalbi ističe da je prvostupanjski sud precijenio značaj, inače pravilno utvrđenih olakotnih okolnosti, te da je veći značaj trebao dati činjenici, da je optuženik postupajući s izravnom namjerom, pokazao izrazitu upornost, bešćutnost i okrutnost u izvršenju djela kada je oštećenici zadao 12 uboda nožem, od kojih joj je naneseno 14, po život opasnih ozljeda, te da je kazneno djelo ubojstva ostalo u pokušaju samo zahvaljujući reakciji mlt. sina koji ga je spriječio u dovršenju i pravodobno poduzetoj liječničkoj intervenciji... Visoki kazneni sud Republike Hrvatske smatra da ovako utvrđene otegotne i olakotne okolnosti ne opravdavaju primjenu instituta ublažavanja kazne, bez obzira što se radi o pokušaju kaznenog djela i što zakon dopušta blaže kažnjavanje.“¹⁶⁶ Upravo ovim Visoki kazneni sud ukazuje na važnu činjenicu da je za sudove primjena instituta ublažavanja kazne fakultativna a ne obligatorna te da su njegovu primjenu sudovi dužni pažljivo razmotriti u svakom pojedinom slučaju a ne ju nekritički primjenjivati svaki put kad kazneno djelo (često pukom srećom ili spletom okolnosti) ostaje nedovršeno.¹⁶⁷

Međutim i drugostupanjski sudovi u više su slučajeva zadržali blagu sudsku politiku kažnjavanja počinitelja kaznenih djela ubojstva bliskih ženskih osoba koja su ostala nedovršena. Tako primjerice Visoki kazneni sud u presudi I KŽ-430/2021-4 od 16. veljače 2022. godine odlučujući o žalbi državnog odvjetnika zbog odluke o kazni podnesenoj protiv presude Županijskog suda u Sisku zbog kaznenog djela Teškog ubojstva iz čl. 111. toč. 2. i 3. u vezi čl. 34. Kaznenog zakona kojom prihvaća žalbu i preinačuje odluku o kazni između ostaloga konstatira „po mišljenju drugostupanjskog suda, sve navedene okolnosti nisu adekvatno cijenjene, odnosno otegotne okolnosti su podcijenjene dok su olakotne okolnosti precijenjene u odnosu na kazneno djelo teškog ubojstva u pokušaju, kako to osnovano u žalbi ističe državni odvjetnik. Pritom je sud prvog stupnja, po ocjeni suda drugog stupnja, kod utvrđivanja kazne zatvora za kazneno djelo pod točkom 1. izreke pobijene presude, pogrešno zaključio, a čemu prigovara i državni odvjetnik, kako utvrđene olakotne okolnosti u svome zbiru, u smislu članka 48. stavka 2. KZ/11., predstavljaju naročito olakotne okolnosti, koje po svom značaju i kvaliteti

¹⁶⁶ Presuda Visokog kaznenog suda RH broj I KŽ-269/2022-10 od 13. prosinca 2022. godine, dostupna na <https://odluke.sudovi.hr/> (2.7.2025.), str. 9.

¹⁶⁷ „Ublažavanje kazne je uvijek fakultativno, tj. zakon nikad ne obvezuje sud da ublaži kaznu, nego mu samo daje takvu mogućnost.“ Novoselec P., Opći dio kaznenog prava, Peto, izmijenjeno izdanje, Pravni fakultet Osijek, Osijek 2016., str. 426.

opravdavaju izricanje kazne ispod zakonom zapriječenog minimuma...U pravu je državni odvjetnik kada ukazuje da su iskazana upornost i time kriminalna količina koju je optuženik iskazao pri počinjenju kaznenog djela na štetu majke, otegotne okolnosti takvog karaktera da su nalagale osudu optuženika na kaznu zatvora u duljem trajanju od tri godine...imajući u vidu da se radi o počinjenju izuzetno pogibeljnog kaznenog djela teškog ubojstva iz članka 111. KZ/11. za koje je zapriječena kazna zatvora u trajanju od deset do četrdeset godina, ukazuju da je optuženiku, potrebno izreći strožu društvenu osudu kako bi se ostvarila svrhu kažnjavanja iz članka 41. KZ/11...iz navedenih je razloga, prihvaćanjem žalbe državnog odvjetnika preinačena pobijana presuda u odluci o kazni na način da je optuženiku za predmetno kazneno djelo iz članka 111. KZ/11., na temelju tog propisa, uz primjenu u izreci ove presude citiranih odredbi o zakonskom ublažavanju kazne (a budući da se radi o pokušaju), utvrđena kazna zatvora u trajanju od pet godina“.¹⁶⁸ Isto tako Vrhovni sud u presudi I Kž-641/2020-4 od 18. prosinca 2020. godine odlučujući o žalbi državnog odvjetnika zbog odluke o kazni podnesenoj protiv presude Županijskog suda u Varaždinu zbog kaznenog djela Teškog ubojstva iz čl. 111. toč. 3. u vezi čl. 34. Kaznenog zakona kojom prihvaća žalbu i preinačuje odluku o kazni navodi „osnovano se državni odvjetnik žali zbog odluke o kazni, jer kazna zatvora koja je optuženiku utvrđena u trajanju od tri godine uz odredbe o zakonskom ublažavanju, jer se radi o pokušaju kaznenog djela iz čl. 111. KZ/11, kao i jedinstvena kazna zatvora u trajanju od pet godina¹⁶⁹ su u svakom slučaju preblage... u pravu je državni odvjetnik kada u žalbi navodi da je prvostupanjski sud podcijenio značaj otegotnih okolnosti, dosadašnju višestruku kaznenu i prekršajnu optuženikovu osuđivanost, a sve zbog postupanja na štetu izvanbračne supruge. Sve te sudske odluke kojima je optuženik bio proglašavan krivim na njega nisu utjecale niti u najmanjoj mjeri, dapače, njegovo postupanje prema supruzi progredira u toj mjeri da on čak u vrijeme provjeravanja koje mu je određeno naprijed citiranim kaznenim presudama oštećenicu pokušava ubiti... iz navedenih je razloga prihvaćanjem žalbe državnog odvjetnika preinačena pobijana presuda u odluci o kazni na način da je optuženiku za predmetno kazneno djelo iz čl. 111. KZ/11, na temelju tog propisa, uz primjenu u izreci ove presude citiranih odredbi o zakonskom ublažavanju, utvrđena kazna zatvora u trajanju od pet godina, te prihvaćajući utvrđene kazne zatvora iz opozvanih uvjetnih osuda u trajanju od četiri mjeseca i u trajanju od

¹⁶⁸ Presuda Visokog kaznenog suda RH broj I Kž-430/2021-4 od 16. veljače 2022. godine, dostupna na <https://odluke.sudovi.hr/> (2.7.2025.), str. 5 i 6.

¹⁶⁹ Optuženiku su uračunate prethodno utvrđene kazne zatvora u trajanju od 4 mjeseca iz opozvane uvjetne osude izrečene pravomoćnom presudom Općinskog suda u Varaždinu zbog kaznenog djela prijetnje iz čl. 139. st. 2. KZ/11 i kazna zatvora u trajanju od 1 godine iz opozvane uvjetne osude izrečene pravomoćnom presudom Općinskog suda u Varaždinu zbog kaznenog djela teške tjelesne ozljede iz čl. 118. st. 2. u vezi sa st. 1. i čl. 34. KZ/11 pa je uz primjenu čl. 51. st. 1. i 2. KZ/11 osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora.

jedne godine, optuženik je uz primjenu odredbi o izricanju jedinstvene kazne osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od šest godina.“¹⁷⁰

Iz prethodno izloženog vidljivo je da viši sudovi prilikom izmjene odluke o kazni prvenstveno ističu neadekvatnu ocjenu olakotnih i otegotnih okolnosti prilikom odmjeravanja kazne od strane prvostupanjskog suda nerijetko navodeći kako je značaj olakotnih okolnosti precijenjen dok je značaj onih otegotnih podcijenjen.¹⁷¹ Imajući na umu da su ove okolnosti „ambivalentne“¹⁷² te da tek na temelju njihove ukupne ocjene sud može donijeti odluku o vrsti i mjeri kazne kao i da njihov popis nije taksativno određen u promatranom uzorku presuda izdvojene su one okolnosti koje su hrvatski sudovi najčešće cijenili olakotnim odnosno otegotnim počiniteljima kaznenih djela ubojstava bliskih ženskih osoba. Tako su se među otegotnim okolnostima najčešće navodili visok stupanj krivnje počinitelja, upornost i odlučnost u izvršenju kaznenog djela, bešćutnost, podmuklost, osveta, prethodno planiranje djela, ranije (posebno dugotrajno) zlostavljanje žrtve, prethodna osuđivanost, činjenica da je kazneno djelo počinjeno bez doprinosa žrtve, te ponašanje nakon izvršenja djela uključujući činjenicu da počinitelj nije iskazao žaljenje i kajanje kao i teške posljedice u odnosu na zajedničko dijete. Olakotnim za počinitelja sudovi su najčešće cijenili smanjenu ubrojivost, priznanje djela i držanje u postupku pred sudom, žaljenje i kajanje, prethodnu neosuđivanost, lake ozljede oštećene (tri presude), dob počinitelja (mladost ili starost), dotadašnji život (prvenstveno zaposlenost), loše zdravstveno stanje, oprost žrtve, obiteljske prilike (primjerice „složena obiteljska situacija“ ili „nesretne obiteljske prilike“ ili pak činjenica da je „brinuo o obitelji“ ili „roditeljstvo“), činjenicu da je djelo ostalo u pokušaju te okolnost da je počinitelj bio sudionik Domovinskog rata i ratni vojni invalid (u dvije presude). Dok su kod utvrđenih otegotnih okolnosti stvari potpuno jasne kod onih olakotnih situacija je nešto drugačija. Već je spomenuta činjenica da određena okolnost u pojedinom slučaju može predstavljati olakotnu a u pojedinom slučaju upravo suprotno otegotnu okolnost. Zanimljivo je da su u promatranom uzorku presuda prvostupanjski sudovi u 7 presuda zbog kaznenih djela ubojstva počinitelju bliske osobe olakotnim cijenili njegove obiteljske prilike iako je kazneno djelo bilo počinjeno upravo prema

¹⁷⁰ Presuda Vrhovnog suda RH broj I KŽ-641/2020-4 od 18. prosinca 2020. godine, dostupna na <https://odluke.sudovi.hr/> (2.7.2025.), str. 4 i 5.

¹⁷¹ Osim stupnja krivnje i svrhe kažnjavanja Kazneni zakon u čl. 47. propisuje da će sud pri izboru vrste i mjere kazne ocijeniti sve olakotne i otegotne okolnosti koje utječu da kazna po vrsti i mjeri bude lakša ili teža „a osobito jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, pobude iz kojih je kazneno djelo počinjeno, stupanj povrede počiniteljevih dužnosti, način počinjenja i skrivljene učinke kaznenog djela, prijašnji počiniteljev život, njegove osobne i imovinske prilike te njegovo ponašanje nakon počinjenog kaznenog djela, odnos prema žrtvi i trud da naknadi štetu.“

¹⁷² „Zakon posebno ne utvrđuje koje su okolnosti otegotne a koje olakotne. Svaka okolnost važna za odmjeravanje kazne može biti kako otegotna, tako i olakotna.“ Novoselec P., *op. cit.* u bilj. 166., str. 416.

njima bliskim osobama i posljedično je imalo značajan negativ učinak na druge članove obitelji počinitelja i žrtve, prvenstveno njihovu djecu. U manjem broju slučajeva, odnosno u 5 presuda, ova je okolnost od strane suda ipak procijenjena otegotnom. Također, lake tjelesne ozljede oštećene prvostupanjski su sudovi u čak tri slučaja iz promatranog uzorka ocijenili olakotnim okolnostima za počinitelja iako su kaznena djela počinjena s izravnom namjerom te su počinitelji iskazali upornost i odlučnost odnosno bezobzirnost i podmuklost u njihovom izvršenju. Stoga se opravdano može zaključiti da je do lakšeg ozlijeđivanja oštećenih došlo samo spletom sretnih okolnosti koje nisu ovisile o volji počinitelja te je nejasno zašto im se isto uzima kao olakotna okolnost. Isto tako u dvije presude počiniteljima je kao olakotna okolnost uzeta činjenica sudjelovanja u Domovinskom ratu na koji problem su u svom istraživanju već upozorile Škorić i Rittossa¹⁷³. Ipak, iz obrazloženja drugostupanjskih presuda, vidljivo je da osnovni problem nije u samom utvrđivanju otegotnih i olakotnih okolnosti već u njihovoj neadekvatnoj ukupnoj ocjeni, odnosno činjenici da se one olakotne precijenjuju dok se otegotne podcijenjuju.

U kontekstu dinamike odnosa između žrtve i počinitelja zanimljiv je još jedan podatak koji se odnosi na utvrđenu potrebu za primjenom sigurnosnih mjera počiniteljima ubojstava počinjenih na štetu njima bliskih ženskih osoba. Naime u promatranom uzorku od 25 počinitelja kaznenih djela ubojstava i teških ubojstava 10 počinitelja izrečena je sigurnosna mjera obveznog liječenja od ovisnosti (o alkoholu), dvojici počinitelja izrečena je sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja dok je jednom počinitelju izrečena sigurnosna mjera obveznog psihosocijalnog tretmana. Jednom počinitelju ubojstva u pokušaju izrečena je sigurnosna mjera zabrane približavanja, uznemiravanja i uhođenja žrtve te je jednom počinitelju izrečena sigurnosna mjera zaštitnog nadzora po punom izvršenju kazne zatvora. U odnosu na 10 počinitelja sud nije izrekao sigurnosne mjere. Iz ovih podataka može se s jedne strane primjetiti da je kod velikog broja počinitelja kaznenih djela ubojstava bliskih ženskih osoba zamijetna zlouporaba alkohola (zbog čega je prema njima bilo nužno primijeniti sigurnosne mjere liječenja) ali i činjenica da su hrvatski sudovi relativno rijetko posezali za izricanjem sigurnosnih mjera usmjerenih primarno zaštiti žrtve kao što su zabrana približavanja, uznemiravanja i uhođenja žrtve i udaljenje iz zajedničkog kućanstva. Naime, u promatranom dijelu uzorka koji se odnosi na 14 kaznenih djela ubojstava u pokušaju izrečena je samo jedna takva sigurnosna mjera. Budući se radi o kaznenim djelima koja su ostala u pokušaju i u kojima su sudovi gotovo bez iznimke izricali znatno blaže kazne te su istovremeno počinjena na štetu

¹⁷³ Škorić M., Rittossa, D., *op. cit.* u bilj. 114.

počinitelju bliskih osoba koje je u većem broju slučajeva već prethodno zlostavljao ipak je vidljiva potreba za njihovom primjenom i sudskim predviđanjem zaštite žrtve nakon počiniteljevog izlaska na slobodu.

10. ZAKLJUČAK

Rodno utemeljeno nasilje je nasilje koje pogađa osobu zbog njenog spola ili roda. Nerazmjerno pogađa žene a njegova rodna utemeljenost prvenstveno se prepoznaje unutar borbe protiv nasilja nad ženama. Temelji se na rodnoj neravnopravnosti i zlouporabi moći i u svojoj osnovi je jedan od oblika diskriminacije i kršenja ljudskih prava u svim društvima. Rodno utemeljeno nasilje može biti spolno, fizičko, verbalno, emocionalno (psihičko) i ekonomsko. Može se pojavljivati u različitim oblicima od verbalnog nasilja i govora mržnje do spolnog zlostavljanja i ubojstva. Rodno utemeljena ubojstva ženskih osoba ili femicidi predstavljaju krajnju točku rodno utemeljenog nasilja i njegov najteži pojavni oblik kojem obično prethode iskustva fizičkog, seksualnog i/ili emocionalnog zlostavljanja. Rodno utemeljeno nasilje nad ženama nije ograničeno na ono obiteljsko iako su, posebice u njegovim najtežim pojavnim oblicima, počinitelj i žrtva blisko povezane osobe i članovi obitelji. Tumačenje značenja pojma femicida varira ovisno o tome iz čije se perspektive problem promatra (nevladinih organizacija i feminističkih udruga, različitih nacionalnih zakonodavstava ili pak nadnacionalnih tijela kao što su Ujedinjeni narodi ili Svjetska zdravstvena organizacija). Fenomen femicida, uključujući njegovu konceptualizaciju i mjerenje, i dalje je predmet međunarodne rasprave u akademskim zajednicama, politici i organizacijama civilnog društva na lokalnoj razini, kao i unutar nacionalnih i nadnacionalnih zakonodavnih institucija i političkih tijela. Kako treba definirati femicid, zašto i kako se razlikuje od drugih ubojstava i kako se te razlike mogu mjeriti kako bi se bolje identificirala ubojstva žena povezana sa rodno utemeljenim nasiljem uz određivanje i izricanje odgovarajućih kazni njihovim počiniteljima.

Samo mali broj europskih (i svjetskih) država u svojim zakonodavstvima specificira pojmove rodno uvjetovanog nasilja i rodno uvjetovanih ubojstava ženskih osoba što izravno utječe na nemogućnost dobivanja stvarnog uvida u opseg i rasprostranjenost femicida. Glavne poteškoće su nepostojanje standardne usuglašene definicije rodno uvjetovanog nasilja i rodno uvjetovanih ubojstava ženskih osoba te poteškoće u prikupljanju usporedivih podataka o njihovoj pojavnosti. Definiranjem pravnog okvira za pojmove rodno utemeljenog nasilja i rodno

utemeljenog ubojstva ženske osobe hrvatski zakonodavac učinio je važan iskorak u ovom smjeru.

Zakonom o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona od 5. travnja 2024. godine je u hrvatsko kazneno zakonodavstvo kao samostalno kazneno djelo u čl. 111.a uvedeno kazneno djelo Teškog ubojstva ženske osobe kao rodno utemeljenog ubojstva ženske osobe. Pri utvrđivanju ovog kaznenog djela posebno će se uzimati u obzir okolnosti da je djelo počinjeno prema bliskoj osobi, osobi koju je počinitelj već ranije zlostavljao, ranjivoj osobi, osobi koja se nalazi u odnosu podređenosti ili zavisnosti, ili je djelo počinjeno u okolnostima spolnog nasilja ili zbog odnosa koji žene stavlja u neravnopravan položaj ili da postoje druge okolnosti koje upućuju da se radi o rodno utemeljenom nasilju. Također u članku 87. stavak 32. Kaznenog zakona zakonodavac daje značenje pojma rodno utemeljenog nasilja nad ženama kao nasilja usmjerenog na ženu zbog toga što je žena ili koje nerazmjerno pogađa žene te dodatno predviđa da će se takvo postupanje uzeti kao otegotna okolnost ako ovim Zakonom nije izričito propisano teže kažnjavanje. Budući je rodno utemeljeno nasilje nad ženama izričito propisano kao kvalifikatorna okolnost samo kod kaznenog djela Teškog ubojstva ženske osobe iz čl. 111.a. ono je podredno predviđeno kao otegotna okolnost kod svih drugih kaznenih djela.

Za kazneno djelo Teškog ubojstva ženske osobe iz čl. 111.a Kaznenog zakona zakonodavac je predvidio kaznu zatvora u trajanju od najmanje deset godina ili kaznu dugotrajnog zatvora. Međutim, preostaje vidjeti u kojoj će se mjeri kaznena politika zakonodavca realizirati. Izvršenom analizom sudskih presuda za potrebe izrade ovog rada, koje se doduše, iz razumljivih razloga, nisu odnosile na kazneno djelo iz čl. 111.a Kaznenog zakona ali su u sebi sadržavale bitna obilježja koja su upućivala da se radi upravo o rodno utemeljenim ubojstvima ženskih osoba, utvrđen je niz nedostataka u pravosudnoj reakciji na takve događaje. Tako pri optuživanju počinitelja nisu na odgovarajući način uzete u obzir kvalifikatorne okolnosti koje imaju primarnu funkciju zaštite žena kao žrtava ovih kaznenih djela, već su njihovi počinitelji optuženi (a potom i osuđeni) za kazneno djelo Ubojstva iz čl. 110. Kaznenog zakona, unatoč tome što je sud je tijekom postupka nedvojbeno utvrdio činjenicu prethodnog zlostavljanja žrtve od strane počinitelja, pa čak i prethodnog prekršajnog kažnjavanja počinitelja zbog nasilničkog ponašanja prema istoj žrtvi. Nadalje, u prvostupanjskim presudama donesenim u predmetima nedovršenih ubojstava bliskih ženskih osoba hrvatski sudovi su bez iznimke činjenicu da je kazneno djelo ostalo u pokušaju uzimali kao osnovu za ublažavanje kazne ispod zakonskog minimuma. Promatranjem pravomoćnih presuda donesenih u drugostupanjskom postupku vidljivo je da su viši sudovi u velikom broju slučajeva izmijenili ovakve odluke o kazni te kazne

povisili međutim i drugostupanjski sudovi u više su slučajeva zadržali blagu sudsku politiku kažnjavanja počinitelja kaznenih djela ubojstva bliskih ženskih osoba. Viši sudovi prilikom izmjene odluke o kazni prvenstveno ističu neadekvatnu ocjenu olakotnih i otegotnih okolnosti prilikom odmjeravanja kazne od strane prvostupanjskog suda navodeći kako je značaj olakotnih okolnosti precijenjen dok je značaj onih otegotnih podcijenjen. Također, kvalitativnom analizom ovih okolnosti, utvrdilo se da su hrvatski sudovi počiniteljima olakotnim cijenili njihove obiteljske prilike iako je kazneno djelo bilo počinjeno upravo prema njima bliskim osobama i posljedično je imalo značajan negativ učinak na druge članove obitelji počinitelja i žrtve, kao i „lakše posljedice“ za oštećenu iako je do istih došlo tek spletom sretnih okolnosti koje nisu ovisile o volji počinitelja. Ove „lakše posljedice“ podrazumijevale su prvenstveno lakše tjelesne ozljede žrtve bez uzimanja u obzir posebnog (dugotrajnog) psihološkog i socijalnog učinka ovog kaznenog djela na žrtvu i druge članove obitelji, prvenstveno djecu. U odnosu na čak polovinu promatranog uzorka počinitelja istima je prema sudskoj ocjeni bilo potrebno izreći sigurnosne mjere obveznog liječenja od ovisnosti, prvenstveno ovisnosti o alkoholu, što ukazuje na poseban problem zlouporabe alkohola i njegovog utjecaja na eskalaciju kašnjugov ponašanja kod počinitelja kaznenih djela rodno utemeljenog nasilja nad ženama. Istovremeno hrvatski sudovi samo su iznimno posezali za izricanjem sigurnosnih mjera zabrane približavanja, uznemiravanja i uhođenja žrtve i udaljenja iz zajedničkog kućanstva što je posebno zabrinjavajuće upravo kod kaznenih djela ubojstva koja su ostala u pokušaju i u kojima su sudovi gotovo bez iznimke izricali znatno blaže kazne. Očekivan je dakle brži izlazak počinitelja na slobodu ali izostaje predviđanje potrebe zaštite žrtve nakon njega. Slijedom navedenog sudsku politiku u kažnjavanju počinitelja rodno uvjetovanih ubojstava ženskih osoba možemo ocijeniti uistinu preblagom a posebice kada se radi o ekstenzivnoj primjeni fakultativnog ublažavanja kazne počiniteljima zbog bitno smanjene ubrojivosti i pokušaja odnosno radi utvrđivanja pojedinih olakotnih okolnosti kao što su dugogodišnji poremećeni odnosi između žrtve i počinitelja, prethodna neosuđivanost počinitelja pored prekršajnih osuda za nasilje u obitelji i dr. uz neutvrđivanje kao otegotne okolnosti činjenice da se radi o rodno utemeljenom nasilju odnosno neizricanje sigurnosnih mjera počiniteljima. Vidljiva je stoga potreba za poduzimanjem daljnjih odgovarajućih aktivnosti usmjerenih prepoznavanju, priznavanju i suzbijanju najtežih rodno uvjetovanih oblika nasilja nad ženama.

Vijeće Europe kroz svoje tijelo - Europski institut za ravnopravnost spolova, između ostaloga upućuje i na konkretnu odgovornost države, njene zakonodavne, izvršne i sudske vlasti, u poduzimanju potrebnih mjera za borbu protiv rodno utemeljenih oblika nasilja nad ženama a

Europski sud za ljudska prava se u brojnim predmetima koje je razmatrao bavio situacijama povezanim s pozitivnom obvezom države da zaštiti pravo na život kao osnovno ljudsko pravo. Republika Hrvatska je stoga dužna osim zakonodavnih izmjena osigurati dosljednu i učinkovitu politiku provedbe mjera za identificiranje, kažnjavanje i uklanjanje svih oblika rodno utemeljenog nasilja nad ženama. Ovo prvenstveno podrazumijeva slijediti jasan rodni pristup u odgovoru na nasilje nad ženama, razviti standardizirane postupke za procjenu i upravljanje rizikom kod svih oblika nasilja nad ženama te poduzimati potrebne aktivnosti u pružanju podrške i zaštite žrtvama i njihovoj djeci. Također potrebno je kontinuirano djelovati u području povećanja razine svijesti o različitim oblicima nasilja nad ženama i njihovoj kulturološkoj uvjetovanosti posebice kada su u pitanju ranjive žene. Podizanje svijesti i obrazovanje javnosti i stručnjaka, prvenstveno policijskih i pravosudnih djelatnika igra bitnu ulogu u borbi protiv rodno utemeljenog nasilja i femicida. Upravo za ovo posljednje kao dobar primjer može poslužiti belgijski Zakon o prevenciji i suzbijanju femicida, rodno uvjetovanih ubojstava i nasilja koji posebno propisuje potrebu specijalne edukacije policijskih službenika i pravosudnih djelatnika koji postupaju u predmetima rodno utemeljenog nasilja. Važno je unaprijediti prikupljanje podataka koji se odnose na rodno uvjetovano nasilje nad ženama kako bi se isti mogli analizirati i koristiti u svrhu kreiranja politike suzbijanja rodno utemeljenog nasilja temeljene na činjenicama. Izmjenama i dopunama Kaznenog zakona Hrvatska je uspostavila stabilne temelje za prikupljanje podataka o rodno utemeljenom nasilju i razumijevanju njegove pojavnosti čime se otvaraju mogućnosti stvaranja učinkovitijih inicijativa za prevenciju i intervenciju nadležnih državnih tijela (kao i organizacija civilnog društva) uključujući i odgovarajuće kažnjavanje počinitelja. Prepoznavanje rodno uvjetovanog nasilja kao šireg društvenog problema i rodno uvjetovanih ubojstava ženskih osoba kao (u velikom broju slučajeva) predvidljivih ubojstava uz potrebu da nadležne institucije svaki slučaj nasilja prema ženama i rodno utemeljenog nasilja promatraju i procesuiraju u vezi s kontekstom i kronologijom nasilja, te dosljedna i ujednačena sudska reakcija na takve događaje, nužni su preduvjeti koje hrvatsko društvo mora ispuniti u svrhu njegovog uklanjanja a hrvatski zakonodavac posljednjim izmjenama Kaznenog zakona čini korak upravo u tom smjeru.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Derenčinović D.; Getoš A., Uvod u kriminologiju s osnovama kaznenog prava, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2008.
2. Garačić, A., Kazneni zakon u sudskoj praksi, Posebni dio (I.), Glave IX. do XXII., II. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Libertin naklada, Biblioteka pravo i zakoni, Rijeka, 2023.
3. Novoselec P., Opći dio kaznenog prava, Peto, izmijenjeno izdanje, Pravni fakultet Osijek, Osijek 2016.
4. Redford J., Russel D. E. H.. Femicide The politics of Woman Killing, Twayne Publishers, New York, 1992.

Članci:

1. Batistić Kos, V., Zaštita prava na život s posebnim osvrtom na preventivnu dimenziju zaštite - slučaj Branko Tomašić i drugi protiv Hrvatske, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Vol. 16 No. 1, 2009.
2. Brannon, R., The Value and Scope of the Term Femicide, Dignity: A Journal of Analysis of Exploitation and Violence, Vol. 6, Iss. 5, 2021.
3. Carrigan, M.; Dawson M., Problem representations of femicide/feminicide legislation in Latin America. International Journal for Crime, Justice and Social Democracy 9(2): 1-19., 2020., dostupno na: <https://doi.org/10.5204/ijcjsd.v9i2.1354> (15.6.2025.)
4. Maršavelski, A.; Moslavac, B., Osvrt na prijedlog Osme novele Kaznenog Zakona, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 30, broj 2/2023.
5. Ritossa, D.; Škorić M., Abandoned and Forgotten? Violent Deaths of Previously Abused Female Victims in Croatia, Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, vol. 37, br. 3–4.
6. Škorić M.; Rittossa D., Teško ubojstvo ranije zlostavljane bliske osobe – izbor vrste i mjere kazne u sudskoj praksi, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, Zagreb, vol. 29, broj 2/2022.

Pravni izvori:

1. Código Penal, <https://www.argentina.gob.ar/normativa/nacional/ley-26791-206018/texto>
2. Deklaracija Ujedinjenih naroda o uklanjanju nasilja nad ženama od 20. prosinca 1993.
3. Ley 1761, https://www.cancilleria.gov.co/normograma/compilacion/docs/ley_1761_2015.htm
4. Kazneni zakon, Narodne novine br. 110/97.
5. Kazneni zakon, Narodne novine br. 125/11.
6. Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona od 29.2.2024.
7. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe
8. Krivični zakonik Sjeverne Makedonije, Službeni vjesnik Republike Makedonije br. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03, 19/04, 81/05, 60/06, 73/06, 7/08, 139/08, 114/09, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 14/14, 27/14, 28/14, 41/14, 115/14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15, 226/15, 97/17 i 248/18 i Službeni vjesnik Republike Makedonije br. 36/23.
9. Obiteljski zakon, Narodne novine br. 162/98.
10. Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona od 11.1.2024.
11. Savezni kazneni zakon Meksičke Republike, <https://mexico.justia.com/federales/codigos/codigo-penal-federal/>
12. Zakon o dopuni Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji Narodne novine br. 84/21.
13. Zakon o izmjenama i dopunama kaznenog zakona, Narodne novine br. 129/00.
14. Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine br. 144/12.
15. Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona Narodne novine br. 56/15.
16. Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona Narodne novine br. 84/21.
17. Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine br. 36/24.
18. Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, Narodne novine br. 126/19.
19. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, Narodne novine br. 190/03.
20. Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Narodne novine br. MU 3/18.
21. Zakona o ravnopravnosti spolova, Narodne novine br. 80/08.
22. Zakon o sprječavanju i borbi protiv rodnog nasilja i nasilja u obitelji i s njima povezanim pitanjima, Cipar, zakon br. L 115(I)/2021, pročišćeni tekst od 7. srpnja 2022.

23. Zakon o sprječavanju i suzbijanju femicida, rodno uvjetovanih ubojstava i nasilja Kraljevine Belgije od 13. srpnja 2023.
24. Zakon o suzbijanju diskriminacije, Narodne novine br. 85/08.
25. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Narodne novine br. 116/03.
26. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Narodne novine br. 70/17.
27. Uredba (EZ) br. 1922/2006 Europskog Parlamenta i Vijeća od 20. prosinca 2006. o osnivanju Europskog instituta za ravnopravnost spolova, Službeni list Europske Unije, L 403/9, 30.12.2006.
28. Ustav Republike Hrvatske - pročišćeni tekst, Narodne novine br. 85/10.
29. X of 2022 – Criminal Code (Amendment No. 3) Act, 2022 Government Gazette of Malta No. 20,882– 28.06.2022.

Novinski članci i web stranice (mrežni izvori):

1. AIRE (Advice on Individual Rights in Europe) Centar, „Femicid u Republici Sjevernoj Makedoniji: stanje stvari, pravni okvir i pravosudna praksa“, Sjeverna Makedonija, 2022., dostupno na <https://gcjnetwork.org/wp-content/uploads/PUBLIKACIJE/femicide-report-nmk-2023-eng.pdf>
2. Borg, Victor Paul. Despite unanimity in parliament, Maltese femicide law is destined for a withering showdown in constitutional courts, JournalismPlus, 16.2.2022., <https://victorborg.com/malta-femicide-criminal-legal-provisions-discriminatory-unconstitutional>
3. Council of Europe, <https://www.coe.int/en/web/gender-matters/what-is-gender-based-violence>
4. European Institute for Gender Equality, https://eige.europa.eu/publicationsresources/thesaurus/terms/1192?language_content_entity=hr, A-Z Indeks, 2016.
5. EIGE, Measuring femicide in the EU and internationally: an assessment, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021. dostupan na https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/measuring-femicide-eu-and-internationally-assessment?language_content_entity=en
6. Hazou, Elias. Femicide made a distinct crime under new law, CyprusMail, 7.7.2022., <https://cyprus-mail.com/2022/07/07/femicide-made-a-distinct-crime-under-new-law/>

7. HINA, Femicid definitivno ide na doradu u Kaznenom zakonu. Ovako će glasiti izmjena ključne rečenice, Novi List, 27.10.2023.,
https://www.novilist.hr/novosti/hrvatska/femicid-definitivno-ide-na-doradu-u-kaznenom-zakonu-ovako-ce-glasiti-izmjena-kljucne-recenice/?meta_refresh=true
8. HINA, Lome se koplja oko definicije femicida; kritike pljušte od pravobranitelja do profesora, T portal, 27.10.2023., https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/lome-se-koplja-ok-definicije-femicida-kritike-pljuste-od-pravobranitelja-do-profesora20231027?meta_refresh=1
9. HINA, Pobuna zbog kaznenog djela femicida. Ide na doradu, evo kako glasi konačna definicija, Nacional.hr, 27.10.2023. <https://www.nacional.hr/pobuna-zbog-kaznenog-djela-femicida-ide-na-doradu-evo-kako-glasi-konacna-definicija/>
10. HRT, Odvjetnici o femicidu: Teško je predvidjeti bilo koje ubojstvo, HRT vijesti, 14.1.2024. <https://vijesti.hrt.hr/hrvatska/odvjetnici-o-femicidu-tesko-je-predvidjeti-bilo-koje-ubojstvo-nitko-nikada-nije-najavio-da-ce-nekoga-ubiti--11291163>
11. Malta Independent, Magistrate refuses Roderick Cassar's request to suspend murder case pending Femicide challenge, 21.2.2024.,
<https://www.independent.com.mt/articles/2024-02-21/local-news/Magistrate-refuses-Roderick-Cassar-request-to-suspend-murder-case-pending-femicide-challenge-6736258782>
12. Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine, Izdavač: Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, Biblioteka ONA, Zagreb, 2023., dostupan na <https://ravnopravnost.gov.hr>
13. Osnovno evaluacijsko izvješće GREVIO-a za Republiku Hrvatsku od 6. rujna 2023., dostupno na
<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Obitelj%20i%20djeca/GREVIO/GREVIO%20IZVJE%C5%A0%C4%86E%20O%20PROVEDBI%20KONVENCije%20VE%20O%20SPRE%C4%8CAVANJU%20I%20BORBI%20POTIV%20NASILJA%20NAD%20%C5%BDENAMA%20I%20NASILJA%20U%20OBITELJI%20ZA%20REPUBLIKU%20HRVATSKU.pdf>
14. Polšak Palatinuš, Vlatka. Plenkoviću se koketiranje s feministicama obilo o glavu?! Pogledajte kako su suci Vrhovnog suda i HOK ‘pokopali’ femicid, Narod.hr, 20.10.2023., <https://narod.hr/hrvatska/plenkovicu-se-koketiranje-s-feministicama-obilo-o-glavu-pogledajte-kako-su-suci-vrhovnog-suda-i-hok-pokopali-femicid>

15. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, Izvješće o radu Pravobraniteljice za 2022. godinu, 3.4.2023., <https://www.prs.hr/cms/post/948>
16. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2024. godinu dostupno na <https://www.sabor.hr/hr/sjednice-sabora/izvjesce-o-radu-pravobraniteljice-za-ravnopravnost-spolova-za-2024-godinu>
17. Statistički pregled za 2024. godinu, Ministarstvo unutarnjih poslova, https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2025/statistika%20za%202024%20hrv%20i%20eng/Statisticki_pregled_2024_web.pdf
18. Turčin, Kristina. Femicid na doradi. Definiciju novog kaznenog djela kritiziraju svi - od ženskih udruga do odvjetnika i sudaca, Jutarnji list, 27. listopada 2023., <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/definiciju-novog-kaznenog-djela-kritiziraju-svi-od-zenskih-udruga-do-odvjetnika-i-sudaca-15388472>
19. United Nations Human Rights Committee, Report On Violations Of Women's Human Rights In Response To The Third Periodic Report Of Guatemala, 104th Session, New York, 13.–30.3.2012., https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/ngos/RVWHR_Guatemala_HRC104_en.pdf
20. United Nations, UN Women, 2023., https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/briefs/Femicide_brief_2023.pdf
21. UN Women, Five essential facts to know about femicide, 22.11.2023. <https://www.unwomen.org/en/news-stories/feature-story/2022/11/five-essential-facts-to-know-about-femicide>
22. UN Women, Statistical framework for measuring the gender-related killings of women and Girls (also referred to as “femicide/feminicide”), 6.7.2022. <https://data.unwomen.org/publications/statistical-framework-measuring-gender-related-killings-women-and-girls-also-referred>
23. World Health Organization, Understanding and addressing violence against women: femicide , 29.9.2012. <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-RHR-12.38>
24. World Health Organization, Violence against women, 9.3.2021. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>

Odluke Europskog suda za ljudska prava:

1. *Pretty protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 2346/02, 29. travnja 2002.
2. *Branko Tomašić i drugi protiv Hrvatske*, br. 46598/06, 15. siječnja 2009.

Popis analiziranih presuda:

Visoki kazneni sud RH, I Kž-88/2021-6 od 15. lipnja 2021.
Visoki kazneni sud RH I Kž-101/2021-14 od 12. srpnja 2021.
Visoki kazneni sud RH I Kžzd-5/2021-4 od 15. srpnja 2021.
Visoki kazneni sud RH, I Kž-430/2021-4 od 16. veljače 2022.
Visoki kazneni sud RH I Kž-45/2022-8 od 2. ožujka 2022.
Visoki kazneni sud RH I Kž-38/2022-4 od 22. veljače 2022.
Visoki kazneni sud RH I Kž-361/2022-9 od 22. studenog 2022.
Visoki kazneni sud RH, I Kž-269/2022-10 od 13. prosinca 2022.
Visoki kazneni sud RH I Kž-1/2023-9 od 22. veljače 2023.
Visoki kazneni sud RH, I Kž-287/2022-6 od 1. ožujka 2023.
Visoki kazneni sud RH, I Kž-423/2022-11 od 14. ožujka 2023.
Visoki kazneni sud RH I Kž-115/2023-4 od 4. travnja 2023.
Visoki kazneni sud RH I Kž-105/2023-9 od 17. svibnja 2023.
Visoki kazneni sud RH I Kž-188/2023-4 od 23. svibnja 2023.
Visoki kazneni sud RH I Kž-122/2023-4 od 15. studenog 2023.

Vrhovni sud RH, I Kž-38/2019-9 od 6. studenog 2019.
Vrhovni sud RH, I Kž-306/2019-8 od 5. prosinca 2019.
Vrhovni sud RH, III Kž-1/2020-4 od 1. lipnja 2020.
Vrhovni sud RH, I Kž-103/2020-11 od 19. lipnja 2020.
Vrhovni sud RH, I Kž-337/2020-8 od 10. srpnja 2020.
Vrhovni sud RH, II Kž-300/2020-4 od 22. srpnja 2020.
Vrhovni sud RH, III Kž-3/2020-11 od 5. listopada 2020.
Vrhovni sud RH, I Kž-543/2020-4 od 16. studenog 2020.
Vrhovni sud RH, I Kž-641/2020-4 od 18. prosinca 2020.
Vrhovni sud RH, I Kž-25/2020-4 od 10. veljače 2021.
Vrhovni sud RH, I Kž-605/2019-9 od 18. veljače 2021.
Vrhovni sud RH, I Kž-366/2020-6 od 19. svibnja 2021.

Vrhovni sud RH, III Kž-6/2021-4 od 20. siječnja 2022.

Vrhovni sud RH, III Kž-3/2022-5 od 18. svibnja 2022.

Vrhovni sud RH, III Kr-66/2022-6 od 5. srpnja 2022.

Vrhovni sud RH, III Kž-3/2023-9 od 21. ožujka 2023.

Vrhovni sud RH, III Kr-54/2023-2 od 27. lipnja 2023.

Vrhovni sud RH, III Kž-6/2023-9 od 21. rujna 2023.

Vrhovni sud RH, III Kr-126/2023-3 od 22. studenog 2023.

Vrhovni sud RH, III Kr-86/2024-3 od 12. rujna 2024.

Županijski sud u Splitu, K-22/2018 od 24. listopada 2019.

Županijski sud u Rijeci, K-10/2020-134 od 24. veljače 2021.

Županijski sud u Sisku, K-10/2021-28 od 12. listopada 2021.

Županijski sud u Splitu, K-10/2020 od 22. studenog 2022.

Županijski sud u Zagrebu, K-66/2022-53 od 31. siječnja 2023.

Županijski sud u Osijeku, 1 K-2/2023-14 od 17. veljače 2023.